JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS – IKULU

MPANGO WA KURASIMISHA RASILIMALI NA BIASHARA ZA WANYONGE TANZANIA

MPANGO MKAKATI WA MKURABITA WA MIAKA MITANO

(2021/2022- 2025/2026)

Imeidhinishwa na:

Kamati ya Uongozi ya MKURABITA,

DODOMA

Juni, 2021

YALIYOMO

VIFUPISHO VYA MANENO……VI

KAULI YA MWENYEKITI WA KAMATI YA UONGOZI…… VII

NENO KUTOKA KWA MRATIBU WA MKURABITA……VIII

SURA YA KWANZA…….. 1

USULI…… 1

1.1 Chimbuko la Kuanzishwa kwa MKURABITA……1

1.2 Lengo la kuanzishwa kwa MKURABITA……1

1.3 Awamu za utekelezaji wa MKURABITA……2

a) Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi…… 2

b) Mandalizi ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasi…….. 2

c) Utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho…….. 2

d) Ukuaji wa Mitaji na Utawala Bora…….. 3

1.4 Mantiki ya kuandaa Mpango Mkakati…… 3

1.5 Methodolojia iliyotumika kuandaa Mpango Mkakati…….. 4

1.6 Mpangilio wa Mpango Mkakati……4

SURA YA PILI……..6

UCHAMBUZI WA HALI HALISI……6

2.1 Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi (ISS) 2018……6

2.1.1 Lengo la ISS 2018…….. 6

2.1.2 Matokeo ya ISS 2018…… 7

2.1.3 Vikwazo katika Urasimishaji…….. 8

2.2 Uchambuzi wa matokeo ya utekelezaji wa Mpango Mkakati wa Kwanza wa MKURABITA 2014/2015 – 2018/2020…….. 9

2.2.1 Uchambuzi wa Bajeti ya Mpango Mkakati wa 2014/2015 – 2025/2026……. 9

2.2.2 Matokeo ya utekelezaji wa Mkakati wa Kwanza wa MKURABITA……..10

2.3 Uchambuzi wa Matokeo ya Tafiti na Nyaraka Mbalimbali za Kitaifa……. 10

2.3.1 Uchambuzi wa Ripoti ya Orodha ya Biashara Tanzania Bara……11

2.3.2 Uchambuzi wa Ripoti ya Utafiti wa Bajeti ya Kaya (‘Household Budget Survey 2017 – 2018)….11

2.3.3 Uchambuzi wa Mwenendo wa umaskini kuanzia mwaka 1991 hadi 2020……12

2.3.4 Uchambuzi wa Takwimu za mafanikio ya Serikali ya Awamu ya Tano……13

2.4 Uchambuzi wa Wadau ……..14
2.5 Uchambuzi wa Uwezo, Udhaifu, Fursa na Changamoto ……23

SURA YA TATU ……24
MPANGO MKAKATI ……24
3.1 Dira ……..24
3.2 Dhima ……..24
3.3 Kauli Mbiu……27
3.4 Malengo……26
3.5 Mambo Muhimu ya Kuzingatia ……36
3.5.1 Uzingativu wa Hali Halisi Kisiasa, Kiuchumi, Kijamii, Kiteknolojia ……..35
3.5.2 Mikakati ya kukabili Vihatarishi ……38
3.5.3 Mikakati ya Jumla……39
3.6 Utekelezaji wa Mpango Mkakati na Bajeti ……40
3.6.1 Mpango wa Utekelezaji ……40
3.6.2 Utekelezaji wa Bajeti ya Mpango Mkakati wa 2021/2022 – 2025/2026 42
2021/2022 – 2024/2026 ……42

SURA YA NNE ……44
UFUATILIAJI NA TATHMINI ……44
4.1 Matokeo Tarajiwa ……..44
4.2 Mpango wa Ufuatiliaji ……..44
4.3 Mapitio ya Mpango Mkakati ……..45
4.4 Mpango wa Tathmini ……..45
4.5 Mpango wa Utoaji wa Taarifa 46
4.5.1 Mpango wa Taarifa za Ndani 46
4.5.2 Mpango wa Taarifa za Nje.....47

ORODHA YA MAJEDWALI

JEDWALI 2.1: UCHAMBUZI WA WADAU KWA KUZINGATIA HUDUMA WANAYOITOA NA MATOKEO TARAJIWA 16

JEDWALI 2.2: UCHAMBUZI WA UWEZO, UDHAIFU, FURSA NA CHANGAMOTO ZA MKURABITA 23

JEDWALI 3.1: Uzingativu wa Hali Halisi Kisiasa, Kiuchumi, Kijamii, Kiteknolojia, Kimazingira na Kisheria (PESTEL) 35

JEDWALI 3.2: MIKAKATI YA KUKABILI VIHATARISHI 39

JEDWALI 3.3: BAJETI KWA KILA LENGO, IDADI YA SHABAHA, NASHUGHULI KUU ZITAKAZOTEKELEZWA 2021/2026 – 2025/2026 41

JEDWALI 3.4: MUHTASARI WA BAJETI YA UTEKELEZAJI WA MPANGO MKAKATI 2021/2022 – 2024/2026 42

JEDWALI 4.1: MPANGO WA MAPITIO YA MPANGO MKAKATI 45

JEDWALI 4.2: MPANGO WA TATHMINI WA MPANGO MKAKATI 2021/2022-2025/2026 46

JEDWALI 4.3: MPANGO WA UTOAJI TAARIFA ZA NDANI 47

JEDWALI 4.4: MPANGO WA UTOAJI WA TAARIFA ZA NJE 48

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo 1: Mwenendo wa Umaskini kati ya 2007 hadi 2017/2018 12
Kielelezo 2: Mwenendo wa hali ya Umaskini kwa Awamu ya Pili hadi ya Tano ya Serikali ya Muungano wa Tanzania 13
Kielelezo 3: Mwenendo wa wastani wa ukuaji wa Pato la Taifa kwa awamu tofauti kuanzia mwaka 1964 hadi 2020 14

VIFUPISHO VYA MANENO

BPRA	-	Business and Property Registration Agency (*Wakala wa Usajili wa Biashara na Rasilimali*)
BRELA	-	Business Registration and Licencing Agency *(Wakala wa Usajili wa Biashara na Leseni)*
CCM	-	Chama Cha Mapinduzi
CCRO's	-	Certificates of Customery Right of Occupancy (*Hati za Haki Miliki za Kimila*)
CMT	-	Council Management Team *(Kamati Tendaji ya Halmashauri)*
CRO	-	Certificate of Right of Occupancy *(Hati ya Haki ya Umiliki)*
DFA	-	Director of Finance and Administration *(Mkurugenzi wa Fedha na Utawala)*
DPBF	-	Director of Property and Business Formalization *(Mkurugenzi wa Urasimishaji Ardhi na Biashara)*
ISS	-	Informal Sector Survey *(Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi)*
MKURABITA	-	Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za WanyongeTanzania (*Property and Business Formalization Program)*
MSM	-	Mamlaka ya Serikali za Mitaa
PESTEL	-	Political, Economical, Social, Technological, Envirornment and Legal (*Kisiasa, Kiuchumi, Kijamii, Kiteknolojia, Kimazingira na Kisheria*)
PBFM-Z	-	Property and Business Formalization Manager – Zanzibar (Meneja wa Urasimishaji Rasilimali na Biashara – Zanzibar)
SIDO	-	Small Industries Development Organization *(Shirika la Kuhudumia Viwanda Vidogo)*
SMIDA	-	Small and Medium Industries Development Agency *(Wakala wa Maendeleo ya Viwanda Vidogo na vya Kati, Zanzibar)*
TAMISEMI	-	Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa
TRA	-	Tanzania Revenue Authority *(Mamlaka ya Mapato Tanzania)*
UKIMWI	-	Upungufu wa Kinga Mwilini
VVU	-	Virusi vya UKIMWI
WANMM	-	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi
ZRB	-	Zanzibar Revenue Board (*Bodi ya Mapato Zanzibar*)

KAULI YA MWENYEKITI WA KAMATI YA UONGOZI

Kwa niaba ya Kamati ya Uongozi ya MKURABITA, Menejimenti, watumishi na wadau wa MKURABITA, napenda kuwasilisha Mpango Mkakati wa MKURABITA kwa kipindi cha Miaka Mitano kuanzia mwaka 2021/2022 hadi 2025/2026. Mpango Mkakati unatoa Dira, Dhima na Mikakati ambayo itazingatiwa wakati wa utekelezaji wa shughuli za MKURABITA kwa kipindi cha Miaka Mitano. Utekelezaji wa mikakati ambayo imeainishwa katika Mpango Mkakati huu utawezesha MKURABITA kutimiza Dira yake ya kuwa Kitovu mahiri cha kuwezesha tija katika Urasimishaji rasilimali na Biashara kwa upatikanaji wa mitaji.

Utekelezaji wa Mpango Mkakati huu utazingatia Sera, Miongozo na Mikakati mbalimbali ya Kitaifa na Kimataifa, ikiwa ni pamoja na Dira ya Maendeleo ya Taifa 2025; Mpango wa Tatu wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano (FYDP III); Ilani ya Uchaguzi ya Chama Cha Mapinduzi ya mwaka 2020; Malengo ya Maendeleo Endelevu ya mwaka 2030; na Agenda ya Maendeleo ya Afrika ya mwaka 2063.

Kipekee, utekelezaji wa Mpango Mkakati huu unalenga kutoa mchango katika kufikia malengo ya Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Samia Suluhu Hassan ikiwemo kuendelea kulinda na kudumisha tunu za taifa letu yaani Amani, Umoja na Mshikamano, Uhuru wa Nchi yetu, Muungano na Mapinduzi Matukufu ya Zazibar; Kuimarisha Utawala Bora; Ukuaji wa uchumi kwa angalu asilimia 8 kwa mwaka, na kuendelea kupunguza umaskini wa kipato na tatizo la ajira. Ukuaji na Uendelezaji wa viwanda ni sehemu ya matokeo tarajiwa ya Mkakati huu.

Aidha, Utekelezaji wa Mpango Mkakati huu unalenga pia kutoa mchango katika kufikia malengo ya Serikali ya Mapinduzi Zanzibar inayoongozwa na Rais wa Awamu ya Nane Mhe. Dkt. Hussein Ali Mwinyi ikiwemo kuleta mageuzi ya kiuchumi kwa kukuza sekta za biashana na viwanda; Uwezeshaji wa wananchi kiuchumi na uzalishaji wa ajira kwa vijana.

Nitoe rai kwa viongozi wa Serikali katika ngazi mbalimbali, wadau wa Maendeleo, na wananchi kwa ujumla kuendelea kushirikiana na MKURABITA katika kuhakikisha kuwa malengo ya MKURABITA na hatimae malengo ya Serikali yanafikiwa kwa ukamilifu na ubora wa hali ya juu.

.....

Mh. Balozi Daniel Ole Njoolay

Mwenyekiti wa Kamati ya Uongozi ya MKURABITA

NENO KUTOKA KWA MRATIBU WA MKURABITA

Mpango Mkakati wa mwaka 2021/2022 - 2025/2026 ni wa pili kufuatia Mpango Mkakati wa mwaka 2014/2015 - 2018/2019 uliohuishwa hadi 2019/2020. Mpango Mkakati wa Mwaka 2021/2022 - 2025/2026 unalenga kuifanya MKURABITA kuwa Kitovu mahiri cha kuwezesha tija katika Urasimishaji rasilimali na Biashara kwa upatikanaji wa mitaji.

Katika kufikia azma hii, MKURABITA imehuisha malengo ya Mpango Mkakati uliopita na kuboresha mbinu za utekelezaji ili kuongeza kasi ya Urasimishaji na hivyo kupunguza ukubwa wa sekta isiyo rasmi nchini. Inatarajiwa kuwa ifikapo June 2026 ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi nchini utakuwa umepungua kwa wastani wa jumla wa asilimia **10** na kuwawezesha wananchi waliorasimisha rasilimali na Biashara kupata mitaji ya kuendesha shughuli zao za kiuchumi na hivyo kuwa washiriki katika uchumi wa kati ambao Tanzania imefikia mwaka 2020.

Utekelezaji wa Mpango Mkakati wa mwaka 2021/2022-2025/2026, utaongozwa na malengo makuu matano (5) ambayo ni: Urasimishaji ardhi kurahisishwa na kuharakishwa; Urasimishaji Biashara kurahisishwa na kuharakishwa; Upatikanaji wa mitaji kwa wamiliki wa ardhi na Biashara kuwezeshwa; Uwezo wa Taasisi kutoa huduma bora kuimarishwa; na Utekelezaji wa Masuala Mtambuka kuimarishwa.

Menejimenti itatekeleza Mpango Mkakati kwa kuzingatia ubunifu, heshima, uadilifu, uwazi, umoja na ushirikiano pamoja na uwajibikaji ili kuhakikisha kuwa malengo yanafikiwa kama inavyotarajiwa. Aidha, Mejimenti itaendelea kushirikiana na Wadau wa Urasimishaji ardhi na Biashara wakati wote wa utekekelezaji wa Mpango Mkakati wa mwaka 2021/2022-2025/2026.

Mungu Ibariki Tanzania
Mungu Ibariki MKURABITA

CPA. Dkt. Seraphia Mgembe
Mratibu wa Mpango

SURA YA KWANZA

USULI

Sura hii inatoa utangulizi kuhusu chimbuko na madhumuni ya kuanzisha MKURABITA. Aidha, Mfumo wa utekelezaji ambao umepangwa katika Awamu nne (4), Mantiki ya kuandaa Mpango Mkakati pamoja na methodolojia iliyotumika katika uandaaji vimeainishwa katika sura hii.

1.1 Chimbuko la Kuanzishwa kwa MKURABITA

Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za Wanyonge Tanzania (MKURABITA) ulianzishwa Mwezi Septemba 2003 kwa Tamko la Rais wa Awamu ya Tatu ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mhe. Benjamin William Mkapa. Utekelezaji wa MKURABITA ulianza rasmi Novemba 2004 na unafanyika Tanzania Bara na Zanzibar.

Uamuzi wa kuanzisha MKURABITA ulitanguliwa na Semina Elekezi kwa Viongozi waandamizi wa Serikali (Mawaziri, Makatibu Wakuu, Wakuu wa Mikoa na Wilaya, Wakurugenzi wa Halmashauri na Wakuu wa Taasisi za Umma) pamoja na wadau wengine wa Maendeleo wa ndani na nje ya nchi. Semina hii ilioongozwa na Mhe. Benjamin William Mkapa, Rais wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Awamu ya Tatu. Aidha, semina ililenga kuhamasisha na kujenga uelewa juu ya umuhimu wa kurasimisha sekta isiyo rasmi nchini ili kuwawezesha wananchi kushiriki katika uchumi wa kisasa na kuondoa umaskini.

1.2 Lengo la kuanzishwa kwa MKURABITA

Lengo la kuanzisha MKURABITA ni kuwawezesha wananchi wanaomiliki rasilimali na Biashara nje ya mfumo rasmi waweze kuzirasimisha na kuzitumia kupata mitaji kwa ajili ya kushiriki na kuendesha shughuli katika uchumi wa kisasa unaondeshwa kwa mujibu wa sheria. Mpango huu unalenga kutafuta suluhisho la tatizo la kipekee la rasilimali na Biashara za wananchi kutokutambulika kisheria na kutumika kama dhamana ya kupata mitaji na hivyo kutambulika kama mitaji mfu (Dead Capital).

1.3 Awamu za utekelezaji wa MKURABITA

Utekelezaji wa MKURABITA ulianza mwaka 2004 na ulipangwa kutekelezwa katika Awamu nne (4) ambazo ni: Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi; Maandalizi ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi; Utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho; na Ukuaji wa Mitaji na Utawala Bora.

a) Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi

Awamu hii ilianza kutekelezwa Novemba 2004 hadi Septemba 2005 ambapo ilifanyika Tathmini ili kujua ukubwa na thamani ya Sekta Isiyo Rasmi nchini. Tathmini ilionesha kuwa asilimia 89 ya ardhi na asilimia 98 ya Biashara zilikuwa nje ya mfumo rasmi. Thamani ya mali na Biashara zilizoendeshwa nje ya mfumo rasmi ilikuwa ni **Dola za Kimarekani Bilioni. 29.3** sawa na **Shilingi Trilioni 33.3** za Tanzania kwa thamani ya fedha ya mwaka 2005. Rasilimali hizi zilionekana kama mitaji mfu kwa kuwa wamiliki wake wasingeweza kuzitumia kukuza mitaji kwa ajili ya shughuli mbalimbali za kiuchumi.

b) Mandalizi ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasi

Awamu hii ilianza Januari 2006 na kukamilika Mei 2008 kwa kuandaa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi yaliyolenga kurekebisha mapungufu yaliyobainishwa kwenye Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi ya mwaka 2005. Mapendekezo yaliandaliwa katika maeneo makuu matano (5) ambayo ni Kurahisisha Urasimishaji wa ardhi; Matumizi ya kiuchumi ya rasilimali ardhi; Kurahisisha Urasimishaji wa Biashara; Uanzishwaji na ukuaji wa Biashara na Mapendekezo ya Masuala mtambuka. Sambamba na maandalizi ya maboresho uliandaliwa Mpango Kazi wa miaka 10 kuanzia 2008/2009 – 2017/2019 kuongoza utekelezaji.

c) Utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho

Awamu hii ambayo utekelezaji wake unaendelea ilianza Julai 2008. Utekelezaji ulianza kwa kuunda vikosi kazi vitano (5) kati ya MKURABITA na Wizara za Kisekta kwa nia ya kujenga mwafaka juu ya maboresho yaliyopendekezwa. Vikosi Kazi vinahusisha Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi (WANMM) Tanzania Bara; Wizara ya Ardhi na Nishati Zanzibar, Wizara za viwanda na Biashara Tanzania Bara na Zanzibar

pamoja na TAMISEMI. Utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji umekuwa ukifanywa kwa Mfumo wa kujenga uwezo wa Mamlaka za Serikali za Mitaa ili kuwe na utekelezaji endelevu na wa gharama nafuu. Kwa upande wa Zanzibar utekelezaji unafanyika kwa mfumo wa kujenga uwezo Wizara za kisekta ili kusimamia utekelezaji huo.

d) Ukuaji wa Mitaji na Utawala Bora

Awamu hii ilianza kutekelezwa mwaka 2012/13 sanjari na Awamu ya Tatu ili kuwawezesha wananchi waliorasimisha rasilimali na Biashara zao kuweza kuzitumia kukuza mitaji ya shughuli zao. Msukumo mkubwa uliwekwa kwa wamiliki wa mashamba yenye Hati za Haki Miliki za Kimila ambao kwa muda mrefu wameonekana kukosa fursa za ukuzaji wa mitaji. MKURABITA kwa kushirikiana na wadau mbalimbali wamekuwa wakitoa mafunzo kwa wamiliki wa mashamba kuhusu matumizi ya kiuchumi ya mashamba yao.

1.4 Mantiki ya kuandaa Mpango Mkakati

Urasimishaji wa rasilimali ardhi na Biashara nchini ni moja ya nyenzo za kutekeleza malengo ya Serikali katika kuwezesha ushiriki wa wananchi katika uchumi wa kati ambao Tanzania imefikia mwaka 2020. Ili wananchi wanyonge na walio wengi waweze kuwa washiriki katika kuelekea uchumi wa kati wa ngazi ya juu tunahitaji Mpango Mkakati unaoakisi mahitaji ya uchumi wa kati. Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi ya mwaka 2018 ilionesha kuwa ukubwa wa sekta isiyo rasmi kwa upande wa rasilimali ardhi ulikuwa ni wastani wa Asilimia 83.6 mwaka 2018 kutoka asilimia 89 ya mwaka 2004. Kwa upande wa Biashara ukubwa wa sekta isiyo rasmi ulikuwa ni wastani wa asilimia 92.8 mwaka 2018 ukilingamisha na asilimia 98 ya mwaka 2004. Hii inamaanisha kwamba kupungua kwa sekta isiyo rasmi kumekuwa kwa wastani wa asilimia **5** tu kwa kipindi cha miaka 10.

MKURABITA imedhamiria kufanya mabadiliko ili kuongeza kasi ya Urasimishaji na kuwawezesha wananchi kukuza mitaji na kuwa sehemu ya matokeo ya uchumi mkuu ulioboreka. Mpango Mkakati wa mwaka 2021/2022 - 2025/2026 unatoa mwelekeo wa kiMkakati na mwongozo mpya ambao utawezesha kufikia malengo ya MKURABITA sambamba na malengo ya kitaifa. Mpango Mkakati umehuisha Malengo na Mikakati ya

utekelezaji wa shughuli za MKURABITA ili kuwawezesha wananchi kukuza mitaji kupitia rasilimali na Biashara zao. Utekelezaji wa Mpango Mkakati utatumika kama nyenzo muhimu ya kupunguza ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi nchini ifikapo mwaka 2026.

1.5 Methodolojia iliyotumika kuandaa Mpango Mkakati

Mpango Mkakati umeandaliwa kwa kuzingatia maoni ya Wadau wa MKURABITA pamoja na kufanya rejea ya nyaraka mbalimbali zikiwemo Dira ya Taifa ya Maendeleo ya mwaka 2025; Mpango wa Tatu wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano kuanzia mwaka (2021/2022 – 2025/2026); Sera ya Taifa ya Biashara (2003); Sera ya Maendeleo ya viwanda/Biashara ndogo ndogo na kati Zanzibar (2006); Mwongozo wa Kuboresha Mazingira ya Biashara (*Blue Print,* 2018), Sera ya Taifa ya Ardhi ya Mwaka 1995; Sera ya Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi ya mwaka 2004; Ilani ya Chama Cha Mapinduzi kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2020; Hotuba ya Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, wakati wa kulihutubia Bunge la 12 la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Dodoma, tarehe 22 Aprili, 2021; Hotuba ya Mhe. Dkt Hussein Ali Mwinyi, Rais wa Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar wakati wa kufungua Baraza la Kumi (10) la Wawakishi la Serikali ya Mapinduzi Zanzibar, Novemba 2020; Hotuba ya Rais Mstaafu Mhe. Benjamin Wiliam Mkapa ya tarehe 30 Septemba 2003; Mpango Mkakati wa MKURABITA wa mwaka 2014/15 - 2018/19; na Taarifa za utekelezaji za MKURABITA. Aidha, Malengo Endelevu ya mwaka 2030; na Agenda ya Maendeleo ya Afrika ya mwaka 2063 vimerejewa.

Uandaaji wa Mpango Mkakati umezingatia pia, majadiliano, ushauri na maelekezo kutoka kwa Mawaziri wenye dhamana, Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Baraza la Wawakilishi la Serikali ya Mapinduzi Zanzibar; Makatibu Wakuu wa Wizara za Kisekta Tanzania Bara na Zanzibar; Kamati ya Uongozi ya MKURABITA; Watumishi wa MKURABITA, Baraza la Wafanyakazi la MKURABITA; Wanufaika wa MKURABITA na Wadau kutoka Sekta za Umma na Binafsi.

1.6 Mpangilio wa Mpango Mkakati

Mpango Mkakati wa mwaka 2021/2022 – 2025/2026 umegawanyika katika sura kuu nne (4) kama ifuatavyo: -

Sura ya Kwanza: Inatoa maelezo ya kuanzishwa na malengo ya MKURABITA pamoja na awamu za utekelezaji wa MKURABITA, sababu za kuandaa Mpango Mkakati na methodolojia iliyotumika.

Sura ya Pili: Inatoa uchambuzi wa utekelezaji wa Mpango Mkakati wa MKURABITA wa mwaka 2014/15-2018/19. Inabainisha pia, uwezo, udhaifu, fursa na changamoto za wadau pamoja na matarajio yao katika Mpango Mkakati wa mwaka 2021/2022 - 2025/2026. Aidha, uchambuzi wa vihatarishi na mpango wa kuepukana na vihatarishi hivyo umebainishwa katika sehemu hii.

Sura ya Tatu: Inaonesha Dira, Dhima, Tunu na Malengo yatakayozingatiwa katika utekelezaji Mpango Mkakati wa mwaka 2021/2022 - 2024/2025. Aidha, Mikakati, Shabaha na Viashiria vitakavyotumika kupima matokeo ya utekelezaji kwa kipindi cha miaka mitano (2021/2022 – 2025/2026) vimeainishwa.

Sura ya Nne: Inaelezea namna ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji Mpango Mkakati utakavyofanyika ili kuweza kupima ufanisi.

SURA YA PILI

UCHAMBUZI WA HALI HALISI

Sura hii inaonesha uchambuzi wa matokeo ya tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi (ISS) 2018 na matokeo ya utekelezaji wa Mpango Mkakati wa MKURABITA wa mwaka 2014/15 - 2018/19. Uchambuzi wa wadau wa MKURABITA umefanyika pia kupitia sura hii kwa kubainisha wadau, huduma wanazotoa, matarajio yao na athari zinazoweza kutokea endapo matarajio yao hayatafikiwa. Katika kuchambua mazingira ya ndani na ya nje ya MKURABITA, umefanyika pia uchambuzi wa Uwezo, Udhaifu, Fursa na Changamoto. Aidha, umefanyika uchambuzi wa kina kwa kutumia mfumo wa 'PESTEL' ambao umewezesha kuangalia mazingira yanayoizunguka MKURABITA kisiasa, kiuchumi, kijamii, kiteknolojia, kimazingira na kisheria. Vile vile uchambuzi wa Vihatarishi na Mpango wa kuepukana na Vihatarishi hivyo umebainishwa hapa ili kuwezesha utekelezaji wa mafanikio wa Mpango Mkakakti wa 2021/2022 – 2025/2026.

2.1 Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi (ISS) 2018

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi ya 2018 ililenga kutathmini utekelezaji wa Mpango Kazi wa Miaka 10 wa 2008/2009 – 2017/2018 pamoja na Mpango Mkakati wa 2014/2015 -2018/2019 ili kupata picha ya kitaifa juu ya matokeo ya maamuzi ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kutekeleza ajenda ya Urasimishaji nchini. Matokeo ya tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi (ISS) ya 2018 yaliwekwa kimkoa ilimkuwezesha kila mkoa kufanya maamuzi ya namna bora ya kutekelza urasimishaji kulinga nah al halisi ya matokeo ya kimkoa. **Kiambatisho Na. 1** ni Muhtasari wa Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi ya Mwaka 2018. Maeneo yaliyoangaliwa hap ani Pamoja na lengo lka kufanya tathmini ya 2018, matokeo ya tathmini ya 2018, Pamoja na kuangalia vikwazo katika urasimishaji.

2.1.1 Lengo la ISS 2018

Lengu kuu la serikali kufanya tathmini ya sekta isiyo rasmi yam waka 2018 ilikuwa ni kubaini hali halisi ya sekta isiyo rasmi na utekelezaji wa maboresho ya kisheria na kitaasisi yaliyotekelezwa na Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Sekta

Binafsi katika kipindi cha miaka 10 kuanzia Julai 2008. Aidha, Malengo mahususi yalikuwa matano kama ifuatavyo:-

- Kubainisha thamani na idadi ya Wamiliki wa shughuli za Kiuchumi na rasilimali katika sekta isiyo rasmi Tanzania;
- Kubainisha vikwazo vya utekelezaji wa Urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali katika maeneo ya mijini na vijijini nchini Tanzania;
- Kubainisha Taasisi, muda na gharama zinazotumika kurasimisha shughuli za kiuchumi na rasilimali kwa sasa Tanzania;
- Kutathmini utekelezaji wa Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi kuanzia mwaka 2008 yaliyolenga kupunguza ukubwa wa sekta isiyo rasmi Tanzania;
- Kutathmini matokeo ya Urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali katika upatikanaji wa mikopo, usajili wa Biashara, upatikanaji wa taarifa za kodi na kiasi cha kodi kinachotakiwa kulipwa pamoja na usalama wa miliki.

2.1.2 Matokeo ya ISS 2018

Sekta Isiyo Rasmi katika shughuli za kiuchumi Tanzania Bara imepungua kutoka asilimia 98.0 mwaka 2005 hadi 93.3 mwaka 2018 ambapo kwa Zanzibar imepungua kutoka asilimia 97.0 mwaka 2005 hadi asilimia 74.4 mwaka 2018. Halikadhalika umiliki wa rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania Bara umepungua kutoka asilimia 89.0 mwaka 2005 hadi asilimia 83.6 mwaka 2018 wakati kwa Zanzibar imepungua kutoka asilimia 100 mwaka 2005 hadi asilimia 87 mwaka 2018.

Aidha, asilimia 11 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania Bara wamekopa kiasi cha shilingi Trilioni 1.8 kutoka SACCOs, Benki na Taasisi ndogo za fedha, na asilimia 6 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi Zanzibar wamekopa kiasi cha Shilingi Bilioni 12. Matokeo yameonesha pia asilimia 2 ya wamiliki wa majengo, asilimia 1 ya wamiliki wa mashamba na asilimia 1 ya wamiliki wa viwanja wa Tanzania wametumia rasilimali zao kukopa kiasi cha Shilingi trilioni 1.06 kutoka katika SACCOs, Benki na Taasisi za fedha ndogo.

Wananchi 11,665,033 wamepata ajira kupitia shughuli za Biashara zilizorasimishwa ambapo asilimia 62.2 ni wanaume na asilimia 37.8 ni wanawake. Aidha, kati ya ajira zilizobainishwa kupitia Biashara 11,346,868 ni za Tanzania Bara na 318,165 ni za Zanzibar.

Kwa upande wa Migogoro, jumla ya Migogoro 25,409 ya matumizi ya ardhi Tanzania ilitambuliwa katika Mikoa 26 ambapo mikoa 22 ni ya Tanzania Bara na Mkoa mmoja (1) wa Zanzibar. Kati ya migogoro iliyotambuliwa, migogoro 22,101 ni ya Tanzania Bara na 3,305 ni ya Zanzibar. Wastani wa jumla wa migogoro iliyotatuliwa ni asilimia 64.1 ambapo Tanzania Bara ni asilimia 65.8 na asilimia 53.8 kwa upande wa Zanzibar. Aidha, sehemu kubwa ya migogoro ni ile ya wananchi kwa wananchi sawa na asilimia 29.7 ikifuatiwa na migogoro kati ya vijiji na vijiji ambayo ni asilimia 22.7. Kwa Zanzibar pekee migogoro kati ya wananchi kwa wananchi (48.8%) inafuatiwa na migogoro kati ya wawekezaji na wananchi (27.9%).

Kuhusu mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi, asilimia 38 ya mapendekezo ya kisheria na kitaasisi katika shughuli za kiuchumi Tanzania Bara na asilimia 45 ya yale ya Zanzibar yametekelezwa. Kwa upande wa ardhi, asilimia 55 ya mapendekezo ya kisheria na kitaasisi katika rasilimali ardhi Tanzania Bara yametekelezwa wakati Zanzibar mapendekezo ya maboresho katika ardhi yametekelezwa kwa asilimia 45.

2.1.3 Vikwazo katika Urasimishaji

Utafiti umeonesha pia bado kuna ugumu wa sheria na kanuni mbalimbali, utaratibu mrefu (urasimu), gharama kubwa za kupata leseni na changamoto za mawasiliano ya Mtandao ambavyo ni vikwazo katika Urasimishaji.

- Wamiliki wa shughuli za kiuchumi waliokutana na vikwazo wakati wa kufuatilia leseni Tanzania ni asilimia 54, ambapo Tanzania Bara ni asilimia 53 na Zanzibar asilimia 60;
- Mkoa wenye kiwango cha juu cha wamiliki waliokutana na Vikwazo Tanzania Bara ni Mtwara (asilimia 78) na kiwango cha chini ni Njombe (asilimia 31)

wakati kwa Zanzibar kiwango cha chini ni mikoa ya Kusini Unguja na Kaskazini Pemba (asilimia 50) na kiwango cha juu ni Mkoa wa Mjini Magharibi (asilimia 63);

- Wamiliki wa rasilimali wa Tanzania Bara walikutana na vikwazo vikuu vitatu wakati wa kufuatilia hati ambavyo ni utaratibu huchukua muda mrefu (asilimia 16), taratibu zinahusisha Taasisi nyingi (asilimia 15) na gharama kubwa za upimaji (asilimia 15). Aidha, kikwazo cha rushwa (asilimia 13) pia kimetajwa;
- Wamiliki wa rasilimali wa Zanzibar walikutana na vikwazo vikuu viwili wakati wa kufuatilia hati ambavyo ni Kuombwa rushwa (asilimia 19) na Taratibu zinahusisha Taasisi nyingi (asilimia 17);
- Wamiliki wa rasilimali wa Tanzania Bara (asilimia 69) na Zanzibar (asilimia 59) wanakosa elimu kuhusu umuhimu wa vibali vya ujenzi.

2.2 Uchambuzi wa matokeo ya utekelezaji wa Mpango Mkakati wa Kwanza wa MKURABITA 2014/2015 – 2018/2020

MKURABITA iliandaa Mpango Mkakati mwaka 2014/15 - 2018/19 ambao ulikuwa ni mwendelezo wa utekelezaji wa Mpango kazi wa miaka 10 (2008/2009 - 20017/2018). Malengo ya kimkakati ya Mpango Mkakati wa 2014/2015 – 2018/2019 yalijengwa katika lengo kuu la "Kuhakikisha kwamba rasilimali na biashara zilizorasimishwa zinachangia kikamilifu katika kuleta maendeleo ya kijamii, maendeleo ya kiuchumi sambamba na kupunguza umaskini nchini". Mpango Mkakati wa Kwanza wa MKURABITA ulikua na Malengo Mahususi Matano yafuatayo:-

- Rasilimali ardhi mijini na vijijini kurasimishwa
- Biashara Kurasimishwa
- Wamiliki wa ardhi iliyorasimishwa kujengewa uwezo wa ukuzaji wa mitaji
- Masuala ya kisheria na na kitaasisi kutekelezwa.

2.2.1 Uchambuzi wa Bajeti ya Mpango Mkakati wa 2014/2015 – 2025/2026

Nyenzo kuu ya utekelezaji wa malengo ni fedha. Katika kutekeleza Mpango Mkakati wa Kwanza wa MKURABITA wa 2014/2015 – 2018/2019, Bajeti ya Jamhuri ya

Muungano wa Tanzania ilikuwa ndiyo chanzo pekee cha moja kwa moja cha fedha za utekelezaji wa Mpango Mkakati. Katika kipindi cha utekelezaji wa Mpango Mkakati wa Kwanza, jumla ya shilingi **Bilioni 14.3** .zilitolewa na serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzaniana kutumika ukilinganisha na Bajeti iliyopangwa ya shilingi Bilioni 138.2. Hivyo kifedha, utekelezaji wa Mpango Mkakatio wa kwanza ni **asilimia 10.35.**

2.2.2 Matokeo ya utekelezaji wa Mkakati wa Kwanza wa MKURABITA

Utekelezaji wa Mpango Mkakati wa kwanza wa MKURABITA ulifanyika kwa wastani wa jumla wa asilimia **33.7** ambapo shabaha zilizowekwa katika malengomahususi zilifikiwa kwa asilimia zifuatazo:-

- Rasilimali ardhi kurasimishwa 31%
- Biashara kurasimishwa 35.3%
- Uwezeshaji wa wamiliki ardhi 0.2%
- Utekelezaji mtambuka 68%

Wastani wa jumla wa utekelezaji **33.7%**

Uchambuzi umeonesha kuwa kiwango kidogo cha utekelezaji kimetokana na changamoto zifuatazo ambazo mikakati ya utekelzaji wa Mpango Mkakati wa Pili wa 2021/2022 – 2025/2026 imezingatia.

- Ukosefu wa fedha za Miradi ya Maendeleo;
- Umiliki duni wa agenda ya urasimishaji katika Mamlaka za Serikali za Mitaa;
- Muundo wa utumishi wa MKURABITA kutokidhi mahitaji halisi; na
- Kasi ndogo ya utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi katika wizara za kisekta.

2.3 Uchambuzi wa Matokeo ya Tafiti na Nyaraka Mbalimbali za Kitaifa

Uchambuzi wa matokeo ya tafiti na nyaraka mbalimbali za kitaifa zinazolenga kukuza uchumi na kupunguza umaskini ni sehemu ya tathmini ya mchango wa MKURABITA katika ukuaji wa uchumi na kupunguza umaskini nchini. Sehemu hii

inaonesha uchambuzi wa tafiti na nyaraka mbalimbali za kitaifa zikiwemo Ripoti ya Orodha ya Biashara Tanzania Bara; 'Household Budget Survey 2017-2018; Mwenendo wa umaskini kuanzia mwaka 1991 hadi 2020; Pamoja na Takwimu za mafanikio ya Serikali ya Awamu ya Tano.

.

2.3.1 Uchambuzi wa Ripoti ya Orodha ya Biashara Tanzania Bara

Mwaka 2014/2015, Taasisi ya Taifa ya Takwimu(NBS) iliandaa ripoti ya Orodha ya Biashara 154, 618 ili kutoa takwimu sahihi, za kuaminika, zenye ubora na kwa wakati kuhusu wafanyaBiashara nchini. Kazi hii ililenga sekta zote za uchumi kwa mujibu wa 'International Standard Industrial Clasifications (ISIC)'.

Kwa mujibu wa Ripoti asilimia 77.3 ya Biashara zote nchini ni Biashara ndogondogo (micro businesses) ikifuatiwa na Biashara ndogo (small businesses) yenye asilimia 21.7 kuacha asilimia 1 tu kwa Biashara za kati na kubwa nchini. Ripoti imeonesha pia kuwa asilimia 51.5 ya Biashara zilizofikiwa zimesajiliwa na asilimia 48.5 hazijasajiliwa. Aidha, asilimia 57.6 ya wamiliki wa Biashara nchini ni wanaume na asilimia 48.5 wanawake.

Mpango Mkakati wa MKURABITA wa mwaka 2021/2022 – 2025/2026 umetanabaisha lengo la kusimamia ukuaji wa Biashara ndogondogo kuwa ndogo hadi kubwa. Aidha, Mpango unalenga kurahisisha na kuharakisha usajili wa Biashara ambazo hazijasajiliwa. Kwa mujibu wa ripoti, Mkoa wa Kilimanjaro unaongoza kwa idadi ya Biashara zilizosajiliwa (asilimia 80.9) ikifuatiwa na Lindi (asilimia 78.8) na Mwanza asilimia 76.4 wakati Mikoa inayoongozwa kwa idadi kubwa ya Biashara ambazo hazijasajiliwa ni Njombe (asilimia 77.6), ikifuatiwa na Iringa (asilimia 74.9) na Kagera yenye asilimia 70.9 ya Biashara ambazo hazijasajiliwa.

2.3.2 Uchambuzi wa Ripoti ya Utafiti wa Bajeti ya Kaya ('Household Budget Survey 2017 – 2018)

Utafiti wa bajeti ya kaya wa 2017/2018 (Household Budget Survey 2017 – 2018) ni wa tano tangu ule wa mwaka 1991/92. Utafiti huu uliofanywa na Ofisi ya Taifa

ya Takwimu ulikuwa na lengo la kupata taarifa ya mwenendo wa umaskini pamoja na kupima mafanikio yaliyopatikana katika kuboresha hali ya Maisha ya wananchi. Kwa mujibu wa ripoti hii ya utafiti wa bajeti ya kaya wa mwaka 2017/2018, umaskini wa mahitaji ya msingi umepungua kutoka asilimia 28.2 ya mwaka 2011/12 hadi 26.4 kwa mwaka 2017/18. Aidha Umaskini wa chakula umepungua kutoka asilimia 9.7 mwaka 2011/12 hadi asilimia 8 mwaka 2017/18 kama inavyoonekana katika **Kielelezo Na. 1**.

KIELELEZO 1: MWENENDO WA UMASKINI KATI YA 2007 HADI 2017/2018

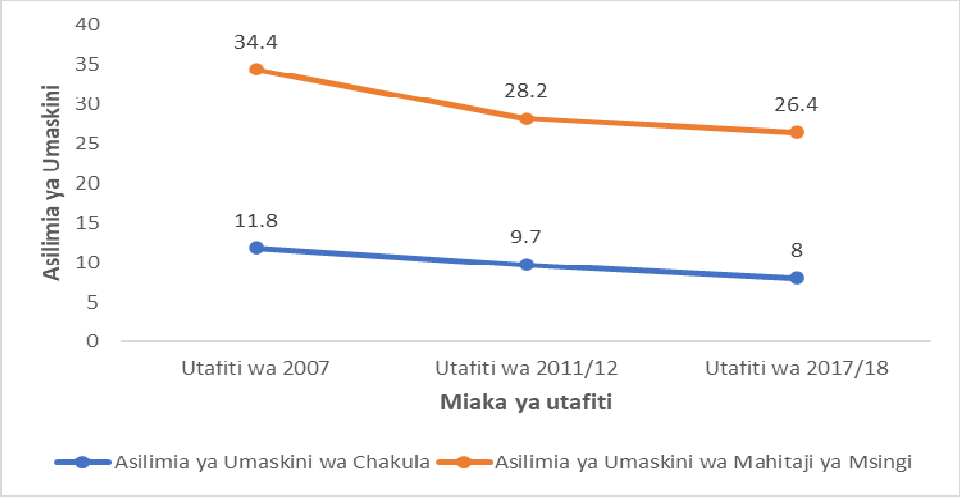

Ripoti ya mwenendo wa bajeti ya kaya imeonesha kuwa kiwango cha umaskini vijijini kinaendelea kupungua. Mwaka 2011/12 umaskini vijijini ukilinganisha na mijini ilikuwa ni asilimia 84.1 wakati mwaka 2017/18 ilikuwa ni asilimia 61. Mpango Mkakati wa MKURABITA wa mwaka 2021/2022 – 2025/2026 unalenga kufikia mamlaka 60 za serikai za Mitaa kwa ajili ya Urasimishaji ardhi vijijini ili kuendelea kuchangia katika kupunguza umaskini wa vijijini.

2.3.3 Uchambuzi wa Mwenendo wa umaskini kuanzia mwaka 1991 hadi 2020

Uchambuzi wa mwenendo wa hali ya umaskini uliofanyika kuanzia Awamu ya Pili ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania hadi Awamu ya Tano umeonesha kuwa hali ya umaskini imeendelea kupungua mwaka hadi mwaka kwa kuzingatia umaskini wa mahitaji muhimu, umaskini wa chakula na umaskini usio wa kipato kama inavyoonekana katika **Kielelezo Na. 2**. Utekelezaji wa Mpango

Mkakati wa MKURABITA wa 2021/2022 – 2025/2026 umelenga kuchangia katika kuendelea kupunguza hali ya umaskini nchini. Mchango huu utapatikana kupitia ukuzaji wa mitaji kwa wakulima na wafanya Biashara wanaorasimisha rasilimali na Biashara zao.

KIELELEZO 2: MWENENDO WA HALI YA UMASKINI KWA AWAMU YA PILI HADI YA TANO YA SERIKALI YA MUUNGANO WA TANZANIA

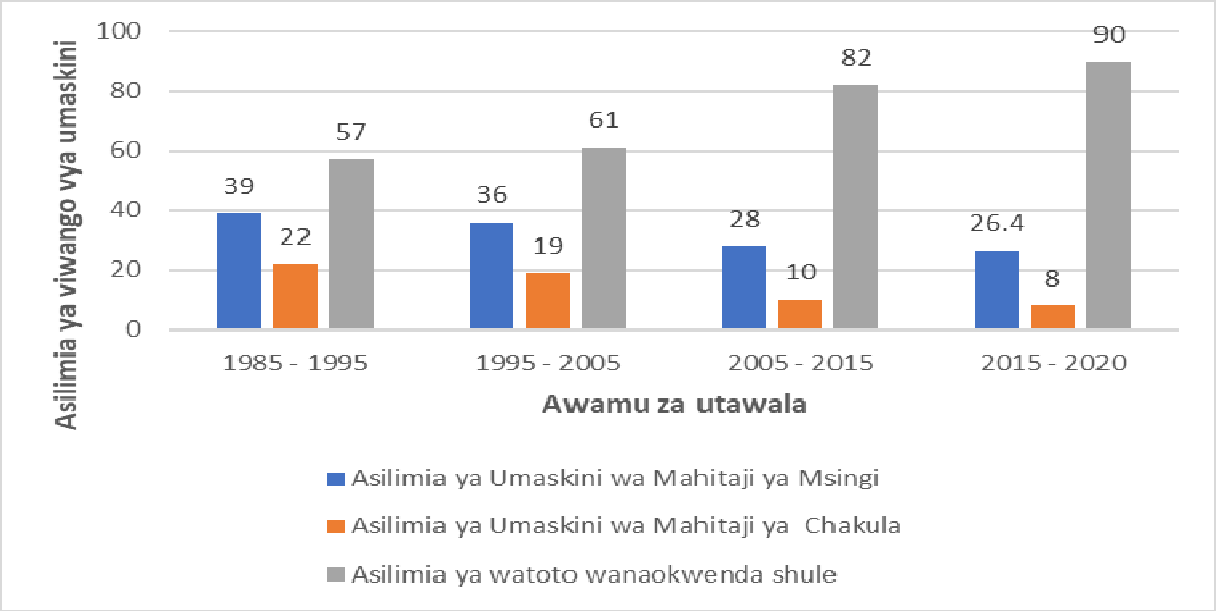

2.3.4 Uchambuzi wa Takwimu za mafanikio ya Serikali ya Awamu ya Tano

Uchambuzi wa viashiria mbalimbali vya uchumi kwa Awamu za Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania umebainisha kuwa pato la taifa kwa mwaka limeendelea kukua awamu hadi awamu kuanzia TZS Bilioni 32.7 kwa Awamu ya Kwanza hadi TZS Trilioni 124 .0 kwa Awamu ya Tano. Aidha wastani wa kipato cha Mtu (GDP per capita) umeongezeka kutoka TZS 1,815.4 wakati wa Awamu ya Kwanza na kufikia TZS 2,386,826.1 kwa kipindi cha Awamu ya Tano. Takwimu hizi ni kwa mujibu wa Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Benki Kuu ya Tanzania.

Urasimishaji rasilimali na Biashara nchini unao mchango mkubwa katika kukuza pato la mwananchi mmoja mmoja na pato la taifa kwa ujumla. Katika kutekeleza

Mpango Mkakati wa MKURABITA wa 2021/2022 – 2025/2026 MKURABITA itawezesha ukuaji wa Biashara na upatikanaji wa mitaji kwa wananchi ili kuchangia pato la mwananchi mmoja mmoja na pato la taifa kwa ujumla. **Kielelezo Na. 3** kinaonesha mwenendo wa wastani wa ukuaji wa Pato la Taifa kwa awamu tofauti kuanzia mwaka 1964 hadi 2020.

KIELELEZO 3: MWENENDO WA WASTANI WA UKUAJI WA PATO LA TAIFA KWA AWAMU TOFAUTI KUANZIA MWAKA 1964 HADI 2020

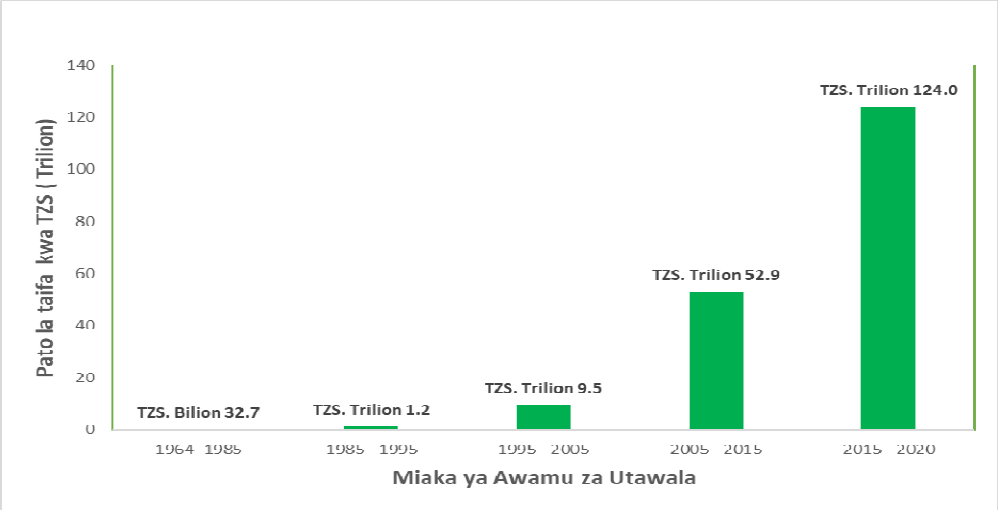

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS), 2020 Taarifa Fupi ya Kitakwimu Kuhusu Mafanikio ya Serikali ya Awamu ya Tano Juu ya Ukuaji wa Uchumi na Uboreshaji wa Maisha ya Watanzania.

2.4 Uchambuzi wa Wadau

Wadau wa MKURABITA ni watu, makundi ya watu ama Taasisi za umma na binafasi ambao ama wanahusika moja kwa moja katika utekelezaji wa shughuli za MKURABITA au wanaguswa na matokeo ya shughuli za MKURABITA kwa namna moja ama nyingine. Wadau wakuu wa MKURABITA ni Wizara za Kisekta zinazosimamia rasilimali ardhi na Biashara; Watoa huduma za Urasimishaji na Uendelezaji wa rasilimali ardhi na Biashara; Vyombo vya Habari, Wamiliki wa rasilimali ardhi na Biashara na Wadau wa Maendeleo wa ndani na nje ya nchi.

Uchambuzi wa Wadau umefanyika kwa kuzingatia huduma wanazotoa, matarajio yao kwa MKURABITA na athari zitakazojitokeza iwapo matarajio yao hayatatimizwa wakati wa utekelezaji wa Mpango Mkakati. Uchambuzi pia umeainisha kipimo cha matarajio ya

kila mdau na kuonesha kuwa kuna wadau ambao wana matarajio ya juu na wengine wana matarajio ya kati. **Jedwali Na. 2.1** linaonesha uchambuzi wa wadau kwa kuangalia huduma wanayotoa kwa umma inayowiana na MKURABITA, matokeo tarajiwa kutokana na mdau pamoja na athari itakayojitokeza endapo matarajio hayatafikiwa. Aidha, kipimo cha athari kimeoneshwa kuanzia alama ‘M’ hadi ‘H’.

JEDWALI 2.1: UCHAMBUZI WA WADAU KWA KUZINGATIA HUDUMA WANAYOITOA NA MATOKEO TARAJIWA

Na.	WADAU	HUDUMA ITOLEWAYO NA MDAU WA MKURABITA	MATOKEO TARAJIWA KUTOKA KWA MDAU	ATHARI ITAKAYOJITOKEZA IWAPO MATARAJIO HAYATAFIKIWA	KIPIMO
1.	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi Tanzania Bara	i. Kuandaa Sera, Sheria, Miongozo na Nyaraka kwa ajili ya usimamizi na utekelezaji wa Urasimishaji ardhi nchini; ii. Kuunda Kanzidata na Mifumo ya kusimamia utoaji huduma za ardhi; iii. Kuandaa ramani za msingi; iv. Kuidhinisha ramani za upimaji na michoro ya mipango ya Urasimishaji; v. Kuandaa, kusajili na kutoa hati kwa wamiliki wa ardhi	i. Uwepo wa Sera, Sheria na Miongozo ya kusimamia na kutekeleza Urasimishaji ardhi nchini ii. Utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya kisheria na kitaasisi ya ardhi iii. Uwepo wa kanzidata ya masuala ya ardhi iv. Kupungua kwa gharama za upimaji wa ardhi mijini v. Kukasimu/kugatua madaraka ya usimamizi na Uendelezaji ardhi nchini toka ngazi ya Mkakati hadi Wilaya.	i. Wananchi kuendelea kumiliki ardhi katika mfumo usio rasmi ii. Urasimishaji ardhi kutokuwa rahisi, haraka na wa gharama nafuu iii. Wananchi kutokupata hati miliki kwa wakati iv. MKURABITA kutofikia lengo lake la kupunguza sekta isiyo rasmi kwa asilimia 10 kwa upande wa Ardhi . v. Serikali kukosa mapato yatokanayo na ardhi. vi. Umaskini kuendelea kuongezeka.	H
2.	Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi-Zanzibar				
3.	Wizara ya Viwanda na Biashara - Tanzania Bara	i. Kuandaa na kusimamia Sera, Sheria, Kanuni na mikakati ya Sekta ya Maendeleo ya Viwanda, Biashara na Masoko;	i. Uwepo wa Sera, Sheria na Miongozo ya Urasimishaji Biashara hususan kwa wajasiriamali wadogo na wa kati wenye viwanda nchini;	i. Wananchi kuendelea kumiliki Biashara katika mfumo usio rasmi ii. Urasimishaji Biashara kutokuwa rahisi, haraka	H

Na.	WADAU	HUDUMA ITOLEWAYO NA MDAU WA MKURABITA	MATOKEO TARAJIWA KUTOKA KWA MDAU	ATHARI ITAKAYOJITOKEZA IWAPO MATARAJIO HAYATAFIKIWA	KIPIMO
4.	Wizara ya Biashara na Maendeleo ya Viwanda – Zanzibar	ii. Kubuni na kuandaa programu za kuendeleza sekta za viwanda, Biashara na masoko; **iii.** Kukuza na kuhamasisha Biashara ya ndani na nje;	ii. Utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria yanayohusiana na Biashara iii. Uwepo wa mazingira wezeshi ya kufanya Biashara	na wa gharama nafuu iii. MKURABITA kutofikia lengo lake la kupunguza sekta isiyo rasmi kwa asilimia 10 ifikapo Juni 2026 kwa upande wa Biashara. iv. Mahitaji ya msingi ya wajasiriamali wadogo na wakati yaweza luatghirika.	
5.	Ofisi ya Rais TAMISEMI-Tanzania Bara	i. Kuandaa na kusimamia Sera, Sheria, Kanuni na mikakati ya usimamizi na Uendeshaji wa Mamlaka za Serikali za Mitaa; ii. Kusimamia utekelezaji wa Urasimishaji katika ngazi ya Mikoa na Halmashauri;	i. Uwepo na utekelezaji wa Mkataba wa makubaliano katika kusimamia Urasimishaji katika Mamlaka za Serikali za Mitaa kuhusu umiliki na uendelevu wa shughuli za Urasimishaji nchini.	i. Urasimishaji kutokuwa endelevu ii. Utekelezaji duni wa shughuli za Urasimishaji katika Mamlaka za Serikali za Mitaa iii. Upatikanaji duni wa taarifa za utekelezaji kutoka Mamlaka za Serikali za Mitaa.	H
6.	Ofisi ya Rais TAMISEMI-Zanzibar				
7.	Wizara ya Fedha na Mipango Tanzania Bara	i. Kuandaa na kusimamia Sera, Sheria, Kanuni, Miongozo na mikakati ya mapato na matumizi ya fedha za Serikali; **ii.** Kutenga fedha za Urasimishaji katika bajeti ya Serikali;	i. Uwepo wa sera, sheria na mipango juu ya usimamizi wa upatikanaji wa fedha. ii. Uwepo wa fedha za kutosha.	i. Shughuli za Urasimishaji kutotekelezwa kama ilivyopangwa	**H**
8.	Wizara ya Fedha na Mipango Zanzibar				

Na.	WADAU	HUDUMA ITOLEWAYO NA MDAU WA MKURABITA	MATOKEO TARAJIWA KUTOKA KWA MDAU	ATHARI ITAKAYOJITOKEZA IWAPO MATARAJIO HAYATAFIKIWA	KIPIMO
9.	Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania	i. Kutunga na kupitisha Sheria na Kanuni ii. Kuidhinisha mipango na bajeti za Serikali	i. Kuidhinisha mipango na bajeti ya Urasimishaji ardhi na Biashara	i. Shughuli za Urasimishaji kutotekelezwa kama ilivyopangwa	**H**
10.	Baraza la Wawakilishi Zanzibar	i. Kusimamia hesabu na Mipango ya Utekelezaji wa Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu ya Serikali **ii.** Kujadili na kuidhinisha mikataba yote ya Serikali	i. Kupitisha mapendekezo ya maboresho ya sheria za ardhi na Biashara		
11.	Mamlaka za Serikali Za Mitaa	i. Kutenga fedha kwa ajili ya Urasimishaji; ii. Kuandaa timu za wataalamu kwa ajili ya utekelezaji Urasimishaji ardhi na Biashara; iii. Kuhamasisha wananchi katika ngazi za kata na Mitaa kushiriki katika Urasimishaji; iv. Kusimamia na kuhuisha Kanzidata ya wamiliki ardhi na Biashara; v. Kuratibu wadau mbalimbali wa shughuli za Urasimishaji katika ngazi ya Halmashauri; vi. Kufuatilia na kutathmini utekelezaji wa Urasimishaji; vii. Kuhakikisha uendelevu wa	i. Kumiliki na kutekeleza shughuli za Urasimishaji ii. Kutenga majengo/eneo kwa ajili ya kuanzisha Vituo Jumuishi vya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara iii. Kuendeleza shughuli za Urasimishaji baada ya kujengewa uwezo iv. Kutoa taarifa za Urasimishaji	i. Utekelezaji duni wa shughuli za Urasimishaji ii. Upungufu wa wataalamu wa sekta ya ardhi na Biashara iii. Urasimishaji kutokuwa endelevu iv. Maamuzi yasiyozingatia taarifa.	**H**

Na.	WADAU	HUDUMA ITOLEWAYO NA MDAU WA MKURABITA	MATOKEO TARAJIWA KUTOKA KWA MDAU	ATHARI ITAKAYOJITOKEZA IWAPO MATARAJIO HAYATAFIKIWA	KIPIMO
		Urasimishaji wa rasilimali na Biashara katika halmshauri husika.			
12.	BRELA	i. Kusimamia Sheria za Usajili wa Makampuni, Majina ya Biashara na Hataza (Pantent Rights); ii. Kusimamia sheria za Leseni za Biashara daraja la "A" na viwanda; iii. Kusimamia Sheria za Haki Miliki (*Copyright)*; iv. Kuhimiza na kusimamia haki za wabunifu, ugunduzi na ubadilishanaji wa teknolojia.	i. Kusajili majina ya Biashara na makampuni katika Vituo Jumuishi vya Urasimishaji Biashara vilivyoanzishwa katika Mamlaka za Serikali za Mitaa ii. Kutoa Leseni za Makampuni	i. Ukosefu za huduma za usajili wa Makampuni na Majina ya Biashara	H
13.	BPRA				
14.	TRA	i. Kutoa elimu ya kodi; ii. Kutoa namba ya utambulisho wa mlipa kodi (TIN); iii. Kusimamia mifumo ya ulipaji kodi katika vituo jumuishi vya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara.	i. Elimu ya kodi kutolewa kwa wamiliki wa ardhi na Biashara ii. Utayari wa kutoa huduma endelevu katika vituo jumuishi vya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara	i. Kukosekana kwa huduma za kodi	
15.	ZRB				
16.	SIDO	i. Kutoa mafunzo ya uzalishaji na uanzishaji wa viwanda vidogo na vya kati kwa wafanyaBiashara katika vituo; ii. Kutoa mafunzo atamizi *(incubation)* kwa wajasiriamali	i. Upatikanaji wa huduma za SIDO katika Vituo vya Biashara vilivyoanzishwa ii. Uwepo wa wafanya Biashara walionzisha viwanda vidogo na vya kati	i. Kukosekana wa wafanyaBiashara wenye elimu na ujuzi wa ujasiliamari	H
17.	SMIDA				

Na.	WADAU	HUDUMA ITOLEWAYO NA MDAU WA MKURABITA	MATOKEO TARAJIWA KUTOKA KWA MDAU	ATHARI ITAKAYOJITOKEZA IWAPO MATARAJIO HAYATAFIKIWA	KIPIMO
		wadogo katika vituo; iii. Kuwapatia wajasiriamali wadogo na wa kati maeneo rasmi ya uzalishaji na kufanyia biashara katika mitaa ya viwanda ya SIDO iv. Kuwawezesha wajasiriamali wadogo na kati kurasimisha biashara na bidhaa zao BRELA na TBS.			
18	Wizara ya Katiba na Sheria	i. Kuishauri Serikali katika masuala ya Mikataba na uandishi wa sheria ii. Kuratibu na kutoa ushauri wa kisheria iii. Kupitia mikataba ya kiBiashara na ya kimataifa kwa niaba ya Serikali na kuishauri Serikali ipasavyo iv. Kuandaa miswada ya sheria ya kupitishwa Bungeni v. Kushauri Wizara, Idara za Serikali na Taasisi nyingine za Serikali;	i. Uwepo wa Sheria, Kanuni na Mikataba ya kusimamia na utekelezaji Urasimishaji nchini ii. Utekelezaji wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi yanayohusu ardhi na Biashara iii. Uwepo wa Utekelezaji wa mikataba iliyozingatia Sheria katika kusimamia Urasimishaji nchini	i. Mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi kutotekelezwa ii. Urasimishaji ardhi na Biashara kutokuwa rahisi, haraka na gharama nafuu iii. Wananchi kuendelea kumiliki ardhi na kuendesha Biashara zao katika mfumo usio rasmi	H
19	Wanasiasa	i. Kusababisha kuwepo kwa utashi wa kisiasa katika utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji	i. Utawala Bora, uwazi na uwajibikaji ii. Ushiriki mzuri katika mchakato wa Bajeti	i. Uwepo wa Maamuzi yenye kuathiri mipango ya utekelezaji ya Taasisi ii. Msaada mdogo wa	H

Na.	WADAU	HUDUMA ITOLEWAYO NA MDAU WA MKURABITA	MATOKEO TARAJIWA KUTOKA KWA MDAU	ATHARI ITAKAYOJITOKEZA IWAPO MATARAJIO HAYATAFIKIWA	KIPIMO
			iii Umiliki wa ajenda kwa wadau wetu	kisiasa	
20	Taasisi za Fedha	i. Kutoa mikopo kwa wamiliki wa ardhi na Biashara waliorasimishwa ii. Kutoa elimu ya usimamizi wa fedha;	i. Wanufaika wa Urasimishaji kupata mitaji; ii. Wanaufaika wa Urasimishaji kupata elimu ya usimamizi wa fedha iii. Malengo ya Serikali ya kuwezesha wanyonge kutimia	i. Wanufaika wa Urasimishaji kukosa mitaji	H
21	Mifuko ya Hifadhi ya Jamii	i. Kutoa mafunzo ya manufaa ya kujiunga na mifuko kwa ajili ya akiba ya uzeeni na mafao mengine	i. Kusajili wanaufaika wa Urasimishaji katika mifuko ya hifadhi ii. Kutoa mafao mbali mbali kwa wanufaika wa Urasimishaji	i. Ukosefu wa huduma kwa Wanufaika wa Urasimishaji	H
22	Sekta Binafsi	i. Kutoa mafunzo ya Uendelezaji wa Biashara na utafutaji wa masoko; ii. Kushirikiana na Halmashauri kupanga na kupima ardhi.	i. Uwepo wa Mikataba ya ubia kati ya Umma na Sekta Binafsi ii. Upatikanaji wa huduma za Uendelezaji ardhi na Biashara iii. Kasi ya Urasimishaji kuongezeka	i. Kutotekelezwa kwa sera ya ubia kati ya umma na sekta binafsi "*Private Public Partnership*"	H
23	Asasi za Kiraia	i. Kutoa elimu na kuhamasisha wananchi kuhusu umuhimu wa Urasimishaji; ii. Kutoa utetezi kwa wananchi kuhusiana na haki za umiliki wa	i. Wananchi kuhamasika kushiriki kwenye shughuli za Urasimishaji	i. Ushiriki duni wa Wananchi katika shughuli za Urasimishaji	M

Na.	WADAU	HUDUMA ITOLEWAYO NA MDAU WA MKURABITA	MATOKEO TARAJIWA KUTOKA KWA MDAU	ATHARI ITAKAYOJITOKEZA IWAPO MATARAJIO HAYATAFIKIWA	KIPIMO
		ardhi; iii. Kushiriki katika utekelezaji wa miradi ya Urasimishaji;			
24	Vyombo vya Habari	i. Kutoa elimu, habari na uhamasishaji kwa wananchi juu ya Urasimishaji	i. Kutoa habari na elimu kwa umma kuhusu urasimshaji na manufaa yake	i. Agenda ya Urasimishaji kutofahamika kwa umma ii. Ushiriki duni wa umma katika zoezi la Urasimishaji	H
25	Wananchi/Wanufaika	i. Kutoa taarifa sahihi za umiliki wa ardhi na Biashara ii. Kuchangia gharama za utekelezaji wa Urasimishaji	i. Kushiriki katika zoezi la utekelezaji wa Urasimishaji ii. Kupata manufaa yatokanayo na Urasimishaji iii. Utayari wa kuchangia gharama za Urasimishaji	i. Malengo kwa wanuifaika hayatafikiwa	H
26	Taasisi za Elimu	i. Kutoa elimu na ujuzi wa masuala ya ardhi na Biashara ii. Kufanya tafiti na kutoa ushauri wa kitaalamu juu ya masuala ya Urasimishaji ardhi na Biashara iii. Kutoa takwimu za tafiti	i. Wananchi kuwa na uelewa juu ya Urasimishaji na Uendelezaji ardhi na Biashara ii. Kuboreka kwa shughuli za Urasimishaji ardhi na Biashara	i. Agenda ya Urasimishaji kutofahamika kwa umma	M

Ufunguo:
H - Kipimo cha cha umuhimu wa Juu; M - Kipimo cha umuhimu wa kati

2.5 Uchambuzi wa Uwezo, Udhaifu, Fursa na Changamoto

Uchambuzi umefanyika kwa kuzingatia mazingira ya ndani na nje ya MKURABITA. Uchambuzi wa mazingira ya ndani unawakilishwa na uchambuzi wa uwezo na udhaifu wakati mazingira ya nje yanawakilishwa na fursa na changamoto. Uwezo na fursa vitawezesha utekelezaji wa malengo ya Mpango Mkakati wakati udhaifu na changamoto zimeandaliwa mikakati ya utatuzi ili zisiathiri utekelezaji. **Jedwali Na. 2.2** limeainisha Uwezo, Udhaifu, Fursa na Changamoto zilizopo.

JEDWALI 2.2: UCHAMBUZI WA UWEZO, UDHAIFU, FURSA NA CHANGAMOTO ZA MKURABITA

	UWEZO	UDHAIFU
MAZINGIRA YA NDANI	a) Watumishi wenye uzoefu na weledi wa masuala ya Urasimishaji ardhi na Biashara; b) Watumishi wenye utayari wa kufanya kazi kama timu katika mazingira yoyote; c) MKURABITA kuwepo makao makuu na katikati ya nchi kunarahisisha ufuatiliaji wa shughuli mbalimbali zinazotekelezwa nchi nzima.	a) Uchache wa watumishi. b) Uchache wa vitendea kazi
	FURSA	**CHANGAMOTO**
MAZINGIRA YA NJE	a) Uwepo wa MKURABITA katika Ofisi ya Rais, Ikulu; b) Uwepo wa utashi wa kisiasa kwa viongozi wa kitaifa na wawakilishi wa wananchi. c) Uhitaji mkubwa wa huduma ya Urasimishaji nchini d) Uelewa wa wananchi juu ya umuhimu wa Urasimishaji katika kukuza mitaji. e) Utayari wa wananchi kurasimisha rasilimali na Biashara zao. f) Urasimushaji kuainishwa katika vipaumbele vya Ilani ya Uchaguzi wa Chama Chama Cha Mapinduzi ya mwaka 2020-2025. g) Utayari wa Taasisi za Fedha kushirikiana na MKURABITA. h) Utayari wa sekta binafsi/Taasisi Binafsi kushikiana na MKURABITA.	a) Urasimishaji kutokuwa sehemu ya Vipaumbele kwa baadhi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa; b) Upungufu wa fedha kwa ajili ya utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji. c) Upungufu wa wataalamu wa Sekta ya Ardhi na Biashara katika Mamlaka za Serikali za Mitaa. d) Wananchi wengi kukosa mbinu za kukuza mitaji baada ya Urasimishaji. e) Utayari mdogo wa baadhi ya Taasisi za fedha kukopesha wakulima na wafanyaBiashara wadogo.

SURA YA TATU
MPANGO MKAKATI

Sura hii inaonesha Dira, Dhima, Tunu na Malengo ya Mpango Mkakati wa mwaka 2021/2022 - 2025/2026. Pia imeanisha Mikakati, Shabaha na Viashiria vitakavyotumika kupima matokeo ya utekelezaji wa Mpango Mkakati kwa kipindi cha miaka mitano (5).

Mpango Mkakati wa mwaka 2021/2022 - 2025/2026 umeandaliwa kwa kuzingatia umuhimu wa kuongeza kasi ya kupunguza hali ya Sekta isiyo rasmi nchini kwa kuwa bado ni kubwa. Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi ya Mwaka 2018 imebainisha kuwa, ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi kwa rasilimali ardhi ni asilimia 83.6 na Shughuli za Kiuchumi ni asilimia 92.8. Inatarajiwa kuwa, utekelezaji wa Mpango Mkakati utapunguza ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi nchini kwa asilimia 10 na kuwawezesha wananchi kushiriki katika uchumi wa kati ambao Tanzania imefikia. Mpango Mkakati umehuisha malengo ya Mpango Mkakati wa 2014/15-2018/19 na kuboresha mbinu za utekelezaji ili kuongeza kasi ya kupunguza ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi nchini.

3.1 Dira

Dira ya MKURABITA ni:

> ***"Kuwa Kitovu Mahiri cha Kuwezesha Urasimishaji wa Rasilimali Ardhi na Biashara kwa Upatikanaji wa Mitaji"***

3.2 Dhima

Dhima ya MKURABITA ni:

> ***"Kujenga Mfumo Imara wa kuwezesha wadau wengi kushiriki katika kurasimisha rasilimali na Biashara kwa haraka na kwa gharama nafuu sambamba na ukuzaji wa mitaji"***

3.3 Kauli Mbiu

Kauli mbiu ya MKURABITA katika kutekeleza Mpango Mkakati wa 2021/2022 – 2025/2026 ni:

"Kuhuisha Mitaji Mfu Katika Sekta Isiyo Rasmi kuwa Mitaji Hai"

Utekelezaji wa Mpango Mkakati utazingatia Tunu sita (6) ambazo ni misingi ya maadili katika utekelezaji kama ifuatavyo: -

i. **Ubunifu:** Unahusu uwezo wa mtu kubadilisha mawazo, fikra na ndoto kuwa ukweli. Wajumbe wa Kamati ya Uongozi na watumishi wa MKURABITA wataendelea kuwa wabunifu na kuwezesha utekelezaji wa MKURABITA katika kuleta mapinduzi kwa Maendeleo ya uchumi wa taifa letu.

ii. **Heshima:** ni kuhusu kuthamini na kusikiliza mawazo ya wengine. Wajumbe wa Kamati ya Uongozi na watumishi wa MKURABITA watasikiliza na kuthamini mawazo ya wengine wakati wote wa utekelezaji wa majukumu.

iii. **Uadilifu:** ni kuhusu kuwa mkweli na mwadilifu hasa katika utendaji. Wajumbe wa Kamati ya Uongozi na watumishi wa MKURABITA wataendelea kuwahudumia wadau na walengwa kwa ukweli na uadilifu wa hali ya juu.

iv. **Uwazi**: ni kuhusu ukweli na uwazi ambao unawezesha watu wengine kuelewa na kuamini. Wajumbe wa Kamati ya Uongozi na watumishi wa MKURABITA wataendelea kutekeleza majukumu katika hali ya uwazi na ukweli itakayowezesha umma wa watanzania kuelewa na kuamini juu ya nafasi ya Urasimishaji katika kukuza uchumi na kupunguza umasikini nchini.

v. **Umoja na Ushirikiano:** ni kuhusu kufanya kazi kwa ushirikino na wengine. Wajumbe wa Kamati ya Uongozi na watumishi wa MKURABITA wataendeleza

utamaduni wa umoja katika kutekeleza majukumu kwa sababu shughuli za MKURABITA zimejengwa katika misingi ya umoja na ushirikishwaji.

vi. **Uwajibikaji:** Ni juu ya utayari wa kuchukua dhamana ya matokeo ya kazi. Wajumbe wa Kamati ya Uongozi na watumishi wa MKURABITA watatekeleza majukumu kwa utayari wa kuchukua dhamana na uwajibikaji kwa matendo yao.

3.4 Malengo

Lengo kuu ni kuwawezesha wananchi wanaomiliki rasilimali na Biashara nje ya mfumo rasmi waweze kuzirasimisha na kuzitumia kupata na kukuza mitaji kwa ajili ya kushiriki na kuendesha shughuli katika uchumi unaondeshwa na misingi ya sheria. Mantiki ya lengo kuu inatokana na lengo la Serikali la kutaka mafanikio ya uchumi mkubwa ulio bora kuwafikia walio wengi zaidi kama ilivyosemwa na Hayati Benjamini William Mkapa katika hotuba yake ya kuanzisha MKURABITA. Ili kufikia lengo hili, utekelezaji wa shughuli za MKURABITA kwa kipindi cha miaka mitano 2021/2022 - 2025/2026 utaongozwa na malengo mahususi matano (5) kama ifuatavyo: -

i. Urasimishaji Ardhi Kurahisishwa na Kuharakishwa;
ii. Urasimishaji Biashara Kurahisishwa na Kuharakishwa,
iii. Upatikanaji wa Mitaji kwa Wamiliki wa Ardhi na Biashara Kuwezeshwa;
iv. Uwezo wa Kitaasisi kutoa Huduma bora Kuimarishwa; na
v. Utekelezaji wa Masuala Mtambuka Kuimarishwa.

Lengo A: Urasimishaji Ardhi Kurahisishwa na Kuharakishwa.

Mantiki

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi ya mwaka 2018 imebainisha kuwa asilimia 83.6 ya ardhi inamilikiwa katika Mfumo usio rasmi ikilinganishwa na asilimia 89.0 ya Tathmini ya mwaka 2005. Tathmini imeonesha kuwa, utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji ardhi kwa miaka 10 umewezesha kupungua kwa asilimia 5.4 tu ya umiliki wa ardhi katika sekta isiyo rasmi. Hivyo, ni muhimu kwa Serikali kushirikiana na wadau kuongeza kasi

ya Urasimishaji ardhi nchini na kuwezesha kupunguza umiliki wa ardhi usio rasmi kwa asilimia 10. Uzoefu wa utekelezaji kwa kipindi cha miaka 10 umeonesha kuwa, matarajio ya kupunguza sekta isiyo rasmi kwa wastani wa asilimia 10 yana uhalisia katika utekelezaji kwa kuwa Mkakati unalenga kurahisisha na kuharakisha Urasimishaji. Hatua hii itawawezesha wamiliki wa ardhi kushiriki na kunufaika na fursa za uchumi wa kati.

Mikakati

i. Kujenga uwezo kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania Bara na Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zanzibar ili kuharakisha na kurahisha Urasimishaji ardhi mijini na vijijini;
ii. Kuimarisha na kuendeleza ushirikiano wa kiutendaji kati ya MKURABITA na wadau wake.

Shabaha

Shabaha ni kama ifuatavyo: -

i. Mamlaka za Serikali za Mitaa **60** za Tanzania Bara zenye wataalam na vifaa vya Urasimishaji kujengewa uwezo wa Urasimishaji ardhi vijijini ifikapo Juni 2026;
ii. Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zanzibar kujengewa uwezo kwa ajili ya Urasimishaji ardhi vijijini katika Shehia mbili (2) za kila Wilaya zote **10** ifikapo Juni 2026;
iii. Mamlaka za Serikali za Mitaa **20** za Tanzania Bara kujengewa uwezo wa Urasimishaji ardhi mijini ifikapo Juni 2026;
iv. Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zanzibar kujengewa uwezo kwa ajili ya Urasimishaji ardhi mijini katika Shehia mbili (2) za kila Wilaya zote **10** ifikapo Juni 2026**;**
v. Mashamba **1,054,500** kurasimishwa katika Halmashauri **60** za Tanzania Bara na na Wilaya **10** za Zanzibar ifikapo Juni 2026;

vi. Viwanja **108,500** kurasimishwa katika Halmashauri **20** za Miji/Majiji/Manispaa Tanzania Bara na Wilaya **10** za Zanzibar ifikapo Juni 2026.

vii. Utatuzi wa Migogoro ya ardhi kuongezeka kutoka asilimia 64 ya sasa hadi asilimia 80 ifikapo Juni 2026.

Viashiria

i. Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizojengewa uwezo
ii. Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizoendeleza Urasimishaji wa ardhi
iii. Idadi ya Wilaya za Zanzibar ambapo Urasimishaji umefanyika
iv. Idadi ya mashamba yaliyorasimishwa
v. Idadi ya viwanja vilivyorasimishwa
vi. Idadi ya vifaa vya Urasimishaji ardhi vilivyotolewa
vii. Idadi ya ajira zilizopatikana kutokana na Urasimishaji;
viii. Idadi ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi ya vijiji iliyoboreshwa/kuandaliwa

Lengo B: Urasimishaji Biashara Kurahisishwa na Kuharakishwa

Mantiki

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi ya mwaka 2018 imebainisha kuwa asilimia **92.8** ya Biashara zinamilikiwa katika Mfumo usio rasmi ikilinganishwa na asilimia **98.0** ya matokeo ya Tathmini ya mwaka 2005. Tathmini inaonesha kuwa, utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji Biashara kwa miaka 10 umewezesha kupungua kwa asilimia **5.2** ya umiliki wa Biashara katika sekta isiyo rasmi. Hivyo, ni muhimu kwa Serikali kushirikiana na wadau kuongeza kasi ya Urasimishaji Biashara nchini na kuwezesha kupunguza umiliki wa Biashara usio rasmi kwa wastani wa asilimia **10**. Uzoefu wa utekelezaji kwa kipindi cha miaka **10** umeonesha kuwa, matarajio ya kupunguza sekta isiyo rasmi kwa asilimia **10** yana uhalisia katika utekelezaji kwa kuwa Mkakati unalenga kurahisisha na kuharakisha Urasimishaji Biashara. Hatua hii itawawezesha wamiliki wa Biashara kushiriki na kunufaika na fursa za uchumi wa kati.

Mikakati

i. Kujenga uwezo kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania Bara kwa kutoa mafunzo kwa wadau wa Urasimishaji Biashara, kutoa fedha na vifaa vya Urasimishaji Biashara, na kuhusisha sekta binafsi;
ii. Kujenga uwezo wa Wizara ya Viwanda na Maendeleo ya Viwanda Zanzibar kwa mafunzo na vifaa kwa ajili ya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara Zanzibar;
iii. Kuanzisha Vituo Jumuishi vya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara Tanzania Bara na Zanzibar;
iv. Kujenga uwezo wa Maafisa Biashara katika Mamlaka za Serikali za Mitaa.
v. Kuingia makubaliano ya kiutendaji kati ya MKURABITA na wadau washiriki wakiwemo Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania Bara na Wizara zinaoshughulikia Biashara Tanzania Bara na Zanzibar.

Shabaha

Shabaha ni kama ifuatavyo:-

i. Mamlaka za Serikali za Mitaa **40** Tanzania Bara kujengewa uwezo wa Urasimishaji Biashara ifikapo Juni 2026;
ii. Wizara ya Biashara na Maendeleo ya Viwanda kujengewa uwezo juu ya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara katika Wilaya **10** Zanzibar ifikapo Juni 2026;
iii. Vituo Jumuishi **40** vya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara kuanzishwa Tanzania Bara ifikapo Juni 2026;
iv. Vituo Jumuishi **10** vya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara kuanzishwa katika Wilaya 10 za Zanzibar ifikapo Juni 2026;
v. WafanyaBiashara **789,000** kupata mafunzo ya Urasimishaji Biashara Tanzania Bara na Zanzibar ifikapo Juni 2026;
vi. WafanyaBiashara **552,000** kusajili Biashara zao Tanzania Bara na Zanzibaar ifikapo Juni 2026;

Viashiria

i. Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizojengewa uwezo;
ii. Idadi ya Wilaya zilizofikiwa Zanzibar,
iii. Idadi ya vifaa vya Urasimishaji vilivyotolewa katika Mamlaka za Serikali za Mitaa;
iv. Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizoendeleza Urasimishaji Biashara;
v. Idadi ya Vituo vilivyoanzishwa;
vi. Uwepo wa huduma zinazotolewa kituoni;
vii. Idadi ya wafanyaBiashara waliopata mafunzo;
viii. Idadi ya Biashara zilizosajiliwa;
ix. Kiasi cha Mapato ya ada za leseni kilichokusanywa;
x. Kiasi cha ongezeko la kodi katika Halmashauri kutokana na Urasimishaji
xi. Idadi ya ajira za moja kwa moja na zisizo za moja kwa moja zilizozalishwa

Lengo C: Upatikanaji wa mitaji kwa wamiliki wa ardhi na Biashara Kuwezeshwa

Mantiki

Urasimishaji ni nyenzo muhimu ya kuwawezesha wamiliki wa ardhi na Biashara kupata mitaji ya kuendesha shughuili zao za kiuchumi. Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi ya Mwaka 2018 imebainisha kuwa wamiliki waliorasimisha ardhi na Biashara wamekopa jumla ya shilingi trilioni **2.96** kwa ajili ya kukuza mitaji yao. Kati ya fedha hizo shilingi Trilioni **1.06** zimekopeshwa kwa wamiliki wa ardhi na shilingi trilioni **1.9** zimekopeshwa kwa wamiliki wa Biashara. Pamoja na mikopo iliyotolewa, bado kuna umuhimu wa Serikali na wadau kuendelea kuwawezesha wamiliki wa ardhi na Biashara waliorasimisha ardhi na Biashara zao ili kupata mitaji kutoka katika Taasisi za Fedha. Chanzo kikubwa cha mitaji ni mikopo kutoka Taasisi za fedha. Hata hivyo, Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi ya 2018 imeonesha kuwa ni asilimia **11** tu ya wamiliki wa rasilimali na asilimia **11** tu ya wafanya Biashara ndiyo walioweza kukopa fedha kutoka Taasisi za fedha. Mpango Mkakakti wa 2021/2022 – 2025/2026 utatekeleza mikakati itakayowawezesha wananchi wengi kupata mitaji kupitia mikopo.

Mikakati:

i. Kujenga uwezo kwa kutoa mafunzo kwa wamiliki wa ardhi Tanzania Bara na Zanzibar juu ya matumizi ya Hati Miliki na Hati za Haki Miliki za Kimila kupata mitaji;
ii. Kujenga uwezo kwa kutoa mafunzo kwa wamiliki wa Biashara Tanzania Bara na Zanzibar juu ya namna ya kuendesha Biashara himilivu na shindani katika soko la kisasa linaloendeshwa kwa mujibu wa sheria;
iii. Kuingia mikataba na vyombo vya fedha ili kuwaunganisha na Taasisi za fedha wamiliki wa ardhi na Biashara waliorasimishwa;
iv. Kufanya upembuzi yakinifu kuhusu fursa za ukuaji wa mitaji kwa ajili ya wamiliki wa ardhi na wafanyaBiashara wadogo Tanzania Bara na Zanzibar.

Shabaha:

Shabaha za utekelezaji ni kama ifuatavyo:-

i. Wamiliki wa mashamba **1,054,500** Tanzania Bara na Zanzibar kupata mafunzo ya matumizi ya hati za haki Miliki za kimila na hati za matumizi ya ardhi vijijini ifikapo Juni 2026;
ii. Wamiliki wa viwanja **108,500** kupata mafunzo ya matumizi ya hati za haki Miliki za kimila na hati za matumizi ya ardhi vijijini Tanzania Bara na Zanzibar ifikapo Juni 2026;
iii. Wamiliki wa Biashara **552,000** Tanzania Bara na Zanzibar kupata mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara ifikapo Juni 2026;
iv. Mikataba **10** na Taasisi za Fedha kutekelezwa ifikapo Juni 2026;
v. Wamiliki wa Biashara **110,000** na wamiliki wa mashamba **210,900** na wamiliki wa viwanja **21,700** vilivyorasimishwa kupata mkopo ifikapo Juni 2026.

Viashiria

i. Idadi ya wamiliki wa ardhi waliopata mafunzo ya matumizi ya hati miliki

ii. Idadi ya wamiliki wa Biashara waliopata mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara
iii. Idadi ya Mikataba na Taasisi za fedha iliyotekelezwa
iv. Idadi ya wamiliki wa ardhi walionufaika na mikopo
v. Idadi ya wamiliki wa Biashara walionufaika na mikopo
vi. Kiasi cha mkopo kilichotolewa kwa wamiliki wa ardhi
vii. Kiasi cha mkopo kilichotolewa kwa wamiliki wa Biashara

Lengo D: Uwezo wa Taasisi kutoa huduma bora Kuimarishwa

Mantiki

Utekelezaji wa Mpango Mkakati utahusisha mahitaji makubwa ya rasilimali fedha na watu ili kuongeza kasi katika kupunguza ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi nchini. Utekelezaji wa Mpango Mkakati uliopita ulikabiliwa na ukosefu wa fedha, upungufu wa watumishi, umiliki hafifu wa agenda ya Urasimishaji; kasi ndogo ya utekelezaji wa mapendekezo ya maboresho na uchelewashaji wa kupokea taarifa. Changamoto hizi zilichangia kasi ndogo ya utekelezaji na utoaji wa huduma ukilinganisha na mahitaji halisi. Lengo hili linalenga kuimarisha uwezo wa Taasisi ili kuiwezesha kupata rasilimali fedha, watu, mifumo thabiti ya utoaji taarifa na huduma bora kwa kutumia mikakati ifuatayo:-

Mikakati

i. Kufanya mapitio ya Mkakati wa Habari, Elimu na Mawasiliano;
ii. Kufanya mapitio ya uratibu wa utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi
iii. Kuandaa Mkakati wa kutafuta vyanzo vya fedha za utekelezaji nje ya bajeti ya Serikali;
iv. Kuimarisha Mfumo wa Ufuatiliaji na Tathmini;
v. Kufanya Mapition ya Muundo wa MKURABITA.

Shabaha

Shabaha ni kama ifuatavyo: -

i. Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano kutekelezwa ifikapo Juni 2025;
ii. Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi kutekelezwa ifikapo Juni 2026;
iii. Wadau wa Maendeleo kuchangia fedha ya utekelezaji wa Mpango Mkakati kwa takriban shilingi 3,378,000,000.00 sawa na asilimia 20 ya fedha za utekelezaji ifikapo Juni 2026;
iv. Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini kutekelezwa ifikapo Juni 2026.

Viashiria

i. Idadi ya Machapisho ya elimu na habari;
ii. Idadi ya vipindi vya radio na runinga vilivyorushwa;
iii. Idadi ya taarifa na matukio katika Tovuti na mitandao ya kijamii;
iv. Idadi ya watu waliotembelea Tovuti;
v. Idadi ya Mapendekezo ya Maboresho yaliyotekelezwa;
vi. Kiasi cha fedha zilizopatikana kutoka kwa Wadau wa Maendeleo;
vii. Taarifa za Ufuatiliaji na Tathmini;

Lengo E: Utekelezaji wa Masuala Mtambuka Kuimarishwa

Mantiki

Masuala mtambuka ya rushwa, usawa wa kijinsia, VVU/UKIMWI na magonjwa yasiyoambukiza bado ni changamoto katika maeneo ya kazi na yanafifisha jitihada za Serikali za kuleta Maendeleo. Serikali imeandaa na inatekeleza Mikakati mbalimbali yenye lengo la kupambana na kupunguza rushwa, kuleta usawa wa kijinsia, kuzuia na kupunguza maambukizi ya VVU/UKIMWI na magonjwa yasiyoambukiza. MKURABITA itaunga juhudi za Serikali kwa kutekeleza programu ambazo zitachangia katika

utekelezaji wa mikakati ya kupambana na kupunguza rushwa, usawa wa kijinsia, VVU/UKIMWI na magonjwa yasiyoambukiza katika mazingira ya kazi ifikapo 2026.

Mikakati

i. Kutekeleza programu za kupambana na kuzuia rushwa na Utawala Bora;
ii. Kutekeleza programu za kuzuia na kupunguza maambukizi ya VVU/UKIMWI;
iii. Kutekeleza programu za kuzuia na kupunguza magonjwa ya yasiyoambukiza;
iv. Kuhamasishaji utekelezaji wa Mkakati wa masuala ya usawa wa kijinsia.

Shabaha

i. Programu 5 za mafunzo ya mapambano dhidi ya rushwa kutolewa ifikapo Juni 2026;
ii. Programu 5 za mafunzo ya maambukizi dhidi ya VVU/UKIMWI kutolewa ifikapo Juni 2026;
iii. Programu 5 za mafunzo ya Magonjwa yasiyoambukizwa kutolewa ifikapo Juni 2026;
iv. Watumishi wenye maambukizi ya VVU kupata huduma za lishe ifikapo Juni 2026;
v. Wanawake kushirki katika shughuli za Urasimishaji ifikapo Juni 2026.

Viashiria

i. Idadi ya watumishi waliopata mafunzo ya mapambano dhidi ya rushwa na Utawala Bora;
ii. Idadi ya matukio ya rushwa yaliyoripotiwa;
iii. Idadi ya watumishi waliopata mafunzo ya VVU/UKIMWI;
iv. Idadi ya watumishi waliopima VVU kwa hiari;
v. Idadi ya watumishi wenye VVU waliopata huduma ya lishe bora;
vi. Idadi ya watumishi waliopata mafunzo ya magonjwa yasiyoambukiza;
vii. Asilimia ya wanawake walioshiriki kwenye shughuli za Urasimishaji.

3.5 Mambo Muhimu ya Kuzingatia

Sehemu hii inaonesha mambo muhimu ya kuzingatia katika kutekeleza Mpango Mkakati wa Pili wa MKURABITA wa 2021/2022 – 2025/2026. Mambo ya kuzingatia yako katika makundi matatu (3) kama ifuatavyo:-

- Uzingativu wa hali ya kisiasa, kijamii, kiteknolojia, kimazingira na kisheria iliyozoeleka kama 'PESTEL'.
- Mikakati ya kukabili Vihatarishi
- Mikakati ya Jumla

3.5.1 Uzingativu wa Hali Halisi Kisiasa, Kiuchumi, Kijamii, Kiteknolojia, Kimazingira na Kisheria (PESTEL)

Katika kufikia malengo ya Mpango Mkakati wa MKUTRABITA wa mwaka 2021/2022 – 2025/2026 yapo maeneo yaliyo nje ya MKURABITA ambayo uchambuzi wake ni muhimu. Mambo haya ni ya Kisiasa, kiuchumi, kijamii,kiteknolojia, kimazingira na kisheria ambayo kwa lugha ya kitaalam hutambulika kama "PESTEL analysis". PESTEL ni mfumo au zana inayotumika kuchambua na kufuatilia sababu ambazo zinaweza kuwa na athari kubwa katika utendaji waTaasisi. **Jedwali Na. 3.1** linaonesha hali ya Kisiasa, Kiuchumi, Kijamii, Kiteknolojia, Kimazingira na Kisheria kama sehemu ya mambo ya kuzingatia katika Mpango Mkakati. Aidha jedwali linaonesha mikakati itakayotumika katika uzingativu huu.

JEDWALI 3.1: UZINGATIVU WA HALI HALISI KISIASA, KIUCHUMI, KIJAMII, KITEKNOLOJIA, KIMAZINGIRA NA KISHERIA (PESTEL)

Na.	Sababu	Maana	Hali Halisi	Mkakati
1	Kisiasa	Hii ni kuhusu namna na kiwango cha ushiriki wa Serikali na wanasiasa katika utekelezaji wa	ii. MKURABITA ni Mpango ulioanzishwa na Serikali iii. Utekelezaji wa MKURABITA unachangia katika kufikiwa kwa malengo	i. Kuendelea kuhamasisha viongozi wa Serikali Kuu na Serikali za Mitaa juu ya nafasi ya MKURABITA katika kutekeleza malengo ya Serikali ii. Kutoa taarifa za mara kwa

Na.	Sababu	Maana	Hali Halisi	Mkakati
		Mpango Mkakati huu	ya Serikali Tanzania Bara na Zanzibar iv. Urasimishaji ni agenda kubwa katika Ilani ya Chama Tawala	mara kwa Wizara za Kisekta na Mamlaka za Serikali za Mitaa iii. Kuingia makubaliano (MOU) kati ya MKURABITA na Taasisi mbalimbali na Idara za Serikali
2	Kiuchumi	Hii ni kuhusu namna hali ya uchumi inavyoweza kuathiri chanya au hasi utekelezaji wa Mpango Mkakati huu	i. Upungufu wa fedha za Maendeleo kutokana na Ufinyu wa bajeti. ii. Riba kubwa za mikopo katika Taasisi za fedha zinafifisha jitihada za upatikani wa mitaji kwa wananchi wanaorasimisha rasilimali na Biashara zao. iii. Hali ya umaskini wa wananchi unapunguza ari ya wananchi kuchangia Maendeleo yao	i. Kuendelea na Ushawishi wa sekta binafsi na wadau wa Maendeleo kushiriki katika kuchangia shughuli za Urasimishaji ii. Kuingia mikataba na mabenki na Taasisi nyingine za fedha kuhusu utoaji wa mikopo na mitaji kwa wananchi wanaorasimisha rasilimali na Biashara zao. iii. Kuendelea kutoa mafunzo ya kujenga uwezo wa wamiliki wa rasilimali na Biashara zilizorasimishwa.
3	Kijamii	Hii inahusu namna ambavyo tabia zinazohusiana na jinsi, umri, utamaduni, taratibu na mazoea yanavyoweza kuathiri utekelezaji wa Mpango Mkakati huu.	i. Wamiliki wengi wa rasilimali na Biashara ni wanaume. Hii huonekana kama ni unyanyasaji wa kijinsia na hivyo kurudisha nyuma ari ya Maendeleo. ii. Wamiliki wengi wa Biashara ni vijana wa kuanzia miaka 35 hadi 41 lakini vijana hawa siyo wamiliki wa rasilimali na hivyo	i. Kuendelea kuhamasisha kuhusu usawa wa kijinsia, umri na kuhusisha watu wenye ulemavu katika umiliki wa rasilimali na uendeshaji Biashara. ii. Kutekeleza Mkakati maalum wa kuwezesha vijana kimafunzo ama kimitaji katika utekelezaji. iii. Kuendelea kuhamasisha wananchi juu ya umuhimu wa uthubutu katika mambo ya Maendeleo.

Na.	Sababu	Maana	Hali Halisi	Mkakati
			kukosa kupata rehani kwa ajili ya ukuaji wa mitaji ya Biashara zao. iii. Mwamko wa Maendeleo kwa akina mama unalazimisha kuweka mipango mahususi kwa ajili ya akina mama, vijana na wenye ulemavu. iv. Tabia ya kuogopa wasilolijua *(Fear of the unknown)* kumewafanya watu wengi kuogopa kuweka rehani Biashara na rasilimali wanazomiliki ili kupata mitaji kutoka vyombo vya fedha.	
4	Kiteknolojia	Hii ni kuhusu nafasi ya ubunifu katika utekelezaji wa Mpango Mkakati huu	i. Ubunifu ni sehemu ya Maadili ya Msingi ya MKURABITA ii. Idara ya Utafiti na Ufuatiliaji imekuwa ikifanya maboresho ya kiteknolojia mara kwa mara. iii. Shughuli za Urasimishaji zinatumia technolojia mpya kila inapotokea.	i. Msisitizo wa mara kwa mara juu ya matumizi ya technolojia kwa watumishi na kwa wadau
5	Kimazingira	Hii ni pamoja na athari za mabadiliko ya tabia nchi katika utekelezaji wa Mpango Mkakati	i. Kutokea kwa mmomonyoko wa ardhi ambao unakula mashamba yaliyokwishapimwa kunaathiri katika kujua	i. Kuendelea na uhamasishaji juu ya kujikinga na madhara yatokanayo na tabia nchi.

Na.	Sababu	Maana	Hali Halisi	Mkakati
		huu.	hali halisi ya umiliki wa mashamba. ii. Kumegwa ama kuliwa kwa mashamba yaliyokwishawekwa rehani katika vyombo vya fedha kunaathiri utayari wa mabenki kutumia CCROs katika kukuza mitaji ya wamiliki wa mashamba	
6	Kisheria	Hii inahusu sera na sheria mbalimbali zinazohusika katika utekelzaji wa Mpango Mkakati huu.	i. Kuchelewa kwa mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi yanayohusu ardhi na Biashara yameathiri utekelezaji wa MKURABITA kwa kiwango kikubwa.	i. Kufanya mahusiano na Wizara za kisekta ii. Kuhuisha Vikosi kazi baina ya MKURABITA na Wizara za kisekta.

3.5.2 Mikakati ya kukabili Vihatarishi

Mpango Mkakati umeainisha vihatarishi vya ndani na nje ambavyo vinaweza kuathiri utekelezaji wa malengo. Vihatarishi vimeainishwa kimuundo, kiutendaji, kisiasa, kiuchumi na kiteknolojia. Vihatarishi na jinsi ya kuvikabili kwa kuvifanya fursa ni kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 3.2**

JEDWALI 3.2: MIKAKATI YA KUKABILI VIHATARISHI

NA.	VIHATARASHI	MIKAKATI YA KUVIKABILI VIHATARISHI
1.	Ukosefu wa fedha za miradi ya Maendeleo na Mtiririko wa fedha usioendana na Mpango kazi kunaweza kuathiri ufanisi wa utekelezaji kwa shughuli zilizopangwa kwa wakati	1.1 Kuandaa maandiko ya miradi kwa ajili ya Kutafuta vyanzo vingine vya fedha nje ya bajeti ya Serikali 1.2 Kuhamasisha ushiriki wa sekta binafsi, wadau wa Maendeleo na wananchi wenyewe. 1.3 Kutoa taarifa za mara kwa mara za utekelezaji kwa Wizara ya fedha na Wizara za kisekta.
2.	Baadhi ya Taasisi za fedha kutokukubali Hati za Haki Miliki za Kimila kama dhamana ya mikopo kunaweza kuathiri lengo la ukuaji wa mitaji na Utawala Bora nchini	Kufanya fora na Taasisi za fedha ili kuendelea kutoa elimu ya kupokea Hati za Haki Miliki za Kimila kama dhamana ya mkopo.
3.	Kasi ndogo ya utekelezaji wa mapendekezo ya maboresho katika Wizara za kisekta inaweza kuathiri kiwango cha mchango wa MKURABITA katika kujenga uchumi na kupunguza umaskini.	Kuendelea kuhamasisha Wizara za kisekta na viongozi wa Serikali kuhusu umuhimu wa kutekeleza kwa wakati maboresho yaliyopendekezwa.
4.	Umiliki hafifu wa ajenda ya Urasimishaji kwa baadhi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa unaondoa uendelevu wa utekelezaji	Kuendelea kuhamasisha viongozi na watendaji wa Mamalaka za Serikali za Mitaa juu ya umuhimu wa kumiliki ajenda ya Urasimishaji kwa ajili ya Urasimishaji endelevu
5.	Mabadilikio ya tabia nchi.	Kutoa elimu ya utunzaji endelevu wa mazingira

3.5.3 Mikakati ya Jumla

Eneo hili linaonesha mikakati ya jumla ya kuzingatia katika kutekeleza Mpango Mkakati wa Pili wa MKURABITA wa 2021/2022 – 2025/2026.

a) Kuharakisha uanzishwaji wa Vituo **40** Jumuishi vya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara katika Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania Bara na Vituo **10**

Zanzibar ili kuondoa vikwazo vya ufuatiliaji wa leseni na hivyo kuongeza kasi ya Urasimishaji Biashara;

b) Kufuatilia kasi ya utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho katika Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi kwa Tanzania Bara na Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi kwa upande wa Zanzibar ili kuondoa vikwazo vya ufuatiliaji ardhi na upatikanaji wa Hati Miliki;

c) Kuharakisha na kurahisisha Urasimishaji wa ardhi na Biashara kwa kuzifikia Mamlaka 60 za Seriakli za Mitaa kwa ajili ya ardhi (20 Mijini na 40 Vijijini) na Mamlaka 40 za Serikali za Mitaa kwa ajili ya Biashara kwa Tanzania Bara. Aidha, jumla ya Wilaya 10 zitafikiwa kwa ajili ya Urasimishaji ardhi na Biashara kwa upande wa Zanzibar;

d) Kuharakisha upatikanaji wa weledi kwa wamiliki wa ardhi na Biashara zilizorasimishwa kwa ajili ya upatikanaji wa mitaji Tanzania Bara na Zanzibar ili kushiriki katika jitihada za Serikali za kupunguza umaskini na kukuza uchumi Tanzania Bara na Zanzibar;

3.6 Utekelezaji wa Mpango Mkakati na Bajeti

Mpango na bajeti ya utekelezaji imeandaliwa kwa kuzingatia malengo mahususi, mikakati itakayotumika, shabaha na shughuli kuu. Aidha, **Jedwali Na. 3.3** linaonesha muhtasari wa bajeti, idadi ya shabaha, na shughuli kuu zitakazotekelezwa kwa kila lengo mahususi. Aidha, mchanganuo wa gharama kwa kuzingatia shughuli kuu uko katika **Kiambatisho Na. 2.**

3.6.1 Mpango wa Utekelezaji

Mpango wa Utekelezaji umeandaliwa kwa kuzingatia shabaha kwa kila lengo mahususi, shughuli kuu, na shughuli ndogo zitakazotekelezwa. Utekelezaji wa Mpango Mkakati umegawanywa katika vipindi vya mwaka kulingana na vigezo mbalimbali. Mwaka wa kwanza 2021/2022 utekelezaji utakuwa asilimia **5** kwa kuwa ni mwaka wa maandalizi ya awali ya utekelezaji na mwaka wa pili 2022/2023 utekelezaji utakuwa asilimia **20** kwa kushirikiana na wadau wa maendeleo. Aidha, mwaka wa tatu 2023/2024 utekelezaji

utakuwa asilimia **30** kwa kuwa taratibu za upatikanaji wa rasilimali fedha zitakuwa zimeshakamilika na mwaka wa nne 2024/2025 utekelezaji unaendelea kwa asilimia **30.** Mwaka wa tano 2025/2026 utekelezaji utakuwa upo katika hatua za mwisho na maandalizi ya tathmini ya Mpango yatakuwa yameshaanza, hivyo utekelezaji utakuwa wa asilimia **15**.

Bangokitita la Malengo, Mikakati, shabaha, viashiria vya utekelezaji na njia za uthibitishaji liko katika **Kiambatisho Na. 3.** Aidha, Mpango kazi wa utekelezaji kwa shughuli za kila mwaka upo katika **Kiambatisho Na. 4.**

JEDWALI 3.3: BAJETI KWA KILA LENGO, IDADI YA SHABAHA, NASHUGHULI KUU ZITAKAZOTEKELEZWA 2021/2026 – 2025/2026

Lengo	Bajeti' Shs.	Idadi ya Shabaha	Idadi ya Shughuli kuu
A: Urasimishaji Ardhi Kurahisishwa na Kuharakishwa	9,250,000,000	5	8
B: Urasimishaji Biashara Kurahisishwa na Kuharakishwa	3,300,000,000	5	8
C: Upatikanaji wa mitaji kwa wamiliki wa ardhi na Biashara Kuwezeshwa	2,350,000,000	5	7
D: Uwezo wa Taasisi kutoa huduma bora Kuimarishwa	1,880,000,000	4	12
E: Utekelezaji wa Masuala Mtambuka Kuimarishwa	110,000,000	5	5
Jumla	**16,890,000,000**	**24**	**40**

3.6.2 Utekelezaji wa Bajeti ya Mpango Mkakati wa 2021/2022 – 2025/2026

Bajeti ya utekelezaji wa Mpango Mkakati wa mwaka 2021/2022 – 2025/2026 ni jumla ya **Shilingi 16,890,000,000** ambapo asilimia **80** ya gharama hizo zinatarajiwa kutoka katika bajeti ya Serikali na asilimia **20** kutokana na michango ya wadau wa Maendeleo. **Jedwali Na. 3.4** ni muhtasari wa bajeti kwa kila mwaka kwa kila lengo kuu.

JEDWALI 3.4: MUHTASARI WA BAJETI YA UTEKELEZAJI WA MPANGO MKAKATI 2021/2022 – 2024/2026

Lengo Mahususii	Makadirio ya Gharama za utekelezaji wa Mpango					
	2021/2022 TZS. 'Mill.	2022/2023 TZS. 'Mill.	2023/2024 TZS. 'Mill.	2024/2025 TZS. 'Mill.	2025/2026 TZS. 'Mill.	Jumla TZS. 'Mill.
A: Urasimishaji Ardhi Kurahisishwa na Kuharakishwa	462.5	1,850.0	2,775.0	2,775.0	1,387.5	9,250.0
B: Urasimishaji Biashara Kurahisishwa na Kuharakishwa	165.0	660.0	990.0	990.0	495.0	3,300.0
C: Upatikanaji wa mitaji kwa wamiliki wa ardhi na Biashara Kuwezeshwa	117.5	470.0	705.0	705.0	352.5	2,350.0
D: Uwezo wa Taasisi kutoa huduma bora Kuimarishwa	94.0	376.0	564.0	564.0	282.0	1,880.0
E: Utekelezaji wa Masuala Mtambuka Kuimarishwa	5.5	22.0	33.0	33.0	16.5	110.0

Jumla	**844.5**	**3,378.0**	**5,067.0**	**5,067.0**	**2,533.5**	**16,890.0**

Mchanganuo wa Bajeti ya utekelezaji kwa lengo na kwa kuzingatia shughuli zitakazotekelezwa kila mwaka ni kama inavyoonekana kwenye **Kiambatisho Na. 5**.

SURA YA NNE
UFUATILIAJI NA TATHMINI

Sura hii inaonesha namna Mpango Mkakati utakavyopimwa na jinsi ambavyo matokeo yatawasilishwa kwa wadau mbalimbali ili kupata maoni yao kwa ajili ya kuboresha utekelezaji. Mpango wa Ufuatilaji na Tathmini ulioandaliwa unaonesha Matokeo tarajiwa, Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini, Mpango wa Mapitio na Mpango wa utoaji wa taarifa.

4.1 Matokeo Tarajiwa

Bangokitita linaloonesha matokeo tarajiwa kwa kila lengo limeandaliwa ili kuonesha namna lengo kuu litakavyofikiwa na matokeo yatakavyopimwa. Bangokitita linajumuisha lengo kuu, malengo mahususii, matokeo tarajiwa na viashiria vya matokeo vitakavyotumika kupima na kufuatilia hatua za utekelezaji wa malengo. Maelezo zaidi yameoneshwa kwenye **Kiambatisho Na. 6.**

4.2 Mpango wa Ufuatiliaji

Ufuatiliaji utafanyika kipindi chote cha utekelezaji wa Mpango Mkakati kuanzia mwaka 2021/2022 hadi 2025/2026. Mpango wa ufuatiliaji umeainisha lengo kuu, taarifa za Msingi, matokeo tarajiwa, viashiria na methodolojia zitakazotumika. Maelezo zaidi yameoneshwa kwenye **Kiambatisho Na. 7.**

Ufuatiliaji utafanyika kwa namna mbalimbali ikiwemo Mapitio ya Taarifa za Utekelezaji na tafiti ili kupima kiwango cha kazi na matokeo ya utekelezaji. Tafiti zitahusisha ukusanyaji wa takwimu za utekelezaji uwandani kwa kutumia madodoso maalum na mahojiano kwa wadau na wanufaika. Katika mwaka wa kwanza, Utafiti wa Msingi utafanyika kwa kutumia takwimu za awali na kuandaa Kanzidata itakayotumika kupima matokeo kwa kila kiashiria wakati wa utekelezaji. Matumizi ya TEHAMA yatahusishwa wakati wa ukusanyaji na uchambuzi wa takwimu.

4.3 Mapitio ya Mpango Mkakati

Mapitio yatafanyika kwa kushirikisha wadau mbalimbali ili kupata maoni ambayo yatawezesha kupima utekelezaji kwa vipindi ambavyo vimeainishwa katika Mpango wa mapitio. Mapitio ya aina tano (5) yatafanyika, ambapo aina tatu zitakuwa ni kupima utekelezaji wa kila mwaka, aina moja itahusu mapitio ya katikati ya utekelezaji wa Mpango na aina ya mwisho itakuwa ni mapitio wakati wa mwisho wa utekelezaji wa Mpango Mkakati. Maelezo zaidi kwenye **Jedwali Na.4.1**

JEDWALI 4.1: MPANGO WA MAPITIO YA MPANGO MKAKATI

Na.	Mwaka	Aina ya Mapitio	Muda	Mhusika
1.	Mwaka 1: 2021/22	Mapitio ya Mwaka	Oktoba 2022	Menejimenti
2.	Mwaka 2: 2022/23	Mapitio ya Mwaka	Oktoba 2023	Menejimenti
3.	Mwaka 3: 2023/24	Mapitio ya Kati	Oktoba 2024	Menejimenti
4.	Mwaka 4: 2024/25	Mapitio ya Mwaka	Oktoba 2025	Menejimenti
5.	Mwaka 5: 2025/26	Mapitio ya Mwisho	Oktoba 2026	Wadau

4.4 Mpango wa Tathmini

Mpango wa Tathmini umeainisha Tathmini ambazo zitafanyika wakati wa utekelezaji, methodolojia itakayotumika katika ufuatiliaji na tathmini pamoja na matokeo tarajiwa. Tathmini ya utekelezaji wa Mpango Mkakati itafanyika katika awamu tatu (3) ambapo awamu ya kwanza itahusisha Utafiti wa Msingi wa kukusanya takwimu za awali ambazo zitatumika kupima matokeo. Awamu ya pili itahusisha kupima matokeo ya utekelezaji kwa kipindi cha kati cha Mpango Mkakati. Awamu ya mwisho itafanyika ili kupima matokeo yaliyopatikana wakati wa utekelezaji wa Mpango Mkakati kama yamefikia malengo tarajiwa na kuleta manufaa kwa Walengwa na Taifa. Mpango wa Tathmini umeainishwa katika **Jedwali Na. 4.2.**

JEDWALI 4.2: MPANGO WA TATHMINI WA MPANGO MKAKATI 2021/2022-2025/2026

Na	Tathmini	Maelezo	Methodolojia	Muda	Mhusika/ idara	Matokeo
1.	Utafiti wa Msingi	Utafiti wa kukusanya Takwimu za awali za viashiria vya Mpango Mkakati	Mapitio ya taarifa za utekelezaji na madodoso	2021/2022	Tafiti na Tathmini	Ripoti ya Utafiti
2	Tathmini ya Kati	Tathmini ya kati ya kupima utekelezaji wa Mpango Mkakati	Mapitio ya taarifa za utekelezaji na madodoso	2023/2024	Tafiti na Tathmini	Ripoti ya Utafiti
3	Tathmini ya mwisho	Tathmini ya kupima utekelezaji wa malengo na manufaa kwa wanufaika.	Mapitio ya taarifa za utekelezaji na madodoso	2025/2026	Tafiti na Tathmini	Ripoti ya Utafiti

JEDWALI NA. 4.2 1

4.5 Mpango wa Utoaji wa Taarifa

Sehemu hii inaonesha Mpango wa utoaji wa taarifa za utekelezaji ambazo zitakuwa zinaandaliwa kwa ajili ya matumizi ya menejimenti na wadau. Mpango huu una sehemu kuu mbili (2) ambazo ni Mpango wa taarifa za ndani na Mpango wa taarifa za nje.

4.5.1 Mpango wa Taarifa za Ndani

Taarifa za utekelezaji zitaandaliwa na watendaji wa vitengo mbalimbali ambao watahusika na utelelezaji wa Mpango Mkakati. Taarifa hizi za ndani zitawasilishwa kwa Menejimenti ya Taasisi na Kamati ya Uongozi. Taarifa zitatumika kupima utekelezaji na zitaandaliwa na kutolewa kwa wiki, mwezi, robo mwaka na kwa kila mwaka au kama itakavyohitajika mara kwa mara. Mchanganuo wa mpango wa utoaji wa taarifa za ndani umeainishwa katika **Jedwali Na.4.3**.

JEDWALI 4.3: MPANGO WA UTOAJI TAARIFA ZA NDANI

Na.	Aina ya Taarifa	Mpokeaji Taarifa	Muda wa utoaji taarifa	Mhusika
1	Taarifa ya Msingi	Menejimenti	Kila wiki na mwezi	DPBF
2	Taarifa za utekelezaji za wiki/mwezi	Menejimenti	Kila wiki na mwezi	DPBF
3	Taarifa za utekelezaji za Robo mwaka	Kamati ya Uongozi.	Robo mwaka	Mratibu wa Mpango
4	Taarifa ya utekelezaji za Nusu mwaka	Kamati ya Uongozi	Nusu mwaka	Wakurugenzi
5	Taarifa za utekelezaji za mwaka	Mtendaji Mkuu na Kamati ya Uongozi	Kila mwaka	Wakurugenzi
6	Ripoti ya Mwaka	Mtendaji Mkuu	Kila mwaka	Wakurugenzi
7	Ripoti ya Tathmini ya Kati ya utekelezaji wa Mpango Mkakati	Kamati ya Uongozi	Mwaka 2023/24	Mratibu wa Mpango
8	Ripoti ya Tathmini ya mwisho ya utekelezaji wa Mpango Mkakati.	Kamati ya Uongozi	Mwaka 2025/26	Mratibu wa Mpango

4.5.2 Mpango wa Taarifa za Nje

Mpango huu unahusisha utayarishaji wa taarifa mbalimbali kwa vipindi vya robo mwaka, nusu-mwaka, na ripoti ya matokeo ya miaka mitano au kwa mahitaji. Ripoti hizi zitawasilishwa kwa wadau mbalimbali wa nje ikiwa ni pamoja na Ofisi ya Rais Ikulu, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, Wadau wa Maendeleo, Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Tume ya Mipango Zanzibar, Baraza la Wawakilishi la Zanzibar na Umma wa watanzania kwa Jumla. Mchanganuo wa mpango wa utoaji wa taarifa za nje umeainishwa katika **Jedwali Na.4.4**

JEDWALI 4.4: MPANGO WA UTOAJI WA TAARIFA ZA NJE

Na.	Aina ya Taarifa	Mpokeaji Taarifa	Muda wa utoaji taarifa	Mhusika
1	Utafiti wa msingi	Ofisi ya Rais, Ikulu; Tume ya Mipango Zanzibar	Mwanzoni mwa utekelezaji	Mratibu wa Mpango
2	Ripoti za utekelezaji za kila robo mwaka	Ofisi ya Rais, Ikulu; Tume ya Mipango Zanzibar	Robo mwaka	Mratibu wa Mpango
3	Ripoti za utekelezaji wa Ilani ya Uchaguzi ya CCM 2020-2025	Ofisi ya Rais, Ikulu; Tume ya Mipango Zanzibar	Nusu mwaka na kila mwaka	Mratibu wa Mpango
4	Ripoti ya Hesabu za mwisho wa mwaka	Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali; Kamati ya Uongozi ya MKURABITA	Kila mwaka	Mratibu wa Mpango
5	Ripoti ya Tathmini ya Kati ya utekelezaji wa Mpango Mkakati	Ofisi ya Rais, Ikulu na wadau wengine	Mwaka 2023/2024	Mratibu wa Mpango
6	Ripoti ya Tathmini ya mwisho ya utekelezaji wa Mpango Mkakati	Ofisi ya Rais, Ikulu na wadau wengine	Mwaka 2025/2026	Mratibu wa Mpango

KIAMBATISHO NA. 1: MUHTASARI WA TAARIFA YA TATHMINI YA SEKTA ISIYO RASMI YA MWAKA 2018

Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Muhtasari wa Ripoti ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania, 2018

Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za Wanyonge Tanzania

(MKURABITA)

Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS),

Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali (OCGS), Zanzibar

Oktoba, 2018

YALIYOMO

ORODHA YA MAJEDWALI iii

ORODHA YA VIELELEZO iv

1.0 UTANGULIZI 1

1.1Historia ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania 1

1.2Mantiki ya Utafiti wa Sekta Isiyo Rasmi wa mwaka 2018 2

1.3Malengo ya Utafiti wa Sekta Isiyo Rasmi 2

1.4Tafsiri ya Shughuli za Kiuchumi na Rasilimali 3

1.5Tafsiri ya Sekta Isiyo Rasmi 3

1.6Taasisi Zilizofanya Utafiti 3

2.0 METHODOLOJIA ILIYOTUMIKA 3

3.0 MATOKEO YA UTAFITI KATIKA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMALI 4

3.1.IDADI YA WAMILIKI NA THAMANI YA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMALI KATIKA SEKTA

3.1.1.Idadi ya wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi katika Sekta Isiyo Rasmi 4

3.1.2.Thamani ya Shughuli za Kiuchumi katika Sekta Isiyo Rasmi 6

3.1.3.Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania 11

3.1.4.Thamani ya rasilimali katika sekta isiyo rasmi Tanzania 14

3.2.VIKWAZO VYA UTEKELEZAJI WA URASIMISHAJI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMAL

3.2.1.Vikwazo katika kurasimisha Shughuli za Kiuchumi 16

3.2.2.Vikwazo katika kurasimisha rasilimali 17

3.3.TAASISI, MUDA NA GHARAMA ZINAZOTUMIKA KURASIMISHA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA R

3.3.1.Taasisi, muda na gharama zinazotumika kurasimisha shughuli za kiuchumi 19

3.3.2.Taasisi, muda na gharama zinazotumika kurasimisha rasilimali 21

3.4.KUTATHMINI UTEKELEZAJI WA MABORESHO YA KISHERIA NA KITAASISI KUANZIA MWAKA 2

3.5.TATHMINI YA URASIMISHAJI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMALI 24

3.5.1.Kupungua kwa Sekta Isiyo Rasmi katika Shughuli za Kiuchumi na Rasilimali 24

3.5.2.Upatikanaji wa mikopo kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi 26

3.5.3.Upatikanaji wa mikopo kwa kutumia Hati miliki. 27

3.5.4.Taasisi za fedha zinazotoa mkopo kwa kutumia hati miliki 28

3.5.5.Kupungua kwa migogoro ya matumizi ya ardhi Tanzania Bara na Zanzibar 30

3.5.6.Ajira kwenye shughuli za kiuchumi 31

3.5.7.Kodi inayotokana na Shughuli za Kiuchumi katika Sekta Rasmi na Isiyo rasmi 33

3.5.8.Kodi ya Ardhi 36

3.5.9.Kodi ya Majengo 36

4.0 HITIMISHO NA MAPENDEKEZO 37

4.1 HITIMISHO 37
4.2 MAPENDEKEZO 38
4.2.1.Mapendekezo ya Kisera 38
4.2.2.Mapendekekezo ya Kisheria 38
4.2.3.Mapendekezo ya Kiutendaji 39

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na. 3.1: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi, Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli kwa aina ya Shughuli, Sekta na Eneo, Tanzania Bara, 2018 6

Jedwali Na. 3.2: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi, Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli kwa aina ya Shughuli, Sekta na Eneo, Zanzibar, 2018 7

Jedwali Na. 3.3:Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli za Kiuchumi kwa Mkoa na Sekta, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 10

Jedwali Na. 3.4: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Rasilimali kwa Aina ya Rasilimali, Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 14

Jedwali Na. 3. 5: Mgawanyo wa thamani ya rasilimali kwa Sekta, Kimkoa, 2018 15

Jedwali Na. 3.6: Mgawanyo wa wamiliki (asilimia) kwa aina ya Vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati za Viwanja vyenye Majengo na Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018. 19

Jedwali Na. 3.7:Mgawanyo wa Taasisi, Muda na Gharama walizopitia Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi katika Kufuatilia Leseni Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 21

Jedwali Na. 3.8: Mgawanyo wa Taasisi, Muda na Gharama wakati wa kufuatilia na kupata Hati ya Kiwanja na Vibali vya Ujenzi Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 21

Jedwali Na. 3.9: Mgawanyo wa kiasi cha fedha kilichokopwa na wamiliki wa shughuli za kiuchumi, 2018 26

Jedwali Na. 3.10: Mgawanyo wa kiasi cha fedha kilichokopwa na wamiliki wa rasilimali, 2018 28

Jedwali Na. 3.11: Taasisi za fedha zinazotoa mikopo kwa kukubali Hati miliki kama dhamana. 29

Jedwali Na. 3.12 Mgawanyo wa makundi ya migogoro Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 30

Jedwali Na. 3.13: Mgawanyo wa ajira katika shughuli za kiuchumi kwa watu wenye umri wa miaka 15 au zaidi kwa sekta na jinsi Tanzania Bara, 2018 31

Jedwali Na. 3.14: Mgawanyo wa ajira katika shughuli za kiuchumi kwa watu wenye umri wa miaka 15 au zaidi kwa sekta na jinsi Zanzibar, 2018. 32

Jedwali Na. 3.15:Mgawanyo (asilimia) ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi, Kiwango cha Kodi, Sekta na Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 34

Jedwali Na. 3.16: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi kwa Mkoa na Eneo na Mgawanyo wa wamiliki (asilimia), Kiasi na viwango vya kodi kwa Mkoa na Sekta Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 35

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo Na. 3.1: Asilimia ya wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi katika Sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 5

Kielelezo Na. 3.2: Asilimia ya Wamiliki wa Shughuli wa Kiuchumi Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 5

Kielelezo Na. 3. 3: Mgawanyo wa wamiliki (asilimia) wa Rasilimali kwa Sekta Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018. 11

Kielelezo Na. 3.4: Asilimia ya Wamiliki wa Majengo katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 11

Kielelezo Na. 3.5: Asilimia ya Wamiliki wa Mashamba katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 13

Kielelezo Na. 3.6: Asilimia ya Wamiliki wa Viwanja katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 13

Kielelezo Na. 3.7: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Katika Sekta Isiyo Rasmi na Sababu ya Kukosa Leseni, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 17

Kielelezo Na. 3.8:Mgawanyo wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria kitaasisi katika shughuli za kiuchumi yaliyotekelezwa Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 22

Kielelezo Na. 3.9:Mgawanyo wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria kitaasisi katika rasilimali yaliyotekelezwa Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 24

Kielelezo Na. 3.10: Mgawanyo wa asilimia ya wamiliki shughuli za kiuchumi katika sekta isiyo rasmi kwa mwaka 2005 na 2018 25

Kielelezo Na. 3.11: Mgawanyo wa asilimia ya wamiliki rasilimali katika sekta isiyo rasmi kwa mwaka 2005 na 2018 25

Kielelezo Na.3.12: Mgawanyo wa taasisi zinazohusika na utoaji wa mikopo Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 .. 27

1.0 UTANGULIZI

Muhtasari huu ni ufupisho mahsusi wa Ripoti ya Tathmini Sekta Isiyo Rasmi Tanzania ya mwaka 2018 ambayo imeandaliwa kwa kuzingatia shughuli za kiuchumi na rasilimali. Muhtasari unaeleza historia ya sekta isiyo rasmi Tanzania; Mantinki na Malengo ya utafiti; Methodolojia iliyotumika; na Matokeo ya utafiti. Aidha, muhtasari unatoa Hitimisho na Mapendekezo yaliyotokana na Utafiti kwa ajili ya kuiwezesha serikali katika ngazi mbalimbali kuandaa sera na mikakati ya maendeleo kwa kuzingatia matokeo ya Utafiti huu wa Sekta Isiyo Rasmi wa Mwaka 2018.

1.1 Historia ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania

Wamiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali Tanzania wanaendesha shughuli zao katika sekta rasmi na isiyo rasmi. Wakati ukubwa wa sekta isiyo rasmi ukiongezeka kwa kasi mwaka hadi mwaka, sekta rasmi imekuwa ikiongezeka kwa kasi ndogo sana. Aidha, Serikali ya Tanzania imekuwa ikifanya jitihada mbalimbali kwa lengo la kupunguza ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi ili kuwawezesha wananchi kuendesha shughuli za Kiuchumi na kumiliki rasilimali katika mfumo rasmi. Miongoni mwa jitihada ambazo zimefanyika ni pamoja na kufanya Tafiti mbalimbali ili kubaini ukubwa na changamoto zilizopo katika sekta isiyo rasmi nchini. Aidha, Serikali imeanzisha Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za Wanyonge Tanzania, MKURABITA ili kuwezesha wananchi wanaomiliki rasilimali na shughuli za kiuchumi katika sekta isiyo rasmi waweze kuzirasimisha na kuzitumia kupata fursa katika uchumi wa soko.

Tanzania ilifanya Utafiti wa kwanza wa Sekta Isiyo Rasmi mwaka 1991 ambao matokeo yake yalionesha kwamba asilimia 10.5 ya wamiliki 22,533,000 walijihusisha na uzalishaji wa bidhaa na kutoa huduma katika sekta isiyo rasmi1. Utafiti wa pili wa Sekta Isiyo rasmi ulifanyika katika jiji la Dar es salaam mwaka 1995 ambao ulilenga kubaini ukubwa wa sekta isiyo rasmi katika miji na majiji ya Tanzania. Matokeo ya utafiti yalionesha kuongezeka kwa sekta isiyo rasmi katika miji na majiji ya Tanzania ambapo katika Jiji la Dar es Salaam ilibainika kuwa, asilimia 9.5 ya watu walikuwa wanajihusisha katika Sekta isiyo rasmi2.

---

1 UTAFITI HUU ULIFANYWA NA TUME YA MIPANGO NA WIZARA YA KAZI NA MAENDELEO YA VIJANA

2 RIPOTI KUHUSU SEKTA ISIYO RASMI NA MUUNDO TANZANIA BARA, ILO, DAR ES SALAAM, 1994

Mwaka 2005, Serikali kwa kushirikiana na Taasisi ya 'Liberty and Democracy (ILD)' iliyopo Lima, Peru, ilifanya utafiti wa tatu wa Sekta Isiyo Rasmi kwa lengo la kutathmini ukubwa na mchango wa sekta isiyo rasmi nchini katika ukuaji wa uchumi wa Tanzania. Utafiti ulibaini kuwa asilimia 89 ya rasilimali na asilimia 98 ya biashara zinamilikiwa na kuendeshwa nje ya mfumo rasmi. Aidha, Utafiti ulibaini kuwa asilimia 100 ya wananchi wa Zanzibar walikuwa wanamiliki rasilimali nje ya mfumo rasmi. Pia utafiti ulibaini kuwa thamani ya rasilimali na biashara zilizokuwa zinaendeshwa nje ya mfumo rasmi zilikadiriwa kuwa Dola za Kimarekani Bilioni 29.3.

1.2 Mantiki ya Utafiti wa Sekta Isiyo Rasmi wa mwaka 2018

Matokeo ya utafiti wa mwaka 2005 yalipelekea Serikali kufanya uamuzi wa kupunguza ukubwa wa sekta isiyo rasmi kwa kutekeleza mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi yaliyoandaliwa baada ya utafiti huo wa mwaka 2005. Lengo la maboresho hayo ilikuwa ni kurahisisha taratibu na sheria zinazosimamia maendeleo ya ardhi na uendeshaji wa biashara nchini ili kuwahamisha wamiliki wa rasilimali na biashara walioko kwenye sekta isiyo rasmi na kuingia kwenye sekta rasmi. Utekelezaji wa maboresho ulianza mwaka 2008 na unafanywa na MKURABITA, Wizara za Kisekta za Serikali za Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar, Asasi za Kiraia pamoja na Sekta Binafsi. Mwaka 2017, Serikali ilifanya uamuzi wa kufanya Utafiti wa Sekta Isiyo Rasmi ili kutathmini hali halisi ya sekta hiyo baada ya miaka 10 ya utekelezaji wa urasimishaji na utekelezaji wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi.

1.3 Malengo ya Utafiti wa Sekta Isiyo Rasmi

Lengo kuu la utafiti ni kubaini hali halisi ya sekta isiyo rasmi Tanzania na kutathmini utekelezaji wa maboresho ya Kisheria na Kitaasisi nchini. Malengo mahsusi matano (5) ya utafiti wa sekta isiyo rasmi wa mwaka 2018 yalikuwa kama ifuatavyo:

i. Kubainisha thamani na idadi ya Wamiliki wa shughuli za Kiuchumi na rasilimali katika sekta isiyo rasmi Tanzania;
ii. Kubainisha vikwazo vya utekelezaji wa urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali katika maeneo ya mijini na vijijini nchini Tanzania;
iii. Kubainisha Taasisi, muda na gharama zinazotumika kurasimisha shughuli za kiuchumi na rasilimali kwa sasa Tanzania;
iv. Kutathmini utekelezaji wa Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi kuanzia mwaka 2008 yaliyolenga kupunguza ukubwa wa sekta isiyo rasmi Tanzania;
v. Kutathmini matokeo ya urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali katika upatikanaji wa mikopo, usajili wa biashara, upatikanaji wa taarifa za kodi na kiasi cha kodi kinachotakiwa kulipwa pamoja na usalama wa miliki.

1.4 Tafsiri ya Shughuli za Kiuchumi na Rasilimali

Shughuli za kiuchumi ni shughuli zote za kutengeneza, kununua na kuuza bidhaa au kutoa huduma kwa kubadilishana na fedha kama inavyofafanuliwa na Mfumo wa Kupima kategoria za uchumi mkubwa wa uzalishaji na ununuzi katika taifa. Kwa upande wa Rasilimali inamaanisha jengo lililokamilika, kiwanja au shamba linalomilikiwa na watu binafsi au kaya.

1.5 Tafsiri ya Sekta Isiyo Rasmi

Dhana ya sekta isiyo rasmi iliyotumika katika utafiti huu, inaelezwa kwa kujumuisha shughuli za kiuchumi na rasilimali. Shughuli za kiuchumi katika sekta isiyo rasmi nchini, zinajumuisha shughuli za kiuchumi zinazomilikiwa na watu binafsi au kaya, ambazo hazijasajiliwa kama taasisi za kisheria zinazojitegemea na zisizo na leseni kutoka katika mamlaka zinazotambulika kisheria. Aidha, Sekta isiyo rasmi kwa upande wa rasilimali ni ardhi inayojumuisha majengo, viwanja na mashamba yanayomilikiwa na watu binafsi au kaya ambayo haijapimwa na kusajiliwa na mamlaka husika.

1.6 Taasisi Zilizofanya Utafiti

Utafiti huu ulifadhiliwa na Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na kufanywa na MKURABITA kwa kushirikiana na Ofisi ya Taifa ya Takwimu Tanzania Bara na Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali ya Mapinduzi Zanzibar. Aidha, Timu ya Wataalamu 19 iliundwa kutoka katika Wizara na Taasisi za Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar ambazo ni Ofisi ya Rais - TAMISEMI; Ofisi ya Waziri Mkuu - Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania; Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi Tanzania Bara na Wizara ya Ardhi Maji, Nishati na Mazingira Zanzibar, Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji Tanzania Bara; Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko Zanzibar, Ofisi ya Taifa ya Takwimu Tanzania Bara; Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali ya Mapinduzi Zanzibar na MKURABITA. Timu hii ya Wataalamu ilisaidiwa na Maneja 31 wa Takwimu wa ofisi za Takwimu za Tanzania Bara na Zanzibar pamoja na wadadisi 104 ambao walikuwa na jukumu la kukusanya taarifa kutoka kwa wanakaya katika mikoa yote 31 ya Tanzania.

2.0 METHODOLOJIA ILIYOTUMIKA

Utafiti umetumia methodolojia ya kudadisi umiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali kwa kuhoji Wanakaya katika Mikoa 31 na Wilaya 170 za Tanzania kati ya hizo Tanzania Bara (160) na Zanzibar (10). Sampuli ya utafiti ilitokana na orodha ya Maeneo 106,642 ya Kuhesabia Watu ya Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012. Aidha, Maeneo 620 yalichaguliwa ambapo Tanzania Bara yalikuwa 589 na Zanzibar 31. Ramani za kuhesabia watu ambazo zimeandaliwa na ofisi za Takwimu za Tanzania zilitumika kutambua maeneo haya. Wadadisi walikuwa wanaanza kwa kuorodhesha wanakaya wote katika maeneo ya kuhesabia na kisha kuchagua Kaya 20

kila eneo kwa mfumo wa *Systematic Sampling* kwa ajili ya mahojiano ili kukusanya taarifa za umiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali. Jumla ya Kaya 12,400 ambapo Tanzania Bara (11,780) na Zanzibar (620) zilihojiwa.

Madodoso mawili ambayo ni dodoso la kaya na dodoso la wadau mahsusi yaliwekwa kwenye mfumo wa simu za viganjani na kutumika kukusanya taarifa kutoka kwa wanakaya na wadau mahsusi. Aidha, taarifa zilizokusanywa kutoka kwa wanakaya na wadau zilichambuliwa kwa kutumia programu ya CSpro ili kupata matokeo.

3.0 MATOKEO YA UTAFITI KATIKA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMALI

Sehemu hii inaonesha matokeo ya utafiti kwa shughuli za kiuchumi na rasilimali kwa kuzingatia malengo mahsusi matano (5) ya Utafiti wa Sekta Isiyo Rasmi. Malengo ya utafiti yameainishwa katika kipengele Na.1.3 cha muhtasari huu na matokeo ya utafiti yamebainishwa kwa kuzingatia kila lengo katika ngazi ya Taifa na Mikoa kama ifutavyo:-

3.1. IDADI YA WAMILIKI NA THAMANI YA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMALI KATIKA SEKTA ISIYO RASMI

Matokeo ya utafiti yamebainisha idadi ya wamiliki na thamani ya shughuli za kiuchumi na rasilimali katika sekta isiyo rasmi Tanzania kwa ujumla wake, Tanzania Bara na Zanzibar. Aidha, matokeo yameonesha hali halisi ya sasa ya sekta isiyo rasmi katika shughuli za kiuchumi na rasilimali kwa ngazi ya Mikoa.

3.1.1. Idadi ya wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi katika Sekta Isiyo Rasmi

Matokeo katika Kielelezo Na. 3.1 yanaonesha kuwa Sekta isiyo rasmi katika shughuli za kiuchumi Tanzania ni asilimia 92.8 ambapo mjini (asilimia 31.8) na vijijini (asilimia 61). Kwa Tanzania Bara matokeo ya utafiti yameonesha kuwa sekta isiyo rasmi katika shughuli za kiuchumi ni asilimia 93.3 ambapo mjini (asilimia 31.7) na vijijini (asilimia 61.7) wakati kwa upande wa Zanzibar ni asilimia 74.4 ambapo mjini (asilimia 35.1) na vijijini (asilimia 39.3).

Kielelezo Na. 3.1: Asilimia ya wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi katika Sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

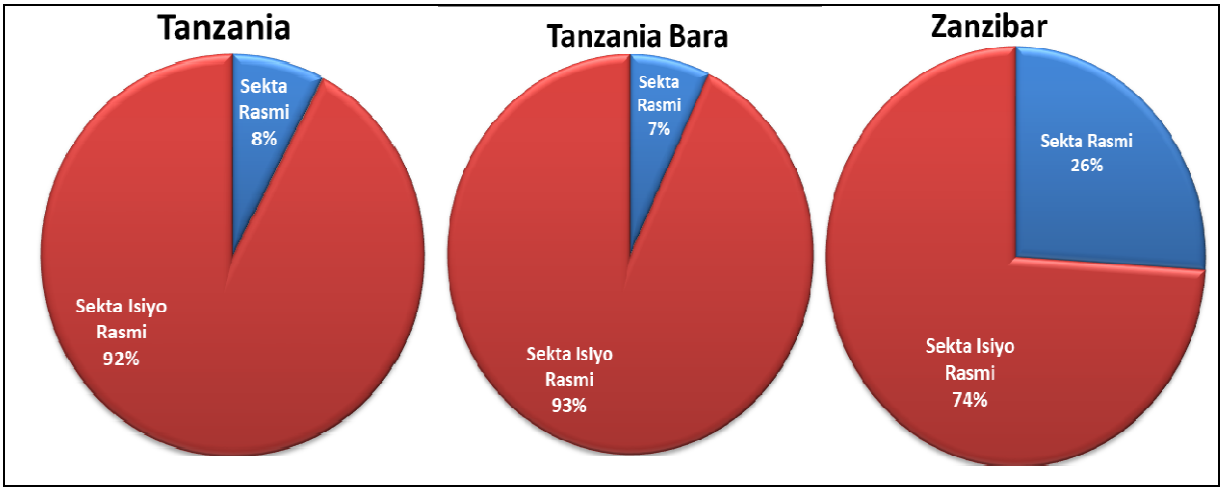

Shughuli za Kilimo, Misitu na Uvuvi; Biashara ya Jumla na Rejereja; Huduma za malazi na chakula ndizo zenye wamiliki wengi katika sekta isiyo rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar.

Kielelezo Na. 3.2 kimebainisha idadi ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi kimkoa ambapo mikoa yenye kiwango kikubwa cha sekta isiyo rasmi kwa Tanzania Bara ni Simiyu (asilimia 97.8), Manyara (asilimia 98.5), Geita (asilimia 97.7), Rukwa (asilimia 97.6), Mtwara (asilimia 97.3), Mbeya (asilimia 96.6), Tanga (asilimia 96.1) na Shinyanga (asilimia 95.9). Kwa upande wa Zanzibar, Mkoa wa Kaskazini Pemba (asilimia 89.4) ndio wenye kiwango kikubwa.

Kielelezo Na. 3.2: Asilimia ya Wamiliki wa Shughuli wa Kiuchumi Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

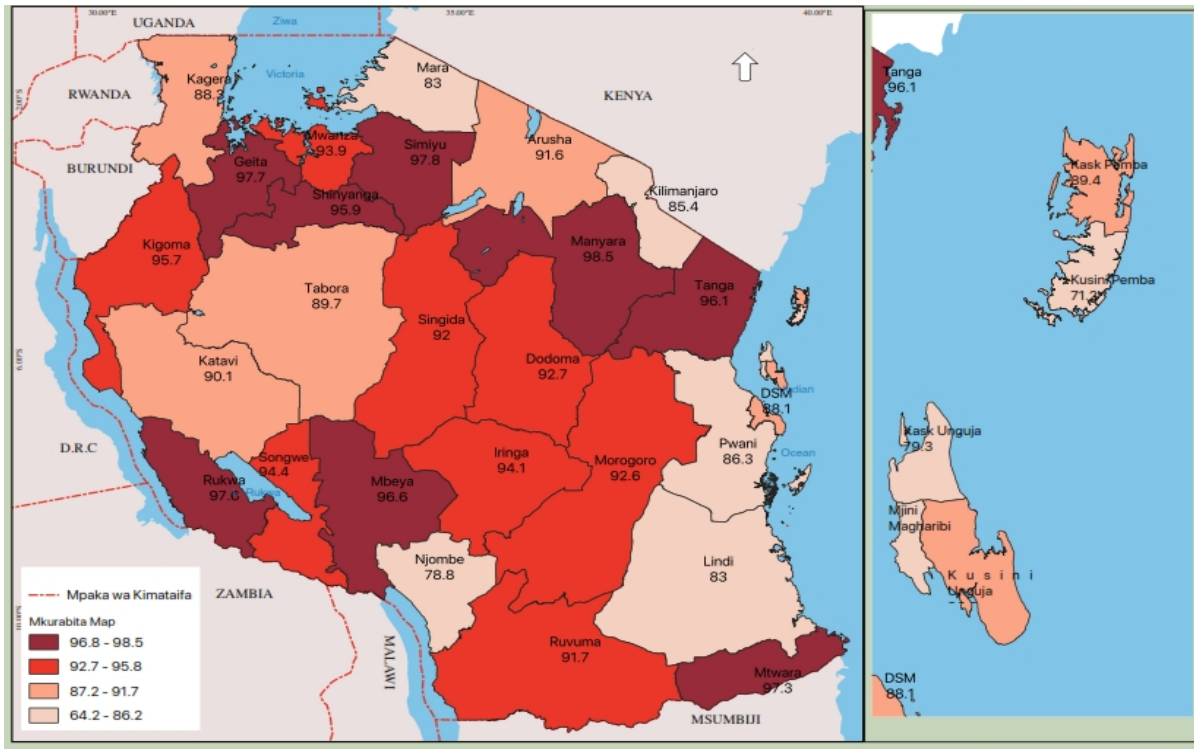

3.1.2. Thamani ya Shughuli za Kiuchumi katika Sekta Isiyo Rasmi

Matokeo katika Jedwali Na.3.1 na Na. 3.2 yanaonesha kuwa thamani ya shughuli za kiuchumi kwa sekta isiyo rasmi Tanzania ni shilingi trilioni 13.9 ambapo mjini (Shs. tril. 5.4) na vijijini (Shs. tril. 8.4). Kwa Tanzania Bara, thamani ya shughuli za kiuchumi katika sekta isiyo rasmi ni Shilingi trilioni 13.7 ambapo mjini (Shs. tril. 5.2) na vijijini (Shs. tril. 8.5) wakati kwa upande wa Zanzibar shughuli za kiuchumi katika sekta isiyo rasmi zina thamani ya shilingi bilioni 199.3 ambapo mjini (Shs. bil. 100.9) na vijijini (Shs. bil. 98.4). Shughuli za Kilimo, Misitu na Uvuvi na shughuli za biashara za Jumla na Rejareja ndizo zenye thamani kubwa kwenye sekta isiyo rasmi ikilinganishwa na shughuli nyingine Tanzania Bara na Zanzibar (Jedawli Na. 3.1 na 3.2).

Jedwali Na. 3.1: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi, Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli kwa aina ya Shughuli, Sekta na Eneo, Tanzania Bara, 2018

Shughuli za kiuchumi	Idadi ya wamiliki	Sekta zote			Sekta rasmi (Shs. '000,000)			Sekta isiyo rasmi (Shs. '000,000)		
		Jumla	Sekta rasmi	Isiyo rasmi	Jumla	Mjini	Vijijini	Jumla	Mjini	Vijijini
Kilimo, Misitu na Uvuvi	4,184,603	50.7	1.0	49.7	509,356	316,615	192,741	9,574,922	2,480,908	7,094,014
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	83,593	1.0	0.1	0.9	559,534	518,876	40,659	280,907	70,437	210,470
Uzalishaji wa Bidhaa	352,385	4.3	0.3	4.0	220,743	60,677	160,066	249,787	142,887	106,900

Shughuli za kiuchumi	Idadi ya wamiliki	Sekta zote			Sekta rasmi (Shs. '000,000)			Sekta isiyo rasmi (Shs. '000,000)		
		Jumla	Sekta rasmi	Isiyo rasmi	Jumla	Mjini	Vijijini	Jumla	Mjini	Vijijini
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	9,763	0.1	0.1	0.1	43,484	43,484	0	5,738	1,233	4,506
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	8,061	0.1	0.0	0.1	59,684	59,684	0	19,423	6,163	13,260
Ujenzi	233,986	2.8	0.1	2.8	140,081	139,787	294	116,985	82,361	34,624
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	1,917,795	23.2	3.1	20.2	1,855,844	1,429,591	426,252	1,472,343	988,312	484,031
Usafirishaji na kuhifadhi	176,955	2.1	0.9	1.2	828,618	425,348	403,270	400,274	190,997	209,276
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	605,267	7.3	0.4	6.9	900,228	705,676	194,552	832,713	650,674	182,040
Habari na mawasiliano	10,305	0.1	0.0	0.1	2,820	2,820	0	2,312	1,731	581
Huduma za kifedha na Bima	20,913	0.3	0.1	0.1	21,700	10,264	11,436	10,164	7,431	2,733
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	12,756	0.2	0.0	0.2	0	0	0	58,676	55,814	2,861
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	83,237	1.0	0.1	0.9	5,795	2,860	2,935	35,887	30,093	5,794
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	7,977	0.1	0.0	0.1	38,113	38,113	0	8,803	8,514	288
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	6,306	0.1	0.0	0.1	0	0	0	1,151	392	759
Elimu	21,642	0.3	0.1	0.2	41,740	11,725	30,015	15,645	8,083	7,562
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	17,578	0.2	0.1	0.1	11,408	9,074	2,334	3,651	1,928	1,723
Sanaa na Burudani	35,328	0.4	0.1	0.4	53,385	12,264	41,121	52,850	29,967	22,883
Shughuli za huduma nyingine	427,660	5.2	0.4	4.8	120,269	82,725	37,545	451,178	369,223	81,955
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	42,136	0.5	0.0	0.5	26,106	26,106	0	118,862	113,253	5,609
Jumla	**8,258,247**	**100.0**	**6.7**	**93.3**	**5,438,909**	**3,895,688**	**1,543,220**	**13,712,270**	**5,240,401**	**8,471,869**

Jedwali Na. 3.2: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi, Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli kwa aina ya Shughuli, Sekta na Eneo, Zanzibar, 2018

Shughuli za kiuchumi	Idadi	Jumla kwa asilimia	Sekta rasmi (Shs. '000,000)	Sekta isiyo rasmi (Shs.'000,000)

		Jumla	Sekta rasmi	isiyo rasmi	Jumla	Mjini	Vijijini	Jumla	Mjini	Vijijini
Kilimo, Misitu na Uvuvi	78,270	32.7	3.5	29.2	119,056	44,264	74,793	139,530	53,151	86,379
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	1,365	0.6	0.0	0.6	0	0	0	1,022	0	1,022
Uzalishaji wa Bidhaa	22,715	9.5	1.3	8.2	3,910	3,910	0	12,328	9,746	2,583
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	2,030	0.8	0.0	0.8	0	0	0	679	664	15
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	870	0.4	0.0	0.4	0	0	0	1,600	1,600	0
Ujenzi	21,160	8.8	0.0	8.8	0	0	0	4,565	1,752	2,813
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	90,908	37.9	17.0	20.9	186,462	162,336	24,126	34,517	29,806	4,710
Usafirishaji na kuhifadhi	4,673	2.0	1.8	0.2	44,237	15,954	28,283	375	375	0
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	8,741	3.6	0.8	2.8	2,039	2,039	0	1,580	1,260	320
Habari na mawasiliano	354	0.1	0.0	0.1	0	0	0	57	0	57
Huduma za kifedha na Bima	354	0.1	0.1	0.0	778	0	778	0	0	0
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	512	0.2	0.0	0.2	0	0	0	36	36	0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	1,023	0.4	0.0	0.4	0	0	0	512	256	256
Elimu	1,382	0.6	0.4	0.2	404	256	148	1,501	1,501	0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	375	0.2	0.0	0.2	0	0	0	113	0	113
Sanaa na Burudani	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Shughuli za huduma nyingine	4,826	2.0	0.6	1.4	3,918	3,918	0	933	753	180
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Jumla	**239,558**	**100.0**	**26.0**	**74.0**	**360,804**	**232,676**	**128,128**	**199,348**	**100,900**	**98,448**

Mikoa ya Tanzania Bara yenye thamani kubwa ya shughuli za kiuchumi katika sekta isiyo rasmi ni Dar es salaam (Shs. tril. 2.1), Manyara (Shs. tril. 2.6) na Mtwara (Shs. tril. 1.1) wakati kwa Mikoa ya Zanzibar ni Kaskazini Pemba (Shs. bil. 89.3), Mjini Magharibi (Shs. bil. 43.2) na Kaskazini Unguja (Shs. bil. 29.9) (Jedwali Na. 3.3)

Jedwali Na. 3.3: Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli za Kiuchumi kwa Mkoa na Sekta, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Asilimia ya wamiliki kwa Sekta			Thamani kwa sekta Sh. ('000,000)		
	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi
Tanzania Bara						
Dodoma	100.0	7.3	92.7	647,336	151,400	495,936
Arusha	100.0	8.4	91.6	641,397	119,654	521,743
Kilimanjaro	100.0	14.6	85.4	505,397	185,940	319,458
Tanga	100.0	3.9	96.1	850,781	105,236	745,545
Morogoro	100.0	7.4	92.6	646,481	240,314	406,167
Pwani	100.0	13.7	86.3	309,661	137,586	172,076
Dar Es Salaam	100.0	11.9	88.1	4,340,644	2,217,159	2,123,485
Lindi	100.0	17.0	83.0	129,285	102,682	26,603
Mtwara	100.0	2.7	97.3	1,238,384	77,700	1,160,684
Ruvuma	100.0	8.3	91.7	682,363	72,797	609,566
Iringa	100.0	5.9	94.1	68,117	22,250	45,868
Mbeya	100.0	3.4	96.6	676,764	87,844	588,920
Singida	100.0	8.0	92.0	1,037,722	267,289	770,433
Tabora	100.0	10.3	89.7	177,292	67,143	110,149
Rukwa	100.0	2.4	97.6	306,650	27,370	279,281
Kigoma	100.0	4.3	95.7	306,513	23,369	283,144
Shinyanga	100.0	4.1	95.9	431,577	53,977	377,600
Kagera	100.0	11.7	88.3	402,219	162,728	239,491
Mwanza	100.0	6.1	93.9	1,090,692	644,162	446,531
Mara	100.0	17.0	83.0	360,765	314,304	46,461
Manyara	100.0	1.5	98.5	2,645,497	42,764	2,602,732
Njombe	100.0	21.3	78.7	141,059	41,674	99,385
Katavi	100.0	9.9	90.1	210,479	39,208	171,270
Simiyu	100.0	2.2	97.8	458,150	19,140	439,010
Geita	100.0	2.3	97.7	638,152	169,157	468,995
Songwe	100.0	5.6	94.4	207,802	53,085	154,717
Zanzibar						
Kaskazini Unguja	100.0	20.7	79.3	81,999	52,045	29,954
Kusini Unguja	100.0	10.0	90.0	30,802	14,538	16,264

Mjini Magharibi	100.0	35.8	64.2	208,115	164,837	43,278
Kaskazini Pemba	100.0	10.6	89.4	127,065	37,711	89,355
Kusini Pemba	100.0	28.8	71.2	112,171	91,673	20,498
Jumla	**8,497,805**	**617,216**	**7,880,589**	**19,711,330**	**5,806,733**	**13,904,597**

3.1.3. Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania

Matokeo katika Kielelezo Na. 3.3 yanabainisha kuwa idadi ya wamiliki wa rasilimali Tanzania katika sekta isiyo rasmi ni asilimia 83.6 ambapo mjini (asilimia 18.4) na vijijini (asilimia 65.2). Kwa Tanzania Bara, sekta isiyo rasmi ni asilimia 83.6 ambapo mjini (asilimia 17.7) na vijijini (asilimia 65.9) wakati kwa upande wa Zanzibar, sekta isiyo rasmi ni asilimia 87.0 ambapo mjini (asilimia 46.9) na vijijini (asilimia 40.1). Utafiti pia umebaini kuwa asilimia 88 ya wamiliki wa majengo, asilimia 81 (viwanja) na asilima 92 (mashamba) wapo katika sekta isiyo rasmi kwa Tanzania Bara ikilinganishwa na asilimia 91 ya wamiliki wa majengo, asilimia 85 (viwanja) na asilimia 89 (mashamba) wapo katika sekta isiyo rasmi Zanzibar.

Kielelezo Na. 3. 3: Mgawanyo wa wamiliki (asilimia) wa Rasilimali kwa Sekta Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018.

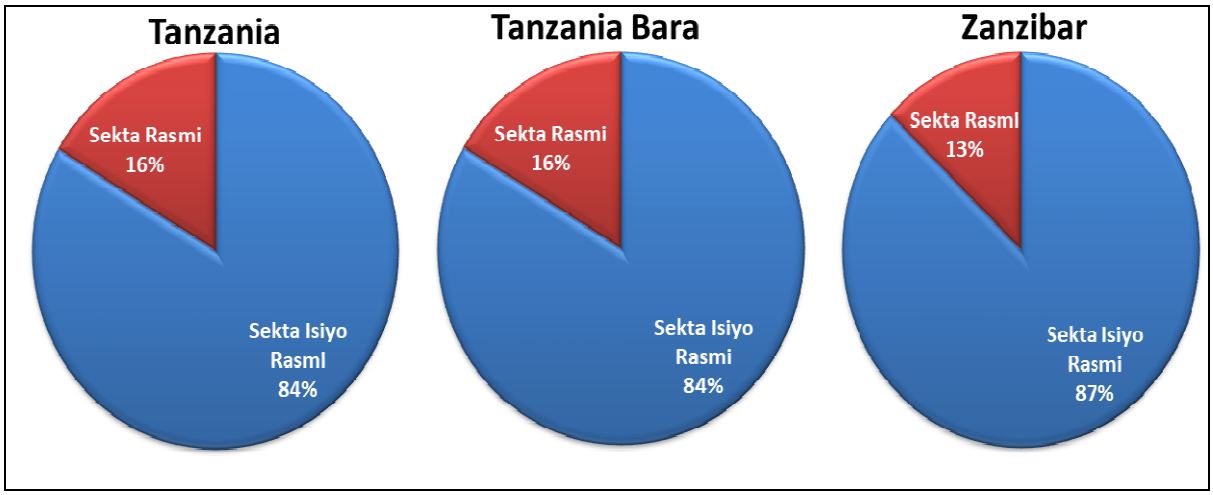

Vielelezo Na. 3.4, 3.5 na 3.6 vinaonesha mikoa yenye kiwango kikubwa cha umiliki wa rasilimali katika sekta isiyo rasmi Tanzania Bara na Zanzibar kwa kuzingatia aina ya rasilimali ambayo ni majengo, viwanja na mashamba.

Kielelezo Na. 3.4: Asilimia ya Wamiliki wa Majengo katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

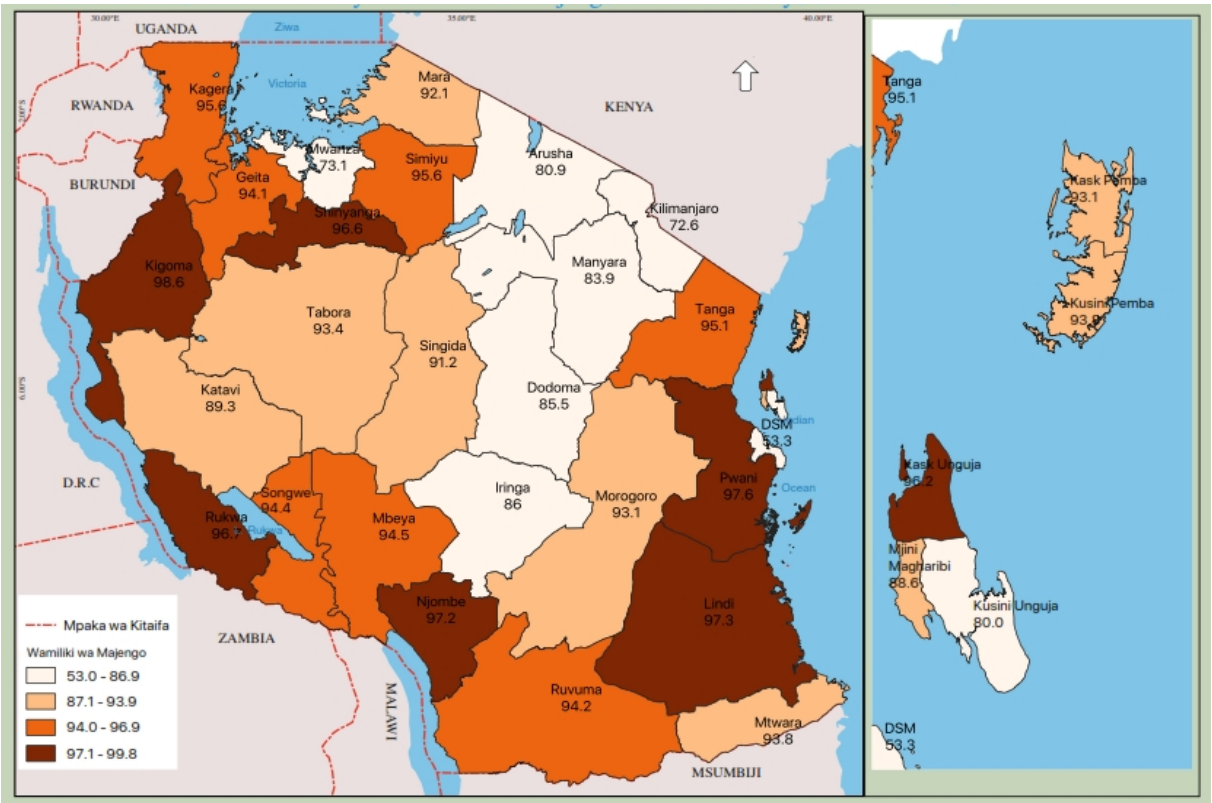
UGANDA
RWANDA
BURUNDI
KENYA
D.R.C
ZAMBIA
MALAWI
MSUMBIJI
Ziwa
Victoria
Kagera
95.6
Mara
92.1
Mwanza
73.1
Simiyu
95.6
Arusha
80.9
Geita
94.1
Shinyanga
96.6
Kilimanjaro
72.6
Kigoma
98.6
Manyara
83.9
Tabora
93.4
Tanga
95.1
Singida
91.2
Katavi
89.3
Dodoma
85.5
DSM
53.3
Pwani
97.6
Songwe
94.4
Iringa
86
Morogoro
93.1
Rukwa
96.7
Mbeya
94.5
Njombe
97.2
Lindi
97.3
Ruvuma
94.2
Mtwara
93.8
Mpaka wa Kitaifa
Wamiliki wa Majengo
53.0 - 86.9
87.1 - 93.9
94.0 - 96.9
97.1 - 99.8
Tanga
95.1
Kask Pemba
93.1
Kusini Pemba
93.9
Kask Unguja
96.2
Mjini Magharibi
88.6
Kusini Unguja
80.0
DSM
53.3

Kielelezo Na. 3.5: Asilimia ya Wamiliki wa Mashamba katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

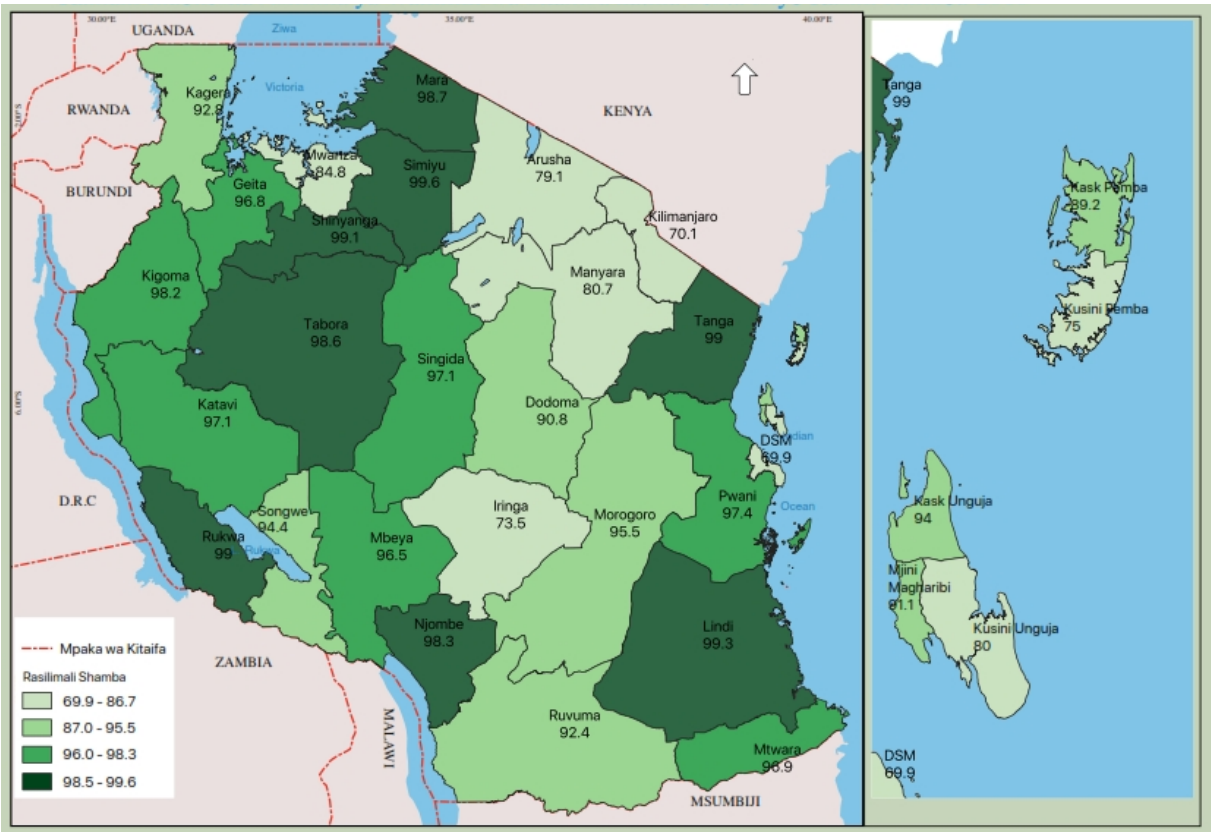

Kielelezo Na. 3.6: Asilimia ya Wamiliki wa Viwanja katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

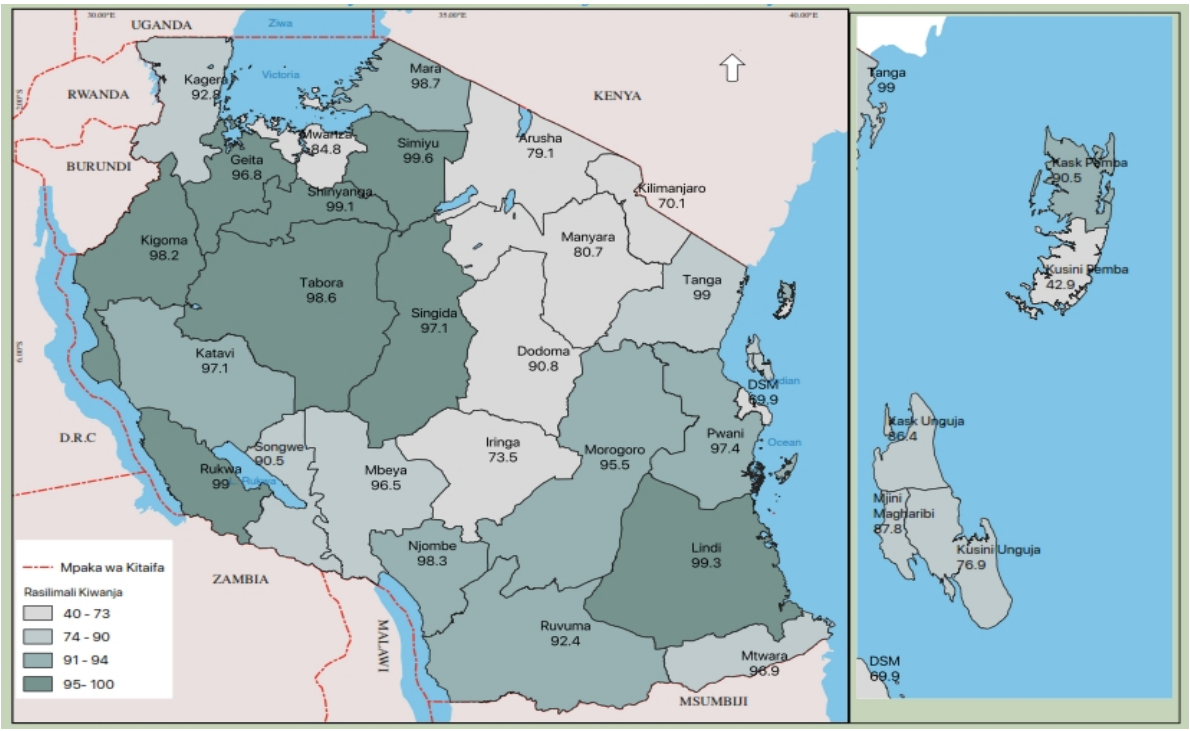

3.1.4. Thamani ya rasilimali katika sekta isiyo rasmi Tanzania

Matokeo katika Jedwali Na. 3.4 yanaonesha kuwa thamani ya rasilimali katika sekta isiyo rasmi Tanzania ni shilingi Trilioni 149.5 ambapo mjini (Shs. tril.59.6) na vijijini (Shs. tril.89.9). Aidha, thamani ya rasilimali katika sekta isiyo rasmi Tanzania Bara ni shilingi Trilioni 143.8 ambapo mjini (Shs. tril. 55.9) na vijijini (Shs. tril. 87.8) ikilinganishwa na Zanzibar ambayo ni Trilioni 5.7 ikiwa mjini (Shs. tril. 3.6) na vijijini (Shs. tril.2.0).

Jedwali Na. 3.4: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Rasilimali kwa Aina ya Rasilimali, Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Aina ya Rasilimali	Jumla (sh. 000,000)	Sekta Rasmi (Sh. '000,000')			Sekta Isiyo Rasmi (Sh. '000,000')		
		Jumla	Mjini	Vijijini	Jumla	Mjini	Vijijini
Tanzania							
Majengo	126,296,813	42,162,916	36,934,838	5,228,077	84,133,897	45,928,452	38,205,445
Viwanja	11,742,322	3,606,194	2,628,169	978,025	8,136,127	4,219,247	3,916,881
Shamba	63,758,621	6,447,828	2,778,877	3,668,951	57,310,793	9,458,116	47,852,678
Jumla	**201,797,756**	**52,216,938**	**42,341,885**	**9,875,053**	**149,580,818**	**59,605,814**	**89,975,004**
Tanzania Bara							
Majengo	120,649,230	40,660,973	35,551,848	5,109,124	79,988,257	43,316,982	36,671,275
Viwanja	11,053,229	3,378,316	2,442,862	935,454	7,674,913	3,910,546	3,764,367

Shamba	62,419,900	6,254,627	2,692,904	3,561,724	56,165,273	8,712,320	47,452,952
Jumla	**194,122,359**	**50,293,916**	**40,687,614**	**9,606,303**	**143,828,443**	**55,939,849**	**87,888,594**
Zanzibar							
Majengo	5,647,583	1,501,943	1,382,990	118,953	4,145,640	2,611,470	1,534,170
Viwanja	689,092	227,878	185,307	42,571	461,214	308,700	152,514
Shamba	1,338,722	193,201	85,974	107,227	1,145,521	745,795	399,725
Jumla	**7,675,397**	**1,923,022**	**1,654,271**	**268,751**	**5,752,375**	**3,665,965**	**2,086,410**

Jedwali Na. 3.5 linaonesha matokeo katika ngazi ya mikoa ambapo mikoa ya Dar es Salaam (Sh. tril. 21.7), Mwanza (Sh. tril. 5.0) na Mjini Magharibi (Sh. tril. 1.8) ina thamani kubwa ya majengo katika sekta isiyo rasmi ikilinganishwa na mikoa mingine. Aidha, mikoa ya Morogoro (Sh. tril. 10.7), Pwani (Sh. tril. 10.1), Kaskazini Unguja (Sh. bil. 398.6) na Mjini Magharibi (Sh. bil. 422.9) ina thamani kubwa ya mashamba katika sekta isiyo rasmi ikilinganishwa na mikoa mingine.

Jedwali Na. 3. 5: Mgawanyo wa thamani ya rasilimali kwa Sekta, Kimkoa, 2018

Mkoa	**Majengo(000,000)**		**Viwanja (000,000)**		**Mashamba (000,000)**	
	Sekta Rasmi	**Sekta isiyo rasmi.**	**Sekta rasmi**	**Sekta isiyo rasmi**	**Sekta rasmi**	**Sekta isiyo rasmi**
Tanzania bara						
Dodoma	2,534,966	1,123,694	227,260	127,139	188,108	653,956
Arusha	4,180,608	3,940,370	188,505	440,334	987,358	4,557,762
Kilimanjaro	1,718,614	4,871,422	217,219	126,160	1,603,958	3,315,086
Tanga	955,587	2,365,019	84,227	127,234	42,781	1,308,335
Morogoro	1,079,442	3,471,383	48,908	488,314	33,534	10,771,589
Pwani	31,647	4,093,652	22,630	268,604	132,865	10,160,063
Dar es Salaam	20,371,792	21,726,018	1,485,369	1,837,070	1,244,371	2,266,519
Lindi	287,548	1,627,665	26,229	137,032	3,886	1,946,791
Mtwara	245,963	1,184,842	50,345	208,166	42,488	1,515,156
Ruvuma	262,385	1,576,465	34,997	100,966	114,767	1,519,944
Iringa	625,718	915,327	29,861	7,465	117,869	217,433
Mbeya	588,188	3,576,398	157,064	279,189	122,204	1,233,751
Singida	465,771	3,562,519	120,125	700,510	11,024	1,349,083
Tabora	904,615	1,748,333	7,829	337,363	15,870	849,745
Rukwa	141,444	943,075	0	149,936	1,488	518,802

Mkoa	Majengo(000,000)		Viwanja (000,000)		Mashamba (000,000)	
	Sekta Rasmi	Sekta isiyo rasmi.	Sekta rasmi	Sekta isiyo rasmi	Sekta rasmi	Sekta isiyo rasmi
Kigoma	296,384	955,711	4,619	54,452	4,419	218,155
Shinyanga	67,944	1,884,980	1,559	87,010	7,134	1,141,063
Kagera	393,269	3,093,565	59,355	235,688	276,481	2,352,776
Mwanza	2,965,221	5,029,076	394,586	299,637	394,926	1,290,923
Mara	1,060,808	2,766,459	35,953	387,913	219,784	2,973,882
Manyara	285,924	2,043,542	15,139	216,552	420,785	2,014,382
Njombe	177,869	1,762,720	12,505	229,410	30,418	810,901
Katavi	298,819	450,848	10,171	62,056	4,200	246,024
Simiyu	67,786	1,987,211	3,441	314,414	602	1,270,216
Geita	256,943	2,571,782	39,137	384,702	27,830	1,158,798
Songwe	395,718	716,181	101,281	67,596	205,476	504,136
Jumla	**40,660,973**	**79,988,257**	**3,378,316**	**7,674,913**	**6,254,627**	**56,165,273**
Zanzibar						
Kaskazini Unguja	143,243	675,614	8,842	83,117	49,870	398,641
Kusini Unguja	82,112	556,948	18,172	72,084	6,730	48,796
Mjini Magharibi	1,176,512	1,892,731	172,613	259,585	86,997	422,961
Kaskazini Pemba	66,416	734,141	9,193	31,332	21,388	171,668
Kusini Pemba	33,660	286,206	19,057	15,097	28,215	103,454
Jumla	**1,501,943**	**4,145,640**	**227,878**	**461,214**	**193,201**	**1,145,521**

3.2. VIKWAZO VYA UTEKELEZAJI WA URASIMISHAJI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMALI TANZANIA

Utafiti umebainisha vikwazo katika utekelezaji wa urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Utafiti umebaini kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi bado wanakutana na vikwazo wakati wa kufuatilia usajili na leseni za shughuli za kiuchumi. Utafiti pia umebaini vikwazo wanavyokutana navyo wamiliki wa rasilimali wakati wa kufuatilia vibali vya ujenzi wa majengo na hati miliki za viwanja na mashamba.

3.2.1. Vikwazo katika kurasimisha Shughuli za Kiuchumi

Matokeo kwenye Kielelezo Na 3.7 yameonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania (asilimia 54), Tanzania Bara (asilimia 53) na Zanzibar (asilimia 60) wamekutana na vikwazo wakati wa kufuatilia leseni. Mkoa

wenye kiwango cha juu cha wamiliki waliokutana na vikwazo kwa Tanzania Bara ni Mtwara (asilimia 77.8) wakati kwa Zanzibar ni mkoa wa Mjini Magharibi (asilimia 63).

Vikwazo vikuu vilivyobainishwa kwa Tanzania Bara na Zanzibar ni Ugumu wa Sheria na Kanuni; Utaratibu mrefu na Kuombwa rushwa. Rushwa imeonekana kama kikwazo kikubwa katika kusajili makundi ya shughuli za kiuchumi za Sanaa na burudani; Kilimo, Misitu na Uvuvi; na Biashara za jumla na rejereja.

Kielelezo Na. 3.7: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Katika Sekta Isiyo Rasmi na Sababu ya Kukosa Leseni, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

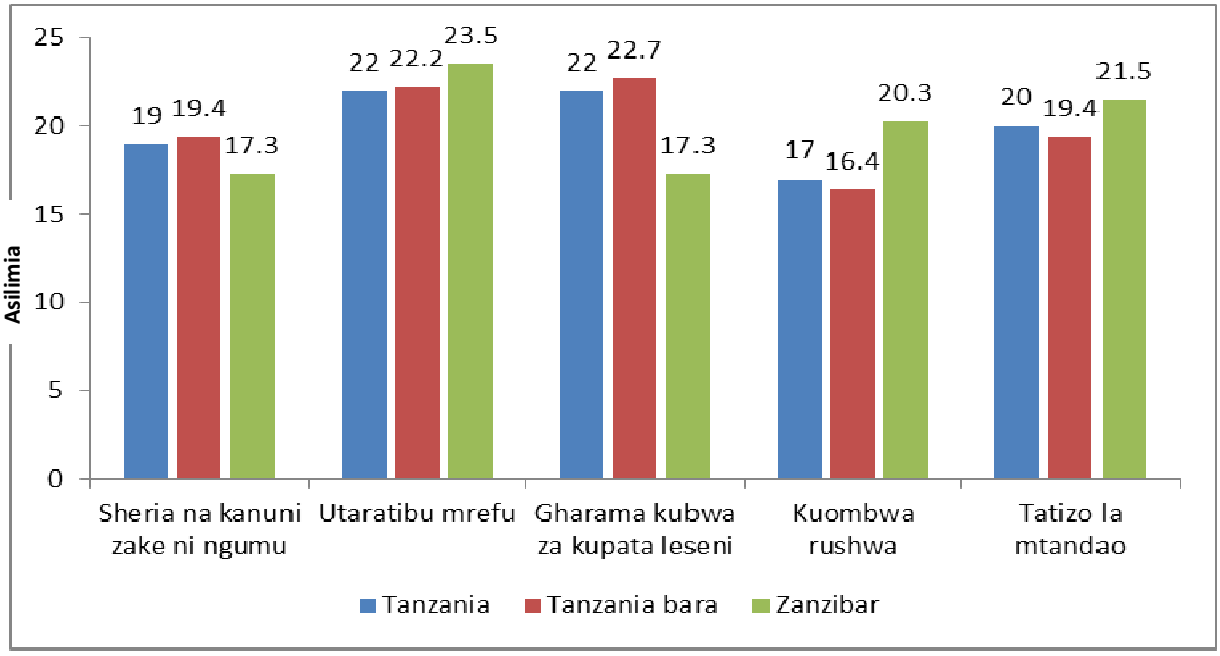

3.2.2. Vikwazo katika kurasimisha rasilimali

Utafiti umebaini kuwa wamiliki wa rasilimali wa Tanzania Bara walikutana na vikwazo vikuu vitatu (3) wakati wa kufuatilia hati ambavyo ni:- Utaratibu huchukua muda mrefu (asilimia 16); Taratibu kuhusisha Taasisi nyingi (asilimia 15) na Gharama kubwa za upimaji (asilimia 15). Aidha, wamiliki wa rasilimali wa Zanzibar walikutana na vikwazo vikuu viwili (2) wakati wa kufuatilia Hati ambavyo ni Kuombwa Rushwa (asilimia 19) na Taratibu kuhusisha Taasisi nyingi (asilimia 17).

Kuhusu upatikanaji wa vibali vya ujenzi, utafiti umebaini kuwa wamiliki wengi hawana uelewa wa hitaji la kisheria la kupata kibali cha ujenzi kabla ya kujenga nyumba ya kuishi. Takwimu zinaonesha kuwa wamiliki wa

rasilimali wa Tanzania Bara (asilimia 70) na Zanzibar (asilimia 59) wanakosa elimu kuhusu umuhimu wa vibali vya ujenzi na hivyo kujenga nyumba bila kupata vibali. Matokeo yanaoneshwa kwenye Jedwali Na. 3.6.

Jedwali Na. 3.6: Mgawanyo wa wamiliki (asilimia) kwa aina ya Vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati za Viwanja vyenye Majengo na Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.

Aina ya Vikwazo	Tanzania			Tanzania Bara			Zanzibar		
	Asilimia Mjini na Vijijini	Asilimia Mijini	Asilimia Vijijini	Asilimia Mjini na Vijijini	Asilimia Mijini	Asilimia Vijijini	Asilimia Mjini na Vijijini	Asilimia Mijini	Asilimia Vijijini
Sheria na kanuni zake ni ngumu	13.7	14.3	12.8	13.7	14.3	12.9	12.4	15.2	5.6
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	15.4	13.9	17.9	15.4	13.8	18	16.7	17.2	15.6
Huchukua muda mrefu	16.1	16.7	15.3	16.1	16.8	15.1	16.2	10.5	30.6
Gharama kubwa za kupata hati	13.1	13.5	12.4	13.2	13.6	12.6	7.5	10.5	0
Gharama kubwa za upimaji	14.8	13.6	16.8	14.8	13.6	16.8	13.6	12	17.4
Huduma hupatikana mbali	13.5	14.4	12	13.5	14.4	12.1	14.8	16.4	10.8
Kuombwa rushwa	13.3	13.7	12.8	13.2	13.6	12.6	18.7	18.2	20
Asilimia	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Jumla	**1,094,951**	**673,508**	**421,443**	**1,071,369**	**656,646**	**414,723**	**23,582**	**16,862**	**6,720**

3.3. TAASISI, MUDA NA GHARAMA ZINAZOTUMIKA KURASIMISHA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMALI;

Utafiti umebainisha taasisi, muda na gharama zinazotumika wakati wa kufuatilia na kupata leseni za shughuli za kiuchumi. Aidha, utafiti umeainisha taasisi, muda na gharama zinazotumika wakati wa kufuatilia vibali vya ujenzi wa majengo na hati miliki za viwanja na mashamba. Ulinganisho wa matokeo ya utafiti wa mwaka 2018 na 2005 unabainisha kuwa kuna maboresho katika taasisi, muda na gharama zinazotumika kurasimisha shughuli za kiuchumi na rasimimali kwa sasa kwa Tanzania Bara na Zanzibar.

3.3.1. Taasisi, muda na gharama zinazotumika kurasimisha shughuli za kiuchumi

Matokeo katika Jedwali Na 3.7 yanaonesha kuwa Wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania Bara na Zanzibar wanapitia wastani wa taasisi mbili (2) kufuatilia na kupata leseni za shughuli za kiuchumi. Kwa wastani wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanatumia siku 18 kwa Tanzania Bara na siku 12 kwa Zanzibar wakati wa kufuatilia na kupata leseni za biashara. Aidha, kwa wastani wamiliki shughuli za kiuchumi wanatumia shilingi 180,462 kwa Tanzania, shilingi 181,754 kwa Tanzania Bara na shilingi 179,640 kwa Zanzibar wakati wa kufuatilia na kupata leseni za biashara. Ulinganisho wa matokeo ya utafiti wa mwaka 2018 na 2005 unabainisha kuwa kuna maboresho katika upatikanaji wa leseni Tanzania Bara na Zanzibar kwa sababu taasisi, muda na gharama zimepungua.

Jedwali Na. 3.7: Mgawanyo wa Taasisi, Muda na Gharama walizopitia Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi katika Kufuatilia Leseni Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Taasisi/ Muda/ Gharama	Tanzania		Tanzania Bara		Zanzibar	
	Mwaka 2018	Mwaka 2005	Mwaka 2018	Mwaka 2005	Mwaka 2018	Mwaka 2005
Taasissi 1-2	51%	Haikuhusika	48.3%	Haikuhusika	72.7%	Haikuhusika
Taasisi 3-4	38%	Haikuhusika	39.9%	Haikuhusika	25%	Haikuhusika
Taasis 5+	11%	Haikuhusika	11.8%	Haikuhusika	2.3%	Haikuhusika
Wastani wa idadi ya Taasisi kupata leseni	2	3	2	3	2	3
Wastani wa siku kwa Taasisi	7	Haikuhusika	9	Haikuhusika	6	Haikuhusika
Jumla siku kupata leseni	14	86	18	86	12	50
Wastani wa gharama kwa Taasisi	90,231	Haikuhusika	90,877	Haikuhusika	89,820	Haikuhusika
Gharama kwa Taasisi 2	**180,462**	**249,900**	**181,754**	**249,900**	**179,640**	**375,900**

3.3.2. Taasisi, muda na gharama zinazotumika kurasimisha rasilimali

Matokeo katika Jedwali 3.8 yanaonesha kuwa wamiliki wa rasilimali wa Tanzania Bara na Zanzibar wanapitia wastani wa taasisi mbili (2) kufuatilia na kupata kibali cha ujenzi na hati miliki za rasilimali zao. Kwa wastani wamiliki wa rasilimali wanatumia siku 18 kwa Tanzania Bara na siku 30 kwa Zanzibar wakati wa kufuatilia na kupata hati miliki. Aidha, wamiliki wa rasilimali kwa wastani wanatumia gharama ya shilingi 181,754 kwa Tanzania Bara na shilingi 530,493 kwa Zanzibar. Ulinganisho wa matokeo ya utafiti wa mwaka 2018 na 2005 unabainisha kuwa kuna maboresho katika upatikanaji wa hati miliki Tanzania Bara na Zanzibar kwa sababu Taasisi, Muda na Gharama zimepungua.

Jedwali Na. 3.8: Mgawanyo wa Taasisi, Muda na Gharama wakati wa kufuatilia na kupata Hati ya Kiwanja na Vibali vya Ujenzi Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Taasisi/Muda/Gharama	Tanzania		Tanzania Bara		Zanzibar	
	2018	2005	2018	2005	2018	2005
Kiwanja chenye Jengo						
Wastani Taasissi kupata hati	2	2	2	2	3	3
Watani wa siku kwa Taasisi	21	180	18	180	10	155
Jumla siku kupata Hati	42	360	36	360	30	311
Jumla ya gharama kwa Taasisi	**499,294**	**1,536,795**	**457,462**	**1,536,795**	**803,454**	**3,000,800**
Kiwanja kisicho na Jengo						
Wastani Taasissi kupata hati	2	2	2	2	3	3

Watani wa siku kwa Taasisi	9	180	9	180	10	155
Jumla siku kupata Hati	18	360	18	360	30	311
Jumla ya gharama kwa Taasisi	**519,674**	**1,536,795**	**646,842**	**1,536,795**	**530,493**	**3,000,800**
Shamba						
Wastani Taasissi kupata hati	2	-	2	-	3	-
Watani wa siku kwa Taasisi	8	-	8	-	7	-
Jumla siku kupata Hati	16	-	16	-	21	-
Jumla ya gharama kwa Taasisi	**500,936**		**487,588**		**610,476**	**-**
Vibali vya Ujenzi						
Wastani Taasissi kupata kibali	**3**		**3**		**3**	**-**
Watani wa siku kwa Taasisi	**6**		**6**		**3**	**-**
Jumla siku kupata kibali	**18**		**18**		**9**	**-**
Jumla ya gharama kwa Taasisi	**182,530**		**193,003**		**119,314**	**-**

3.4. KUTATHMINI UTEKELEZAJI WA MABORESHO YA KISHERIA NA KITAASISI KUANZIA MWAKA 2008 YALIYOLENGA KUPUNGUZA UKUBWA WA SEKTA ISIYO RASMI;

Utafiti umetathmini utekelezaji wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitasisi ambayo yalipendekezwa mwaka 2006 kwa lengo la kurahisisha urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali Tanzania Bara na Zanzibar ili kupunguza ukubwa wa sekta isiyo rasmi. Matokeo ya utafiti yamebaini kuwa yapo mapendekezo ya kisheria na kitaasisi yaliyotekelezwa Tanzania Bara na Zanzibar ambayo yamewezesha utekelezaji wa urasimishaji katika kipindi cha kuanzia mwaka 2006 hadi 2018.

Matokeo katika kielelezo Na.3.8 yanaonesha kuwa kati ya mapendekezo 13 ya maboresho ya kisheria na kitaasisi ya shughuli za kiuchumi Tanzania Bara, mapendekezo matano (5) sawa na asilimia 38 yametekelezwa. Kwa upande wa Zanzibar, kati ya mapendekezo 11 ya shughuli za kiuchumi, mapendekezo matano (5) sawa na asilimia 46 yametekelezwa.

Kielelezo Na. 3.8: Mgawanyo wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria kitaasisi katika shughuli za kiuchumi yaliyotekelezwa Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

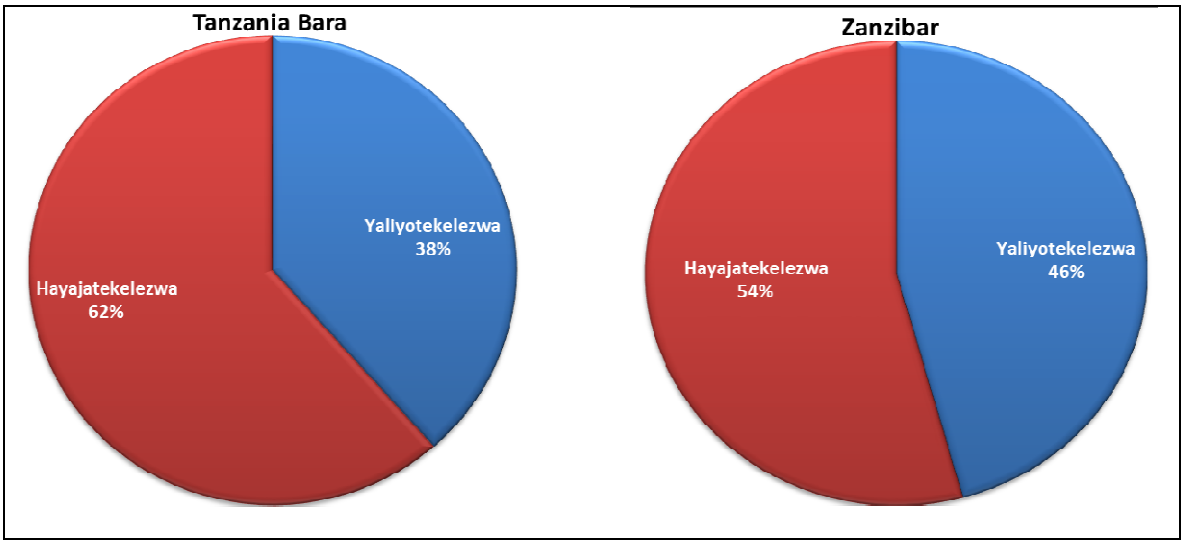

Katika mapendekezo ya maboresho ya rasilimali, matokeo kwenye Kielelezo Na.3.8 yanaonesha kuwa, kati ya mapendekezo 11 ya maboresho ya kisheria na kitaasisi Tanzania Bara, mapendekezo sita (6) sawa na asilimia 54 yametekelezwa. Vilevile, kati ya mapendekezo 11 ya maboresho ya rasilimali Zanzibar, mapendekezo matano (5) sawa na asilimia 46 yametekelezwa.

Kielelezo Na. 3.9: Mgawanyo wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria kitaasisi katika rasilimali yaliyotekelezwa Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

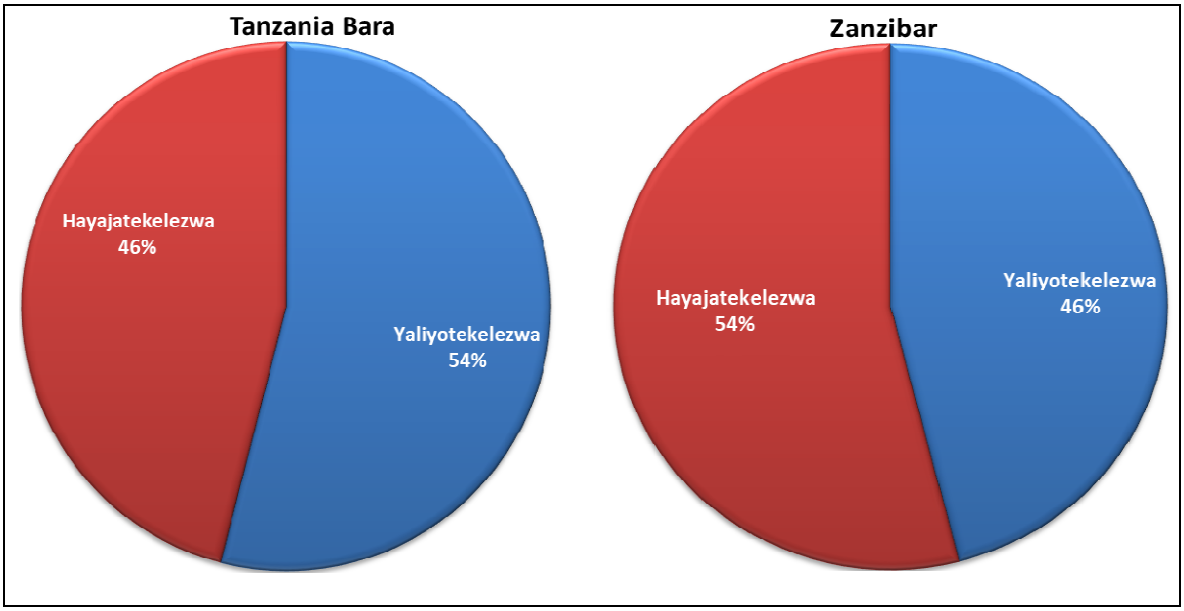

3.5. TATHMINI YA URASIMISHAJI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMALI

Tanzania imetekeleza urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali kwa kipindi cha zaidi ya miaka 10 tangu mwaka 2005. Utafiti umetathmini matokeo ya urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali kwa kuzingatia vigezo vya:- kupungua kwa ukubwa wa sekta isiyo rasmi nchini; upatikaji wa mikopo; ulipaji wa kodi ya mapato, ardhi na majengo; kupungua kwa migogoro ya matumizi ya ardhi na idadi ya ajira katika sekta rasmi na isiyo rasmi.

3.5.1. Kupungua kwa Sekta Isiyo Rasmi katika Shughuli za Kiuchumi na Rasilimali

Utafiti umebaini kupungua kwa ukubwa wa Sekta isiyo rasmi Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar katika mwaka 2018 ikilinganishwa na mwaka 2005. Matokeo katika Kilelezo Na 3.10 yanaonesha kupungua kwa Sekta isiyo rasmi katika shughuli za kiuchumi Tanzania kutoka asilimia 98.0 mwaka 2005 hadi asilimia 93.3 mwaka 2018. Matokeo haya yaliyobainishwa Tanzania hayana tofauti na Tanzania Bara. Kwa upande wa Zanzibar sekta isiyo rasmi imepungua kutoka asilimia 97 mwaka 2005 hadi asilimia 74.4 mwaka 2018.

Kielelezo Na. 3.10: Mgawanyo wa asilimia ya wamiliki shughuli za kiuchumi katika sekta isiyo rasmi kwa mwaka 2005 na 2018

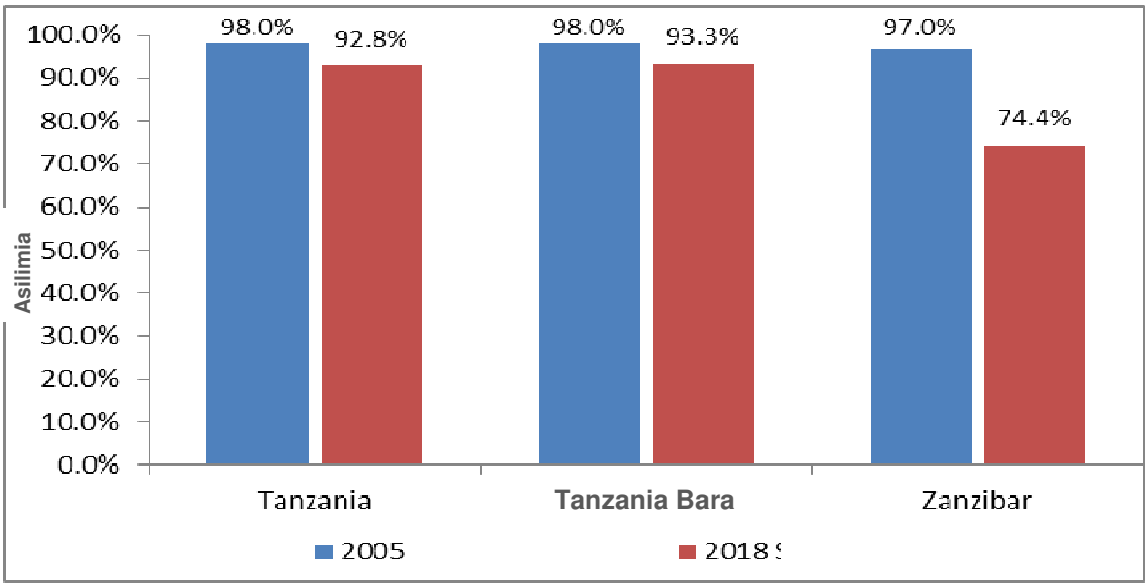

Matokeo katika Kilelezo Na 3.11 yanaonesha kuwa umiliki wa rasilimali katika Sekta isiyo Tanzania umepungua kutoka asilimia 89 mwaka 2005 hadi asilimia 83.6 mwaka 2018. Aidha, matokeo yaliyobainishwa Tanzania hayana tofauti na Tanzania Bara wakati kwa Zanzibar sekta isiyo rasmi imepungua kutoka asilimia 100 mwaka 2005 hadi asilimia 87.0 mwaka 2018.

Kielelezo Na. 3.11: Mgawanyo wa asilimia ya wamiliki rasilimali katika sekta isiyo rasmi kwa mwaka 2005 na 2018

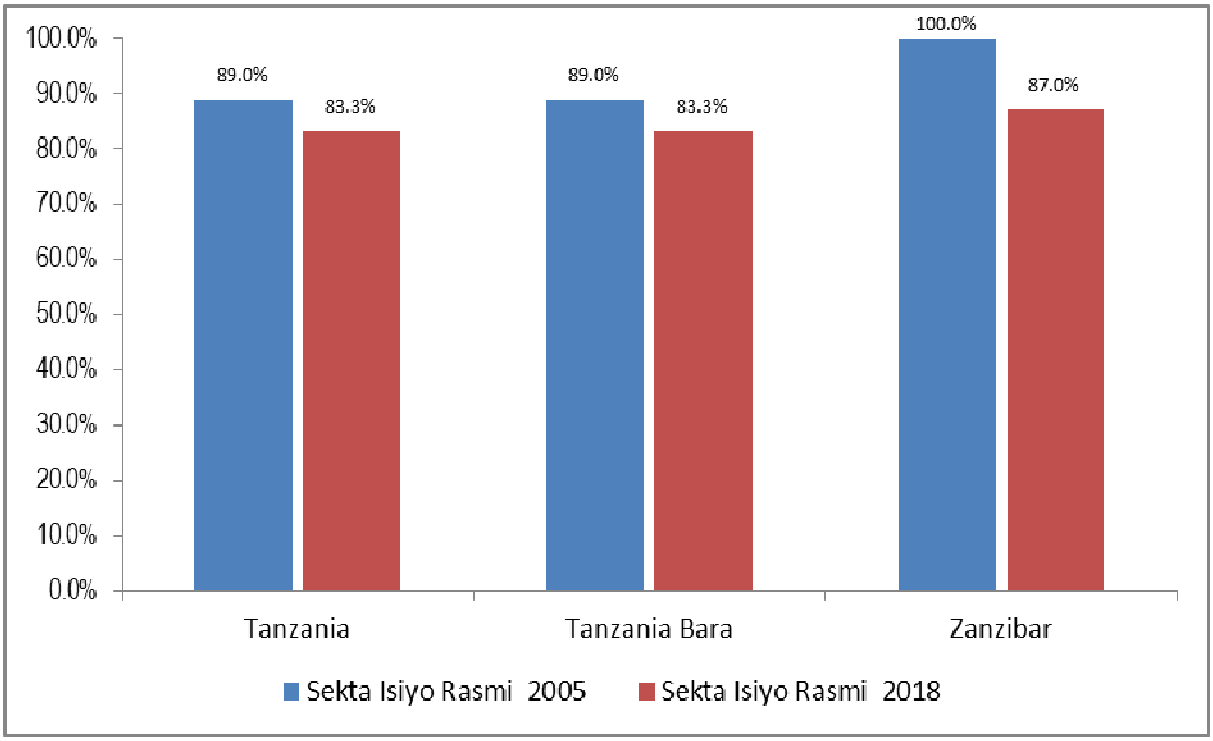

3.5.2. Upatikanaji wa mikopo kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi

Tathmini imefanyika juu ya upatikanaji wa mikopo kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi ili kubaini kama wamepata mikopo kwa ajili ya kuendeshea shughuli zao. Matokeo katika Jedwali Na. 3.9 yanaonesha upatikaji wa mikopo kwa wamiliki waliokopa kutoka taasisi za fedha, kiasi cha fedha walichokopa na taasisi zilizohusika oa mikopo hiyo. Matokeo yanaonesha kuwa Asilimia 11 (Tanzania), asilimia 11 (Tanzania Bara) na Asilimia Zanzibar) ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi ndio wamekopa fedha katika benki na Taasisi zingine za fedha. Wamiliki hawa wamekopa jumla ya shilingi trilioni 1.9 ambapo Tanzania Bara (Shilingi. trilioni l.8) na Zanzibar (Shilingi. bilioni. 12). Kati ya fedha zilizokopwa na wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania, asilimia 70.2 zipo katika sekta rasmi ukilinganisha na asilimia 29.8 ambazo zipo katika Sekta Isiyo Rasmi.

Asilimia

Jedwali Na. 3.9: Mgawanyo wa kiasi cha fedha kilichokopwa na wamiliki wa shughuli za kiuchumi, 2018

Eneo	Idadi ya waliokopa	Kiasi kilichokopwa (Shillingi)	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi
	2005	2018		
Tanzania	919,831	1,871,469,533,170	70.2	29.8
Tanzania Bara	904,558	1,859,327,191,035	70.2	29.8
Zanzibar	15,273	12,142,342,136	73.2	26.8

Kielelezo Na. 3.12 kinaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wamekopa fedha kutoka katika SACCOs, Benki, Taasisi ndogo ndogo za fedha na Akiba binafsi. Matokeo pia yanaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania Bara na Zanzibar hawajanufaika na mikopo kutoka katika Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake pamoja na Mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi.

Kielelezo Na.3.12: Mgawanyo wa taasisi zinazohusika na utoaji wa mikopo Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

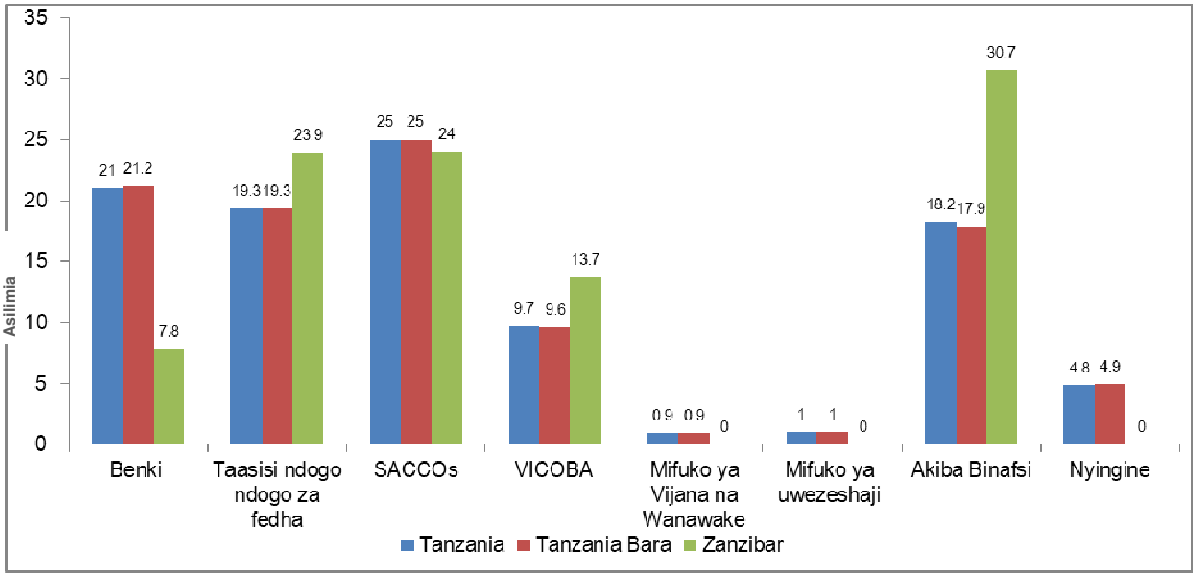

3.5.3. Upatikanaji wa mikopo kwa kutumia Hati miliki.

Wamiliki wa majengo (asilimia 2), viwanja (asilimia 1) na mashamba (asilimia 1) wamekopa fedha kwa kutumia Hati Miliki kwa Tanzania. Kiasi cha fedha alichokopa mmiliki wa rasilimali kimezingatia mkopo mmoja tu tena wa mwisho ambao aliupata kutoka Taasisi za fedha.

Matokeo katika Jedwali Na. 3.10 yanabainisha kwamba wamiliki wa rasilimali wa Tanzania wamekopa kiasi cha shilingi Trilioni 1.06 ambapo Tanzania Bara ni Trilioni 1.05 na Zanzibar ni shilingi trilioni 0.01 Kati ya fedha zilizokopwa na wamiliki wa rasilimali wa Tanzania, asilimia 50.2 zipo katika Sekta Rasmi ikilinganishwa na asilimia 49.8 ambazo zipo katika sekta isiyo rasmi. Pamoja na idadi ya wamiliki wa rasilimali waliokopa kuwa ndogo lakini wamiliki hawa wamekopa fedha nyingi kutoka Taasisi za fedha.

Jedwali Na. 3.10: Mgawanyo wa kiasi cha fedha kilichokopwa na wamiliki wa rasilimali, 2018

Rasilimali	Jumla ya Mkopo (Sh.000,000)	Sekta rasmi (sh.000,000)	Sekta isiyo rasmi (sh.000,000)
Majengo			
Tanzania	801,970	402,701	399,269
Tanzania Bara	792,564	401,576	390,988
Zanzibar	9,406	1,126	8,281
Viwanja			
Tanzania	56,051	8,188	47,863
Tanzania Bara	56,051	8,188	47,863
Zanzibar			
Mashamba			
Tanzania	203,055	121,836	81,219
Tanzania Bara	203,055	121,836	81,219
Zanzibar			

3.5.4. Taasisi za fedha zinazotoa mkopo kwa kutumia hati miliki

Matokeo yanaonesha kuwa wamiliki wa majengo wa Tanzania Bara (asilimia 49) na Zanzibar (asilimia 39) wametumia Hati miliki zao kupata mikopo kutoka benki. Asilimia 18 (Tanzania Bara) na asilimia 43 (Zanzibar) wamepata mikopo kutoka SACCOS. Utafiti pia umeangalia mwitikio wa benki za biashara na taasisi zingine za fedha katika kukubali matumizi ya Hati miliki za kimila kama dhamana ya mikopo na kubaini kuwa asilimia 21 ya mikopo ambayo imepatikana kwa wamiliki wa mashamba Tanzania Bara inatoka katika benki. Aidha, imeonekana pia kuwa asilimia 40 ya wamiliki wa mashamba ya Tanzania Bara wanatumia hati miliki za kimila kama dhamana ya kupata mikopo kutoka SACCOS. Hii inatoa uthibitisho kuwa benki na taasisi zingine za fedha zinakubali matumizi ya Hati za Hakimiliki za Kimila kutumika kama dhamana ya mikopo.

Katika hatua nyingine, tathmini ya mikopo kutoka Mifuko ya Maendeleo kwa vijana na Wanawake na Mifuko ya Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi ya Tanzania Bara imeonesha kwamba ni wamiliki wachache ambao wamepata mikopo kutoka mifuko hiyo kwa kutumia Hati Miliki. Matokeo kwenye Jedwali Na. 3.11 yanaonesha kuwa ni asilimia 1 ya wamiliki Tanzania Bara waliokopa ndio wamepata mikopo kutoka mifuko hii kwa kutumia Hati za majengo. Kwa upande wa Zanzibar, matokeo yanaonesha kuwa, Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake imetoa mikopo kwa kutumia hati miliki za majengo angalau kwa kiwango cha kuridhisha. Asilimia 18 ya wamiliki wa majengo wametumia Hati miliki kupata mikopo katika mifuko ya Vijana na Wanawake.

Jedwali Na. 3.11: Taasisi za fedha zinazotoa mikopo kwa kukubali Hati miliki kama dhamana.

TAASISI ZA MIKOPO	TANZANIA	TANZANIA BARA	ZANZIBAR
Jengo			
Benki	49.1	49.4	39.1
Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA PRIDE)	20.6	21.0	0.0
Vyama vya kuweka na kukopa(SACCOS/ VICOBA)	18.8	18.2	43.3
Vikundi vya jamii vya kifedha	5.6	5.7	0.0
Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake	0.9	0.6	17.6
Mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi	2.3	2.3	0.0
Nyingine taja	2.7	2.8	0.0
Jumla Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla Idadi	**191,810**	**187,675**	**4,135**
Kiwanja			
Benki	32.9	32.9	0.0
Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA PRIDE)	15.0	15.0	0.0
Vyama vya kuweka na kukopa(SACCOS/ VICOBA)	35.6	35.6	0.0
Vikundi vya jamii vya kifedha	5.8	5.8	0.0
Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake	0.0	0.0	0.0
Mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi	5.6	5.6	0.0
Nyingine taja	5.0	5.0	0.0
Jumla Asilimia	**100.0**	**100.0**	**0.0**
Jumla Idadi	**18,784**	**18,784**	**-**
Shamba			
Benki	20.8	20.8	0.0
Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA PRIDE)	13.5	13.5	0.0
Vyama vya kuweka na kukopa(SACCOS/ VICOBA)	39.2	39.2	0.0
Vikundi vya jamii vya kifedha	12.8	12.8	0.0
Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake	0.0	0.0	0.0
Mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi	2.1	2.1	0.0
Nyingine taja	11.7	11.7	0.0
Jumla Asilimia	**100.0**	**100.0**	**0.0**
Jumla Idadi	**50,519**	**50,519**	**-**

3.5.5. Kupungua kwa migogoro ya matumizi ya ardhi Tanzania Bara na Zanzibar

Upangaji wa Mipango ya Matumizi ya Ardhi unahusisha makundi ya jamii wakati wa urasimishaji ili kutatua migogoro ya matumizi ya ardhi. Utafiti umebainisha mgawanyo wa migogoro ya matumizi ya ardhi kwa kuzingatia makundi ya jamii ambayo yanatumia ardhi.

Jedwali Na. 3.12 linabainisha kuwa jumla ya migogoro 25,408 ya matumizi ya ardhi ilitambuliwa Tanzania katika kipindi cha kuanzia mwaka 2005 hadi 2018 ambapo Tanzania Bara (22,102) na Zanzibar (3,306). Kati ya Migogoro ya matumizi ya ardhi ya Tanzania iliyotambuliwa, asilimia 64 ya migogoro hiyo imetatuliwa. Aidha, katika migogoro ya ardhi ya Tanzania Bara na Zanzibar iliyolipotiwa, asilimia 66 (Tanzania Bara) na asilimia 54 (Zanzibar) imetatuliwa.

Migogoro ya matumizi ya ardhi imebainika kuwa katika makundi makuu matano kwa kufuata mtiririko wa kwanza hadi wa mwisho kama ifuatavyo: Wananchi kwa Wananchi, Mipaka ya Kijiji kwa Kijiji; Wawekezaji na Wananchi; Maeneo ya Hifadhi za Taifa na Vijiji pamoja na Wafugaji na Wakulima. Aidha, imebainika kuwa, migogoro ya matumizi ya ardhi kati ya wakulima na wafugaji ipo Tanzania Bara tu na haipo Zanzibar.

Jedwali Na. 3.12 Mgawanyo wa makundi ya migogoro Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Makundi ya Migogoro	**Idadi ya mgogoro**	**Asilimia ya Migogoro**	***Ranking***	**Asilimia ya Migogoro iliyotatuliwa**
Tanzania				
Mgogoro wa mipaka ya kijiji na kijiji	6,287	24.7	2	
Wafugaji na wakulima	2,707	10.7	5	
Wawekezaji na wananchi	4,278	16.8	3	
Wananchi kwa wananchi	6,810	26.8	1	
Maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji	3,493	13.7	4	
Maeneo mengine	1,834	7.2	6	
Jumla/ Asilimia	**25,408**	**100**		**64**
Tanzania Bara				
Mgogoro wa mipaka ya kijiji na kijiji	5,667	25.6	2	
Wafugaji na wakulima	2,510	11.4	5	
Wawekezaji na wananchi	3,562	16.1	3	
Wananchi kwa wananchi	5,667	25.6	1	

Makundi ya Migogoro	Idadi ya mgogoro	Asilimia ya Migogoro	*Ranking*	Asilimia ya Migogoro iliyotatuliwa
Maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji	3,076	13.9	4	
Maeneo mengine	1,619	7.3	6	
Jumla/ Asilimia	**22,102**	**100**		**66**
Zanzibar				
Mgogoro wa mipaka ya kijiji na kijiji	367	11.1	3	
Wafugaji na wakulima	0	0.0	**hakuna**	
Wawekezaji na wananchi	918	27.8	2	
Wananchi kwa wananchi	1,469	44.4	1	
Maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji	367	11.1	4	
Maeneo mengine	184	5.6	5	
Jumla/ Asilimia	**3,306**	**100**		**54**

3.5.6. Ajira kwenye shughuli za kiuchumi

Utafiti umeonesha hali ya ajira kwa Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi kwa maeneo ya mijini na vijijini, mikoa na jinsi. Matokeo katika Jedwali Na. 3.13 na Jedwali Na 3.14 yanaonesha kuwa jumla ya wafanyakazi 11,665,033 wameajiriwa katika shughuli za kiuchumi ambapo wanaume (asilimia 62.2) na wanawake (asilimia 37.8). Kwa Tanzania Bara ni wafanyakazi 11,346,868 wameajiriwa katika shughuli za kiuchumi ambapo wanaume (asilimia 62) na wanawake (asilimia 38) na Zanzibar ni wafanyakazi 318,165 ambapo wanaume (asilimia 72) na wanawake (asilimia 28). Ajira zilizopo katika sekta isiyo rasmi ni asilimia 87.4 (Tanzania), asilimia 87.8 (Tanzania Bara) na asilimia 70.2 (Zanzibar). Mikoa yenye kiwango kikubwa cha ajira katika sekta isiyo rasmi ni Simiyu (asilimia 98.1) kwa Tanzania Bara na mkoa wa Kusini Unguja (asilimia 91.8) kwa upande wa Mikoa ya Zanzibar ikilinganishwa na mikoa mingine.

Jedwali Na. 3.13: Mgawanyo wa ajira katika shughuli za kiuchumi kwa watu wenye umri wa miaka 15 au zaidi kwa sekta na jinsi Tanzania Bara, 2018

Shughuli za Kiuchumi	Sekta zote			Sekta Rasmi			Sekta isiyo rasmi		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	48.0	33.9	14.1	2.0	0.9	1.1	46.0	33.1	12.9
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.3	1.1	0.1	0.5	0.5	-	0.8	0.6	0.1
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	4.3	2.6	1.7	0.4	0.3	0.2	3.9	2.3	1.5
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	-
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1

Shughuli za Kiuchumi	Sekta zote			Sekta Rasmi			Sekta isiyo rasmi		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
wa taka na shughuli za urekebishaji									
Ujenzi	3.6	3.3	0.2	0.1	0.1	0.0	3.5	3.3	0.2
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	24.5	12.8	11.7	6.0	4.3	1.7	18.5	8.5	10.0
Usafirishaji na Uhifadhi	1.8	1.8	0.1	0.8	0.8	0.0	1.0	1.0	0.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	7.9	1.8	6.1	0.8	0.4	0.4	7.1	1.4	5.7
Habari na mawasiliano	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	-
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0
Shughuli za mali ardhi	0.1	0.1	0.0	-	-	-	0.1	0.1	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	1.9	0.9	1.0	0.2	0.1	0.1	1.7	0.8	0.9
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.5	0.4	0.1	0.5	0.4	0.1	0.1	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.0	0.0	0.0	-	-	-	0.0	0.0	0.0
Elimu	0.3	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.2	0.1	0.1
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Sanaa Burudani	0.4	0.2	0.2	0.1	0.1	0.0	0.3	0.2	0.2
Shughuli za huduma nyingine	4.2	2.1	2.1	0.3	0.2	0.1	3.9	1.9	2.0
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.4	0.2	0.2	0.1	0.0	0.0	0.4	0.2	0.2
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Asilimia	**100.0**	**61.9**	**38.1**	**12.2**	**8.2**	**4.0**	**87.8**	**53.7**	**34.1**
Idadi	**1,346,868**	**7,026,116**	**4,320,753**	**1,380,853**	**929,568**	**451,285**	**9,966,015**	**6,096,547**	**3,869,468**

Jedwali Na. 3.14: Mgawanyo wa ajira katika shughuli za kiuchumi kwa watu wenye umri wa miaka 15 au zaidi kwa sekta na jinsi Zanzibar, 2018.

Shughuli za Kiuchumi	Sekta zote			Sekta Rasmi			Sekta isiyo rasmi		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	35.0	27.3	7.7	8.2	7.8	0.3	26.8	19.5	7.4
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	0.9	0.9	-	-	-	-	0.9	0.9	-
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	9.3	4.5	4.8	1.9	1.9	-	7.4	2.6	4.8
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.6	0.6	-	-	-	-	0.6	0.6	-

Shughuli za Kiuchumi	Sekta zote			Sekta Rasmi			Sekta isiyo rasmi		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.3	0.3	-	-	-	-	0.3	0.3	-
Ujenzi	13.3	12.4	0.9	-	-	-	13.3	12.4	0.9
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	29.5	19.5	10.0	13.6	12.2	1.4	15.9	7.3	8.6
Usafirishaji na Uhifadhi	2.6	2.4	0.2	2.5	2.3	0.2	0.1	0.1	-
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	4.5	1.6	2.9	2.2	1.4	0.8	2.3	0.2	2.1
Habari na mawasiliano	0.1	-	0.1	-	-	-	0.1	-	0.1
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.3	0.2	0.1	0.3	0.2	0.1	-	-	-
Shughuli za mali ardhi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0.2	0.2	-	-	-	-	0.2	0.2	-
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.3	0.3	-	-	-	-	0.3	0.3	-
Elimu	0.4	0.4	-	0.3	0.3	-	0.1	0.1	-
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.1	0.1	-	-	-	-	0.1	0.1	-
Sanaa Burudani	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Shughuli za huduma nyingine	2.5	1.3	1.2	0.8	0.2	0.5	1.8	1.1	0.7
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Asilimia	**100.0**	**72.0**	**28.0**	**29.8**	**26.4**	**3.4**	**70.2**	**45.6**	**24.6**
Idadi	**318,165**	**229,086**	**89,079**	**94,676**	**84,007**	**10,669**	**223,490**	**145,079**	**78,411**

3.5.7. Kodi inayotokana na Shughuli za Kiuchumi katika Sekta Rasmi na Isiyo rasmi

Matokeo katika Jedwali Na. 3.15 yanaonesha kuwa kati ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi 8,497,803 wa Tanzania ni wamiliki 696,963 sawa na asilimia 8.2 wanalipa kodi ambapo mjini (asilimia 54) na vijijini (asilimia 46). Aidha, kati ya wamiliki wanaolipa kodi, asilimia 54 wapo katika sekta rasmi na asilimia 46 wapo sekta isiyo rasmi. Matokeo ya ulipaji wa kodi kwa Tanzania Bara yanafanana na yale yaliyobainishwa Tanzania kwa ujumla. Kwa upande wa Zanzibar, Wamiliki wanaolipa kodi ni asilimia 17.1 ambapo mjini (asilimia 53.4) na vijijini (asilimia 46.6). Aidha, kati ya wamiliki wanaolipa kodi Zanzibar, asilimia 60 wapo katika sekta rasmi na asilimia 40 wapo sekta isiyo rasmi. Matokeo pia yanaonesha wamiliki wa shughuli za kiuchumi kwa Tanzania na Zanzibar wanalipa kodi kuanzia shilingi 150,001 hadi 300,000 ikilinganishwa na viwango vingine

vilivyohojiwa. Aidha, viwango vya kodi vinavyolipwa na wamiliki katika sekta rasmi havina tofauti na viwango vinavyolipwa katika sekta isiyo rasmi.

Jedwali Na. 3.15: Mgawanyo (asilimia) ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi, Kiwango cha Kodi, Sekta na Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Kiwango cha kodi (Shilingi)	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Tanzania									
Chini ya 150,000	20.6	7.9	12.7	9.9	6.4	3.5	33.2	9.7	23.4
150,001 hadi 300,000	59	32.7	26.3	62.6	39.2	23.4	54.8	25.1	29.7
300,001 hadi 450,000	9.6	6.6	2.9	13.6	10.5	3.1	4.8	2	2.8
450,001 hadi 600,000	4.2	2.5	1.8	5.4	3.3	2.1	2.8	1.5	1.4
600,001 hadi 750,000	1.2	0.7	0.5	2.1	1.3	0.8	0.2	0	0.2
750,001 hadi 900,000	1.5	1	0.5	1.9	1.3	0.6	1	0.7	0.3
Zaidi ya 900,000	3.9	2.6	1.3	4.6	3.6	1	3.2	1.4	1.7
Asilimia	**100**	**54.0**	**46.0**	**100**	**65.5**	**34.5**	**100**	**40.4**	**59.6**
Jumla ya walipa kodi	**696,963**	**376,359**	**320,604**	**377,082**	**247,047**	**130,035**	**319,881**	**129,312**	**190,569**
Tanzania Bara									
Chini ya 150,000	20	7.7	12.2	10	6.4	3.6	31.5	9.3	22.2
150,001 hadi 300,000	58.9	32.5	26.4	61.3	38.3	23	56.1	25.8	30.3
300,001 hadi 450,000	9.9	6.8	3.1	14.3	11.1	3.3	4.8	1.8	2.9
450,001 hadi 600,000	4.3	2.5	1.8	5.4	3.4	2	3	1.5	1.4
600,001 hadi 750,000	1.3	0.8	0.6	2.3	1.4	0.9	0.2	0	0.2
750,001 hadi 900,000	1.6	1.1	0.5	2	1.4	0.7	1.1	0.7	0.4
Zaidi ya 900,000	4	2.6	1.4	4.6	3.5	1	3.3	1.5	1.8
Asilimia	**100**	**54.0**	**46.0**	**100**	**65.5**	**34.5**	**100**	**40.7**	**59.3**
Idadi ya wanaolipa kodi	**656,097**	**354,550**	**301,547**	**352,759**	**231,028**	**121,732**	**303,338**	**123,523**	**179,815**
Zanzibar									
Chini ya 150,000	30.4	10.6	19.8	8.3	6.2	2.1	62.9	17.1	45.8
150,001 hadi 300,000	60.8	35.6	25.2	81	51.8	29.3	31	11.8	19.2
300,001 hadi 450,000	3.7	3.7	0	2.1	2.1	0	6.1	6.1	0
450,001 hadi 600,000	2.6	0.9	1.6	4.3	1.5	2.8	0	0	0
600,001 hadi 750,000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
750,001 hadi 900,000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zaidi ya 900,000	2.5	2.5	0	4.2	4.2	0	0	0	0
Asilimia	**100**	**53.4**	**46.6**	**100**	**65.9**	**34.1**	**100**	**35**	**65**
Idadi ya walipa kodi	**40,866**	**21,808**	**19,057**	**24,322**	**16,019**	**8,303**	**16,543**	**5,789**	**10,754**

Matokeo katika Jedwali Na.3.16 yanaonesha kuwa mikoa ya Dar es Salaam (shilingi bilioni 57), Arusha (shilingi bilioni 15) na Mwanza (shilingi bilioni 12) inalipa kiwango kikubwa cha kodi kuliko mikoa mingine. Aidha, mikoa ya Kigoma (shilingi bilioni 2) na Ruvuma (shilingi bilioni 2.4) inalipa kiasi kidogo kuliko mikoa mingine. Kwa Zanzibar, mikoa ya Mjini Magharibi (shilingi bilioni 5.3) na Kusini Pemba (shilingi bilioni 1.5) inalipa kiasi kikubwa cha kodi. Aidha, mkoa wa Kaskazini Pemba (shilingi milioni 729) inalipa kiasi kidogo. Kwa upande wa viwango vya ulipajii kodi, matokeo yanaonesha wamiliki wengi zaidi wanalipa kodi kati ya Shilingi 150,001 hadi 300,000, wengi wao wakiwa mikoa ya Arusha, Dar es salaam, Mtwara, Shinyanga, na wachache wakiwa kwenye mikoa ya Geita, Katavi na Simiyu. Mgawanyo wa ulipaji kodi kwa upande wa Zanzibar una sura inayofanana na Tanzania Bara. (Jedwali Na. 12.8).

Jedwali Na. 3.16: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi kwa Mkoa na Eneo na Mgawanyo wa wamiliki (asilimia), Kiasi na viwango vya kodi kwa Mkoa na Sekta Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	idadi ya walipa kodi	Asilimia ya walipa kodi kwa sekta		Kiasi cha kodi katika Tshs. (000,000)			Asilimia ya wamiliki kwa kiwa cha kodi						
		Sekta rasmi	Sekta Isiyo Rasmi	Jumla	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi	Chini ya 150,000	Shilingi 150,001 hadi 300,000	Shilingi 300,001 hadi 450,000	Shilingi 450,001 hadi 600,000	Shilingi 600,001 hadi 750,000	Shilingi 750,001 hadi 900,000	Zaidi ya Shilingi 900,000
Tanzania	**696,963**	**54.1**	**45.9**	**228,495**	**145,059**	**83,436**	**20.6**	**59.0**	**9.6**	**4.2**	**1.2**	**1.5**	**3.9**
Mjini	**376,359**	**65.6**	**34.4**	**138,556**	**100,013**	**38,543**	**14.7**	**60.6**	**12.3**	**4.5**	**1.3**	**1.9**	**4.8**
Vijijini	**320,604**	**40.6**	**59.4**	**89,939**	**45,046**	**44,893**	**27.5**	**57.2**	**6.4**	**3.8**	**1.2**	**1.1**	**2.9**
Tanzania Bara													
Dodoma	19,748	95.2	4.8	5,144	4,918	226	9.5	76.2	9.5	4.8	0.0	0.0	0.0
Arusha	31,552	79.1	20.9	15,122	13,573	1,549	16.3	44.2	25.6	4.7	0.0	2.3	7.0
Kilimanjaro	10,751	70	30	6,860	2,792	4,068	0.0	60.0	0.0	0.0	10.0	10.0	20.0
Tanga	21,521	72.4	27.6	4,982	3,595	1,387	27.6	62.1	3.4	3.4	3.4	0.0	0.0
Morogoro	28,826	40	60	6,945	3,148	3,798	30.0	36.7	26.7	6.7	0.0	0.0	0.0
Pwani	18,564	81	19	6,510	4,634	1,876	4.8	71.4	4.8	9.5	4.8	0.0	4.8
Dar es Salaam	109,344	66.7	33.3	57,602	45,027	12,575	6.7	70.0	8.3	1.7	0.8	2.5	10.0
Lindi	9,714	70	30	4,093	2,078	2,015	0.0	80.0	0.0	10.0	0.0	0.0	10.0
Mtwara	20,953	33.3	66.7	6,526	2,544	3,982	22.2	55.6	11.1	5.6	0.0	0.0	5.6
Ruvuma	7,758	77.8	22.2	2,368	1,980	388	0.0	55.6	33.3	11.1	0.0	0.0	0.0
Iringa	34,155	17.1	82.9	5,150	1,706	3,444	60.0	37.1	2.9	0.0	0.0	0.0	0.0

Mbeya	26,444	57.6	42.4	9,212	4,063	5,149	9.1	72.7	6.1	6.1	0.0	3.0	3.0
Singida	46,568	51	49	9,302	5,182	4,120	32.7	53.1	12.2	2.0	0.0	0.0	0.0
Tabora	13,754	84.6	15.4	4,018	3,560	458	0.0	69.2	23.1	0.0	7.7	0.0	0.0
Rukwa	18,066	20.6	79.4	4,200	964	3,236	14.7	82.4	2.9	0.0	0.0	0.0	0.0
Kigoma	10,778	71.4	28.6	2,018	1,192	826	14.3	85.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	16,307	33.3	66.7	8,396	2,325	6,071	12.5	41.7	8.3	20.8	4.2	0.0	12.5
Kagera	49,375	34	66	8,791	3,729	5,062	51.1	36.2	10.6	2.1	0.0	0.0	0.0
Mwanza	28,041	64.3	35.7	12,695	8,725	3,969	3.6	71.4	10.7	0.0	0.0	3.6	10.7
Mara	20,327	81.2	18.8	7,501	6,705	796	6.2	62.5	12.5	0.0	6.2	12.5	0.0
Manyara	45,379	10.2	89.8	9,284	859	8,425	37.3	45.8	11.9	5.1	0.0	0.0	0.0
Njombe	18,689	51.7	48.3	5,046	3,182	1,864	6.9	86.2	3.4	0.0	0.0	0.0	3.4
Katavi	9,615	78.9	21.1	4,175	3,431	744	15.8	57.9	5.3	0.0	0.0	5.3	15.8
Simiyu	8,602	70	30	3,411	2,737	673	0.0	50.0	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0
Geita	8,697	75	25	3,377	2,483	894	25.0	25.0	12.5	12.5	12.5	12.5	0.0
Songwe	22,569	33.3	66.7	6,001	2,734	3,266	12.5	75.0	0.0	8.3	4.2	0.0	0.0
Jumla/Asilimia	**656,097**	**53.8**	**46.2**	**218,726**	**137,866**	**80,860**	**20.0**	**58.9**	**9.9**	**4.3**	**1.3**	**1.6**	**4.0**
Zanzibar													
Kaskazini Unguja	8,842	12	88	1,195	233	962	72.0	28.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	6,057	11.1	88.9	1,044	404	640	66.7	22.2	0.0	11.1	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	17,399	97.1	2.9	5,284	5,080	205	8.8	79.4	5.9	0.0	0.0	0.0	5.9
Kaskazini Pemba	2,627	28.6	71.4	729	306	423	0.0	85.7	0.0	14.3	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	5,940	83.3	16.7	1,517	1,171	346	8.3	83.3	8.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla/Asilimia	**40,866**	**59.5**	**40.5**	**9,769**	**7,193**	**2,576**	**30.4**	**60.8**	**3.7**	**2.6**	**0.0**	**0.0**	**2.5**

3.5.8. Kodi ya Ardhi

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa asilimia tatu (3) ya wamiliki wa viwanja na asilimia saba (7) ya wamiliki wa majengo Tanzania Bara ndiyo wanaolipa kodi ya ardhi. Aidha, imebainika kuwa wamiliki wengi wanalipa kati ya kiwango cha shilingi 10,000 hadi 15,000 ikilinganishwa na viwango vingine vya kodi vilivyohojiwa katika utafiti. Utafiti umebaini pia kuwa asilimia moja (1) ya wamiliki wa viwanja Zanzibar ndio wanaolipa kodi ya ardhi kwa viwango vya kati ya shilingi 10,000 hadi 15,000. Vile vile, asilimia 0.2 tu ya wamiliki wa mashamba Tanzania Bara wanalipa kodi ya ardhi kwa viwango vya chini ya shilingi 10,000 wakati wamiliki wa mashamba Zanzibar hawalipi kodi ya ardhi kwa sababu sheria zilizopo hazijabainisha matakwa ya ulipaji wa kodi ya ardhi.

3.5.9. Kodi ya Majengo

Ulipaji wa kodi ya majengo ulipewa kipaumbe katika utafiti huu kwa kudadisi taarifa za kodi ya majengo kutoka kwa wamiliki. Utafiti umebaini kuwa ni asilimia 27 tu ya wamiliki wa majengo Tanzania Bara wanalipa kodi ya majengo kwa viwango vya kati ya shilingi 20,000 hadi 40,000 kwa mwaka. Aidha, wamiliki wa majengo

wa Zanzibar hawalipi kodi ya majengo kwa sababu sheria ya usimamizi wa kodi ya majengo haijaanza kutumika. Matokeo ya viwango vya ulipaji kodi ya ardhi na majengo katika mikoa ya Tanzania Bara na Zanzibar havina tofauti na viwango vilivyobainishwa katika ngazi ya kitaifa.

4.0 HITIMISHO NA MAPENDEKEZO

Sehemu hii inatoa hitimisho na mapendekezo yanayotokana na matokeo ya utafiti wa Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi nchini. Matokeo yamezingatia malengo mahsusi ya utafiti wa sekta isiyo rasmi. Mapendekezo yaliyotolewa yatawezesha serikali kufanya maboresho ya kisera, kisheria na kiutendaji

4.1 Hitimisho

Utafiti umebaini kupungua kwa Sekta isiyo rasmi katika shughuli za kiuchumi Tanzania kutoka asilimia 98.0 mwaka 2005 hadi asilimia 92.8 mwaka 2018. Aidha kwa Tanzania Bara Sekta isiyo rasmi imepungua kutoka asilimia 98.0 mwaka 2005 hadi 93.3 mwaka 2018 na Zanzibar kutoka asilimia 97 mwaka 2005 hadi asilimia 74.4 mwaka 2018. Sekta isiyo rasmi katika rasilimali imepungua kutoka asilimia 89.0 mwaka 2005 hadi asilimia 83.3 mwaka 2018, kwa Tanzania na Tanzania Bara na kutoka asilimia 100 mwaka 2005 hadi asilimia 87 mwaka 2018 kwa Zanzibar. Kupungua kwa Sekta Isiyo Rasmi kunamaanisha ongezeko la wananchi waliopata uwezo wa kutumia rasilimali na shughuli zao za kiuchumi kupata mikopo kutoka taasisi za fedha. Wanachi wamekopa jumla ya shilingi trilioni 2.7 kutoka katika Taasisi za fedha.

Katika hatua nyingine kupungua kwa Sekta Isiyo Rasmi katika rasilimali kumewezesha utatuzi wa migogoro 16,261 kati ya 25,408 ya matumizi ya ardhi kwa kipindi cha kuanzia mwaka 2005 hadi 2018. Utatuzi wa migogoro umewezesha upatikanaji wa amani na usalama miongoni mwa makundi ya watumiaji wa ardhi Tanzania.

Utafiti pia umeonesha hali ya ajira kwa Sekta Rasmi na Sekta Isiyo Rasmi kwa maeneo ya mijini na vijijini. Jumla ya wafanyakazi 11,665,033 wameajiriwa katika shughuli za kiuchumi ambapo wanaume (asilimia 62.2) na wanawake (asilimia 37.8). Aidha, idadi kubwa ya ajira zipo katika sekta isiyo rasmi Tanzania (asilimia 87.4), Tanzania Bara (asilimia 87.8) na Zanzibar (asilimia 70.2) hali ambayo inachangia kukosa michango ya wafanyakazi kwenye pato la taifa kwa kuwa hawalipi kodi pamoja na tozo zingine za kisheria.

Utafiti umebaini kuwa yapo mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi katika yaliyolenga kupungua kwa idadi ya taasisi, muda pamoja na wastani wa gharama za upatikanaji wa leseni na hati miliki kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Pamoja na maboresho hayo bado kuna vikwazo vya Sheria na Kanuni kuwa ngumu,

utaratibu mrefu na kuombwa rushwa ambavyo vinazuia wananchi kurasimisha shughuli za kiuchumi na rasilimali nchini.

Matokeo yamebainisha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali wanaolipa kodi ya mapato, ardhi na majengo bado ni wachache ikilinganishwa na wasiolipa. Asilimia 8 pekee ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania ndiyo wanalipa kodi ya mapato. Asilimia 16 ya wamiliki wa viwanja na asilimia 7 ya wamiliki wa majengo ndiyo wanalipa kodi ya ardhi. Aidha, asilimia 27 tu ya wamiliki wa majengo Tanzania Bara wanalipa kodi ya majengo. Kwa upande wa Zanzibar, asilimia 4 ya wamiliki wa viwanja wanalipa kodi ya ardhi.

4.2 Mapendekezo

Utafiti wa Sekta Isiyo Rasmi nchini, umetoa mapendekezo ambayo yatawezesha Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Mapinduzi Zanzibar kufanya maboresho mbalimbali ya kisera, kisheria na kiutendaji kwa ajili ya kuongeza kasi ya urasimishaji rasilimali na shughuli za kiuchumi nchini.

Mapendekezo hayo yameainishwa kwa kuzingatia mapendekezo yanayohusu Sera, Sheria na ya Kiutendaji katika urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali kama ifuatavyo:

4.2.1. Mapendekezo ya Kisera

i. Urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali uingizwe katika vipaumbele vya bajeti ya Taifa ili kuongeza kasi ya urasimisha wa shughuli za kiuchumi na rasilimali zilizoko kwenye sekta isiyo rasmi,
ii. Mipango na Mikakati ya urasimishaji itoe kipaumbele kwenye shughuli za Kilimo, Misitu na Uvuvi; Biashara za jumla na rejareja; Huduma za malazi na chakula kwa sababu ndizo zenye wamiliki wengi katika sekta isiyo rasmi;
iii. Mamlaka za Serikali za Mitaa ziandae Mkakati mahsusi wa urasimishaji katika mikoa iliyoonesha viwango vikubwa vya sekta isiyo rasmi kwenye shughuli za kiuchumi na rasilimali.

4.2.2. Mapendekekezo ya Kisheria

i. Sheria na kanuni zinazoleta vikwazo kwa wananchi katika kurasimisha, kumiliki, kuendesha na kuendeleza rasilimali na shughuli za kiuchumi zifanyiwe mabadiliko ili kuondokana na vikwazo hivyo;

ii. Serikali kupitia Wizara za Kisekta, iendelee kutekeleza mapendekezo ya maboresho katika sheria mbalimbali ili kuondoa ugumu katika kurasimisha rasilimali na shughuli za kiuchumi nchini.

4.2.3. Mapendekezo ya Kiutendaji

i. Serikali iwekeze katika elimu kwa umma ili kuwawezesha wananchi wengi kutambua umuhimu wa urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali katika kukuza uchumi na kupunguza umasikini;
ii. Mamlaka za Serikali za Mitaa ziongeze kasi ya kutenga maeneo yenye miundombinu wezeshi kwa ajili ya uendeshaji wa shughuli za kiuchumi;
iii. Elimu iendelee kutolewa kwa wananchi ili kuongeza kiwango cha umiliki wa rasilimali na shughuli za uchumi kwa wanawake;
iv. Serikali kwa kushirikiana na Wadau iongeze kasi ya utelezaji wa urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali ili kuwezesha ajira kuendeshwa katika mfumo rasmi;
v. Utambuzi wa wamiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali wasiolipa kodi ufanyike ili wamiliki wajengewe uwezo wa kulipa na kuelimishwa kuhusu manufaa ya ulipaji wa kodi ya mapato, ardhi na majengo kwa maendeleo ya nchi;
vi. Taasisi za fedha ziweke mazingira wezeshi kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali ili waweze kukopa na elimu iendelee kutolewa kuhusu umuhimu wa mikopo katika kuendesha biashara zenye tija;
vii. Jitihada za serikali na wadau kuhusu utatuzi wa migogoro ya matumizi ya ardhi ziendelee na;
viii. Uanzishwaji wa vituo vya urasimishaji wa biashara katika Halmashauri na Miji upewe kipaumbele ili wananchi wapate huduma katika eneo moja.

KIAMBATISHO NA. 2: MPANGO NA BAJETI YA UTEKELEZAJI WA MKAKATI 2010/2022 - 2025/2026

KIAMBATISHO NA. 2: MPANGO NA BAJETI YA UTEKELEZAJI WA MKAKATI 2010/2022 - 2025/2026

Lengo	Mikakati	Shabaha	Shughuli kuu	Bajeti	Mhusika
A: Urasimishaji Ardhi Kurahisishwa na Kuharakishwa	i. Kujenga uwezo kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania Bara na Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zanzibar kwa kufanya mafunzo ya nadharia na vitendo kwa watendaji, kutoa fedha na vifaa . ii. Kuandaa na kusaini Mikataba ya Utendaji kati ya MKURABITA na wadau mbalimbali (TAMISEMI, Tume ya Matumizi ya	i. Mamlaka za Serikali za Mitaa **80** Tanzania Bara kujengewa uwezo wa Urasimishaji Mjini (**60**) na Vijijini(**20**) ifikapo Juni 2026	i. Kutoa mafunzo Urasimishaji ardhi kwa watendaji wa Mamlaka za Serikali za Mitaa 80 (60 mijini na 20 vijijini) ii. Kutoa vifa vya Urasimishaji kwa Mamlaka 80 za Serikali za Mitaa	1,500,000,000	DPBF & PBFM-Z
		ii. Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zanzibar kujengewa uwezo kwa ajili ya Urasimishaji ardhi katika Shehia **2** vijijini na **2** mijini katika Wilaya **10.**	iii. Kutoa Mafunzo kwa watendaji wa Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zanzibar kwa ajili ya Shehia 2 vijijini na 2 mijini kwa kila Wilaya 10 za Zanzibar) iv. Kutoa vifaa vya Urasimishaji kwa Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zanzibar.		
		iii Mashamba **1,054,500** kurasimishwa katika Halmashauri 6**0** za Tanzania Bara na Wilaya **10** za Zanzibar ifikapo Juni	v. Kupima, kuandaa na kutoa hati za Mashamba **1,054,500** katika Mamlaka za Serikali za Mitaa 6**0** za Tanzania Bara na Wilaya **10**	4,750,000,000	DPBF & PBFM-Z

Lengo	Mikakati	Shabaha	Shughuli kuu	Bajeti	Mhusika
	Ardhi, Wizara zinazoshughulikia Ardhi Bara na Zanzibar, na Tume ya Mipango Zanzibar	2026	za Zanzibar.		
		iv. Viwanja **108,500** kurasimishwa katika Halmashauri za Miji/Majiji/Manispaa 2**0** Tanzania Bara na Wilaya **10** Zanzibar ifikapo Juni 2026	vi. Kupima, kuandaa na kutoa hati za viwanja **108,500** katika Mamlaka za Serikali za Mitaa 2**0** Tanzania Bara na Wilaya **10** za Zanzibar	2,750,000,000	DPBF& PBFM-Z
		v. Mikataba ya ushirikiano kusainiwa kati ya MKURABITA na wadau mbalimbali (TAMISEMI, Tume ya Matumizi ya Ardhi, Wizara zinazoshughulikia Ardhi Bara na Zanzibar, na Tume ya Mipango Zanzibar	vii. Kuunda timu ya kupitia na kuainisha Harambee na Mizozo (Synergies and conlicts) baina ya MKURABITA na wadau mbalimbali. viii. Kuandaa mikataba ya makubaliano inayoainisha majukumu ya kila mhusika.	250,000,000	DPBF& PBFM-Z
B: Urasimishaji Biashara Kurahisishwa na Kuharakishwa	iii. Kujenga uwezo kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania Bara kwa kutoa mafunzo kwa wadau wa Urasimishaji	i. Mamlaka za Serikali za Mitaa 4**0 Tanzania Bara** kujengewa uwezo wa Urasimishaji na Uendelezaji Biashara ifikapo Juni 2026	i. Kutoa mafunzo kwa watumishi wa Mamlaka za Serikali za Mitaa 40 Tanzania Bara na mafunzo kwa wadau wa Urasimishaji katika MSM 40. ii. Kutoa vifaa vya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara kwa	750,000,000	DPBF

Lengo	Mikakati	Shabaha	Shughuli kuu	Bajeti	Mhusika
	Biashara, kutoa fedha na vifaa vya Urasimishaji Biashara, na kuhusisha sekta binafsi.		MSM 40 Tanzania Bara ifikapo Juni 2026		
	iii. Kujenga uwezo wa Wizara ya Viwanda na Maendeleo ya Viwanda Zanzibar kwa mafunzo na vifaa kwa ajili ya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara Zanzibar	ii. Wizara ya Biashara na Maendeleo ya Viwanda kujengewa uwezo wa Urasimishaji na Uendelezaji Biashara kwa ajili Wilaya zote **10** za Zanzibar ifikapo Juni 2026	iii Kutoa mafunzo kwa watumishi wa Wizara ya Biashara na Maendeleo ya Viwanda Zanzibar kwa ajili ya Urasimishaji wa Biashara katika Wilaya 10 za Zanzibar iv. Kutoa vifaa vya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara kwa ajili ya Wilaya 10 za Zanzibar		PBFM-Z
	v. Kuanzisha Vituo Jumuishi vya Urasimishaji na Uendelezaji Biashara Tanzania Bara	iii. Vituo Jumuishi **50** (**40** Tanzania Bara & **10** Zanzibar) vya Urasimishaji, Uendelezaji Biashara, na uwekezaji kuanzishwa ifikapo Juni 2026	v. Kukarabati/kujenga Vituo Jumuishi 40 vya Urasimishaji, Uendelezaji Biashara, na uwekezaji katika Mamlaka za Mitaa **40** Tanzania Bara vi. Kukarabati/kujenga Vituo	1,250,000,000	DPBF& PBFM-Z

Lengo	Mikakati	Shabaha	Shughuli kuu	Bajeti	Mhusika
	na Zanzibar.		Jumuishi **10** vya Urasimishaji, Uendelezaji Biashara, na uwekezaji katika Wilaya **10** za Zanzibar.		
	vii. Kuingia makubaliano ya kiutendaji kati ya MKURABITA na wadau washiriki wakiwemo Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania Bara na Wizara zinaoshughulikia Biashara Tanzania Bara na Zanzibar.	iv. WafanyaBiashara **789,000** Tanzania Bara na Zanzibar kupata mafunzo ya Urasimishaji Biashara ifikapo Juni 2026;	vii. Kutoa mafunzo ya Urasimishaji kwa wamiliki wa Biashara katika Mamlaka 40 za Serikali za Mitaa Tanzania Bara na wafanya Biashara wa Wilaya 1**0** za Zanzibar	1,200,000,000	DPBF & PBFM-Z
		v. WafanyaBiashara **552,000** Tanzania Bara na Zanzibar kusajili Biashara ifikapo Juni 2026	viii. Kusajili Biashara katika Mamlaka za Serikali Mitaa **40** na katika Wilaya **10** za Zanzibar	100,000,000	DPBF& PBFM-Z
C: Upatikanaji wa mitaji kwa wamiliki wa ardhi na	i. Kujengea uwezo wamiliki wa ardhi Tanzania Bara na Zanzibar kutumia	i. Wamiliki wa mashamba **1,054,500** kupata mafunzo ya matumizi ya hati ifikapo Juni 2026	i. Kubainisha Taasisi za fedha na fursa katika maeneo mbalimbali ii. Kutoa mafunzo ya matumizi	750,000,000	DPBF

Lengo	Mikakati	Shabaha	Shughuli kuu	Bajeti	Mhusika
Biashara Kuwezeshwa	Hati Miliki kupata na kukuza mitaji ya shughuli zao;		ya hati kwa wamiliki wa mashamba katika Mamlaka za Serikali za Mitaa 50		
		ii. Wamiliki wa 108,500 kupata mafunzo ya matumizi ya hati ifikapo Juni 2026	iii. Kubainisha Taasis za fedha na fursa katika maeneo mbalimbali iv. Kutoa mafunzo ya matumizi ya hati kwa wamiliki wa Viwanja katika Mamlaka za Serikali za Mitaa 2**0** Tanzania Bara na Wilaya **10** Zanzibar	750,000,000	DPBF & PBFM-Z
	ii. Kujenga uwezo wa wamiliki wa Biashara Tanzania Bara na Zanzibar namna ya kuendesha Biashara himilivu na shindani	iii. Wamiliki wa Biashara **552,000** kupata mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara ifikapo Juni 2026	v. Kutoa mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara katika mamlaka za Serikali za Mitaa **40** Tanzania Bara na Wilaya **10** Zanzibar	750,000,000	DPBF & PBFM-Z
	iii. Kuwaunganisha wamiliki wa ardhi na Biashara	iv. Mikataba 10 na taasisi za fedha kutekelezwa ifikapo Juni 2026	vi. Kufanya majadiliano juu ya kuingia Mikataba na Taasisi za fedha vii. Kuandaa na kusaini Mikataba na Taasis za fedha.	50,000,000	DFA, DPBF & PBFM-Z

Lengo	Mikakati	Shabaha	Shughuli kuu	Bajeti	Mhusika
	waliorasimishwa na Taasisi za fedha ili kupata mikopo				
	iv. Kufanya upembuzi yakinifu kuhusu fursa za ukuaji wa mitaji kwa ajili ya wamiliki wa ardhi na wafanyaBiashara wadogo Tanzania Bara na Zanzibar.	v. Wamiliki wa Biashara **110,000** na wamiliki wa ardhi **184,000** waliorasimisha kupata mkopo ifikapo Juni 2026	vii. Kuratibu upatikanaji wa mikopo kwa wamiliki wa ardhi na Biashara	50,000,000	DFA, DPBF & PBFM-Z
D: Uwezo wa Taasisi kutoa huduma bora Kuimarishwa	i. Kufanya Mapitio ya Mkakati wa Habari, Elimu na Mawasiliano	i. Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano kutekelezwa ifikapo Juni 2026	i. Kuandaa Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano	50,000,000	Mtaalam wa Mawasiliano
			ii. Kutekeleza Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano	500,000,000	Mtaalam wa Mawasiliano
	ii. Kuratibu utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi	ii. Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi kutekelezwa ifikapo Juni 2026	iii. Kuainisha na kubainisha uhai wa maboresho ya kisheria na kitaasisi ambayo hayajatekelezwa.	70,000,000	Mtaalam wa Sheria
			iv. Kufuatilia utekelezaji wa mapendekezo ya kisheria na kitaasisi.	200,000,000	Mtaalam wa Sheria

Lengo	Mikakati	Shabaha	Shughuli kuu	Bajeti	Mhusika
	v. Kuongeza vyanzo vya upatikanaji wa fedha za utekelezaji	iii. Maendeleo kuchangia fedha ya utekelezaji wa Mpango Mkakati kwa takriban shilingi 3,378,000,000.00 sawa na asilimia 20 ya fedha za utekelezaji ifikapo Juni 2026	v. Kubaini Wadau wa Maendeleo walioko tayari kushiriki Urasimishaji vi. Kuandaa maandiko mbalimbali ya utafutaji wa fedhaa. vii Kuingia makubaliano ya utekelzaji na wadau mbalimbali.	100,000,000	DFA, DPBF & PBFM-Z
	vi. Kuimarisha Mfumo wa Ufuatiliaji na Tathmini	iv. Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini kutekelezwa ifikapo Juni 2026	viii. Kuandaa Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini	10,000,000	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
			ix. Kufanya tathmini ya awali ya kubaini viashiria vya Mpango Mkakati	50,000,000	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
			x. Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji kwa kila robo mwaka	50,000,000	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
			xi. Kufanya tathmini ndogo za utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji kwa kila robo mwaka	250,000,000	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
			xii. Kufanya tathmini 2 za Sekta Isiyo Rasmi	600,000,000	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini

Lengo	Mikakati	Shabaha	Shughuli kuu	Bajeti	Mhusika
E: Utekelezaji wa Masuala Mtambuka Kuimarishwa	i. Kutekeleza programu za kupambana na kuzuia Rushwa na Utawala Bora	i. Programu 5 za mafunzo ya Mapambano dhidi ya Rushwa kutolewa ifikapo Juni 2026;	i. Kutoa mafunzo juu ya mapambano dhidi ya Rushwa na Utawala Bora	25,000,000	DFA
	ii. Kutekeleza programu za Kuzuia na kupunguza maambukizi ya VVU/UKIMWI na magonjwa yasiyoambukiza	ii. Programu 5 za mafunzo ya maambukizi dhidi ya VVU/UKIMWI kutolewa ifikapo Juni 2026	ii Kutoa mafunzo dhidi ya kujikinga na maambukizi ya VVU/UKIMWI	25,000,000	DFA
		iii. Watumishi wenye maambukizi ya VVU kupata huduma za lishe ifikapo Juni 2026	iii. Kutoa huduma ya lishe kwa watumishi wanaoishi na VVU	10,000,000	DFA
	iv. Kutekeleza programu za Kuzuia na kupunguza maambukizi ya magonjwa yasiyoambukiza	iv. Programu 5 za mafunzo ya maambukizi dhidi ya magonjwa yasiyoambukizwa kutolewa ifikapo Juni 2026	iv Kutoa mafunzo dhidi ya kujikinga na magonjwa yasiyoambukiza	25,000,000	DFA
	v. Kuhamasisha utekelezaji wa Mkakati wa	v. Wanawake wanaoshirki katika shughuli za Urasimishaji kufikia	v. Kufanya uhamasiahaji wa wanawake kushiriki katika shughuli za Urasimishaji	25,000,000	DFA

Lengo	Mikakati	Shabaha	Shughuli kuu	Bajeti	Mhusika
	Masuala ya usawa wa kijinsia	asilimia 50 ifikapo Juni 2026;	uwandani		
	Jumla			**16,890,000,000**	

KIAMBATISHO NA. 3: BANGO KITITA LA MALENGO, MIKAKATI, SHABAHA, VIASHIRIA NA NJIA ZA UTHIBITISHAJI WA UTEKELEZAJI

KIAMBATISHO NA. 3: BANGO KITITA LA MALENGO, MIKAKATI, SHABAHA, VIASHIRIA NA NJIA ZA UTHIBITISHAJI WA UTEKELEZAJI

Lengo	Mikakati	Shabaha	Viashiria	Njia za uthibitishaji	Mhusika
A: Urasimishaji Ardhi Kurahisishwa na Kuharakishwa	**i.** Kujenga uwezo kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania Bara na Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zanzibar kwa kufanya mafunzo ya nadharia na vitendo kwa watendaji, kutoa fedha na vifaa .	i. Mamlaka za Serikali za Mitaa **80** Tanzania Bara kujengewa uwezo wa Urasimishaji Mjini (**20**) na Vijijini(**60**) ifikapo Juni 2026 ii. Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zanzibar kujengewa uwezo kwa ajili ya Urasimishaji ardhi katika Shehia **2** vijijini na **2** mijini katika Wilaya **10** ifikapo Juni 2026	Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizojengewa uwezo Idadi ya Wilaya na Shehia zilizofikiwa	Taarifa ya utekelezaji	DPBF
		iii. Mashamba **1,054,500**	Idadi ya mashamba yaliyorasimishwa	Taarifa ya utekelezaji	DPBF

Lengo	Mikakati	Shabaha	Viashiria	Njia za uthibitishaji	Mhusika
		kurasimishwa katika Halmashauri **60** za Tanzania Bara na Wilaya **10** za Zanzibar ifikapo Juni 2026	Idadi ya vifaa vya Urasimishaji Mashamba vilivyotolewa	Taarifa ya utekelezaji	DPBF
		iv. Viwanja **108,500** kurasimishwa katika Halmashauri za Miji/Majiji/Manispaa **20** Tanzania Bara na Wilaya **10** za Zanzibar ifikapo Juni 2026	Idadi ya viwanja vilivyorasimishwa	Taarifa ya utekelezaji	DPBF
			Idadi ya vifaa vya Urasimishaji viwanja vilivyotolewa	Taarifa ya utekelezaji	DPBF
	ii. Kuandaa na kusaini Mikataba ya Utendaji kati ya MKURABITA na wadau mbalimbali (TAMISEMI, Tume ya Matumizi ya Ardhi, Wizara zinazoshughulikia Ardhi Bara na Zanzibar, na Tume	v. Mikataba ya ushirikiano kusainiwa kati ya MKURABITA na wadau mbalimbali (TAMISEMI, Tume ya Matumizi ya Ardhi, Wizara zinazoshughulikia Ardhi Bara na Zanzibar, na Tume	Idadi ya Mikataba	Taarifa ya Utekeezaji	DPBF

Lengo	Mikakati	Shabaha	Viashiria	Njia za uthibitishaji	Mhusika
	ya Mipango Zanzibar	ya Mipango Zanzibar ifikapo Juni 2026			
B: Urasimishaji Biashara Kurahisishwa na Kuharakishwa	i. Kujenga uwezo wa Urasimishaji na Uendelezaji Biashara kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania Bara	i. Mamlaka za Serikali za Mitaa 4**0 Tanzania Bara** kujengewa uwezo wa Urasimishaji na Uendelezaji Biashara ifikapo Juni 2026	Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizojengewa uwezo	Taarifa ya utekelezaji	DPBF
			Idadi ya mamlaka za Serikali za Mitaa zilizoendeleza Urasimishaji Biashara	Taarifa ya tathmini	DPBF
			Idadi ya vifaa vya Urasimishaji Biashara vilivyotolewa katika Mamlaka za Serikali za Mitaa;	Taarifa ya utekelezaji	DPBF
	ii. Kujenga uwezo wa Wizara ya Viwanda na Maendeleo ya Viwanda Zanzibar kwa mafunzo na vifaa kwa ajili ya Urasimishaji na Uendelezaji	ii. Wizara ya Biashara na Maendeleo ya Viwanda **kujengewa** uwezo wa Urasimishaji na Uendelezaji Biashara kwa ajili Wilaya **10** za	Idadi ya Shehia na Wilaya zilizofikiwa.	Taarifa ya utekelzaji	DPBF & PBFM-Z

Lengo	Mikakati	Shabaha	Viashiria	Njia za uthibitishaji	Mhusika
	Biashara Zanzibar	Zanzibar ifikapo Juni 2026			
	iii. Kuanzisha Vituo Jumuishi vya Urasimishaji, Uendelezaji Biashara, na Uwekezaji	iii. Vituo Jumuishi **50** (**40** Tanzania Bara & **10** Zanzibar) vya Urasimishaji, Uendelezaji Biashara, na uwekezaji kuanzishwa ifikapo Juni 2026	Idadi ya Vituo vilivyoanzishwa	Taarifa ya utekelezaji	DPBF
			Uwepo wa huduma zinazotolewa kituoni;	Taarifa ya tathmini	DPBF
	iv. Kuingia makubaliano ya kiutendaji kati ya MKURABITA na wadau washiriki wakiwemo Mamlaka za Serikali za Mitaa Tanzania Bara na Wizara zinaoshughulikia Biashara Tanzania Bara na Zanzibar.	iv. WafanyaBiashara **789,000** Tanzania Bara na Zanzibar kupata mafunzo ya Urasimishaji Biashara ifikapo Juni 2026;	Idadi ya WafanyaBiashara waliopata mafunzo	Taarifa ya utekelezaji	DPBF& PBFM-Z
		v. WafanyaBiashara **552,000** Tanzania Bara na Zanzzibar kusajili Biashara ifikapo Juni 2026	Idadi ya Biashara zilizosajiliwa	Taarifa ya utekelezaji	DPBF& PBFM-Z
			Kiasi cha Mapato ya ada za leseni kilichokusanywa	Taarifa ya tathmini na ufuatiliaji	DPBF & PBFM-Z

Lengo	Mikakati	Shabaha	Viashiria	Njia za uthibitishaji	Mhusika
C: Upatikanaji wa mitaji kwa wamiliki wa ardhi na Biashara Kuwezeshwa	i. Kujengea uwezo wamiliki wa ardhi Tanzania Bara na Zanzibar kutumia Hati Miliki kupata mitaji;	i. Wamiliki wa mashamba **1,054,500** kupata mafunzo ya matumizi ya hati ifikapo Juni 2026	Idadi ya wamiliki wa Mashamba waliopata mafunzo ya matumizi ya hati miliki	Taarifa ya utekelezaji	DPBF& PBFM-Z
		ii. Wamiliki wa viwanja **108,500** kupata mafunzo ya matumizi ya hati ifikapo Juni 2026	Idadi ya wamiliki wa viwanja waliopata mafunzo ya matumizi ya hati miliki	Taarifa ya utekelezaji	DPBF& PBFM-Z
	ii. Kujenga uwezo wa wamiliki wa Biashara Tanzania Bara na Zanzibar namna ya kuendesha Biashara himilivu na shindani	iii. Wamiliki wa Biashara **552,000** Tanzania Bara na Zanzibar kupata mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara ifikapo Juni 2026	Idadi ya wamiliki wa Biashara waliopata mafunzo mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara	Taarifa ya utekelezaji	DPBF& PBFM-Z
	iii. Kuwaunganisha wamiliki wa ardhi na Biashara Tanzania Bara na Zanzibar	iv. Mikataba 10 na Taasisi za fedha kutekelezwa ifikapo Juni 2026	Idadi ya Mikataba na Taasisi za fedha iliyotekelezwa	Taarifa ya utekelezaji na Tathmini	DFA
		v. Wamiliki wa	Idadi ya wamiliki wa	Taarifa ya	DPBF

Lengo	Mikakati	Shabaha	Viashiria	Njia za uthibitishaji	Mhusika
	waliorasimisha Rasilimali na Biashara zao na Taasisi za fedha ili kupata mikopo kwa ajili ya shughuli zao.	Biashara **110,000** Tanzania Bara na Zanzibar na wamiliki wa ardhi **184,000** waliorasimisha kupata mkopo ifikapo Juni 2026	ardhi walionufaika na mikopo	utekelezaji na Tathmini	DPBF
			Kiasi cha mkopo kilichotolewa kwa wamiliki wa ardhi	Taarifa ya utekelezaji na Tathmini	DPBF & PBFM-Z
			Idadi ya wamiliki wa Biashara walionufaika na mikopo	Taarifa ya utekelezaji na Tathmini	DPBF & PBFM-Z
			Kiasi cha mkopo kilichotolewa kwa wamiliki wa Biashara	Taarifa ya utekelezaji na Tathmini	DPBF & PBFM-Z
D: Uwezo wa Taasisi kutoa huduma bora Kuimarishwa	i. Kufanya Mapitio ya Mkakati wa Habari, Elimu na Mawasiliano	i. Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano kutekelezwa ifikapo Juni 2026	Uwepo wa Mkakati wa Mawasiliano	Taarifa ya utekelezaji wa Mkakati wa Mawasiliano	Mtaalam wa Mawasiliano
			Machapisho ya elimu na habari;	Taarifa utekelezaji	Mtaalam wa Mawasiliano
			Idadi ya vipindi vya radio na runinga vilivyorushwa	Taarifa utekelezaji	Mtaalam wa Mawasiliano
			Kuwepo kwa studio ya habari	Taarifa utekelezaji	Mtaalam wa Mawasiliano
			Idadi ya taarifa na matukio katika	Taarifa utekelezaji	Mtaalam wa

Lengo	Mikakati	Shabaha	Viashiria	Njia za uthibitishaji	Mhusika
			Tovuti na mitandao ya kijamii		Mawasiliano
			Idadi ya watu waliotembelea Tovuti	Taarifa utekelezaji	Mtaalam wa Mawasiliano
	ii. Kuratibu utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi	ii. Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi kutekelezwa ifikapo Juni 2026	Idadi ya Mapendekezo ya Maboresho yaliyotekelezwa	Taarifa utekelezaji	Mtaalam wa Sheria
	iii. Kuongeza vyanzo vya upatikanaji wa fedha za utekelezaji	iii. Wadau wa Maendeleo kuchangia fedha ya utekelezaji wa Mpango Mkakati kwa takriban shilingi 3,378,000,000.00 sawa na asilimia 20 ya fedha za utekelezaji ifikapo Juni 2026	Kiasi cha fedha zilizopatikana kutoka kwa wadau wa Maendeleo	Taarifa utekelezaji	Mtaalam wa Sheria
	iv. Kuimarisha Mfumo wa Ufuatiliaji na Tathmini;	iv. Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini kutekelezwa ifikapo 2026	Uwepo wa Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini	Taarifa ya utekelezaji wa mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
			Uwepo wa Ufuatiliaji	Taarifa za	Afisa Utafiti,

Lengo	Mikakati	Shabaha	Viashiria	Njia za uthibitishaji	Mhusika
			wa shughuli za Urasimishaji	utekelezaji	Ufuatiliaji na Tathmini
			Uwepo wa tathmini ya awali ya kubaini viashiria vya mpango Mkakati	Taarifa za tathmini	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
			Uwepo wa tathmini 2 za tathmini ya sekta isiyo rasmi	Taarifa ya tathmini	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
E: Utekelezaji wa Masuala Mtambuka Kuimarishwa	i. Kutekeleza programu za kupambana na kuzuia Rushwa na Utawala Bora	i. Programu 5 za mafunzo ya Mapambano dhidi ya Rushwa kutolewa ifikapo Juni 2026;	Idadi ya watumishi waliopata Mafunzo juu ya mapambano dhidi ya Rushwa na Utawala Bora;	Taarifa za utekelezaji wa mafunzo	DFA
			Idadi ya matukio ya rushwa yaliyoripotiwa	Taarifa za utekelezaji wa mafunzo	DFA
	ii. Kutekeleza programu za Kuzuia na kupunguza maambukizi ya VVU/UKIMWI na magonjwa yasiyoambukiza	ii. Programu 5 za mafunzo ya maambukizi dhidi ya VVU/UKIMWI kutolewa ifikapo Juni 2026	Idadi ya watumishi waliopata Mafunzo ya VVU/UKIMWI	Taarifa za utekelezaji wa mafunzo	DFA
			Idadi ya watumishi waliopima VVU kwa hiari	Taarifa ya upimaji VVU kwa hiari	DFA
		iii. Watumishi wenye maambukizi ya VVU kupata	Idadi ya watumishi wenye VVU waliopata huduma	Taarifa ya watumishi wanaoishi na VVU	DFA

Lengo	Mikakati	Shabaha	Viashiria	Njia za uthibitishaji	Mhusika
		huduma za lishe ifikapo Juni 2026;	ya Lishe		
	iv. Kutekeleza programu za Kuzuia na kupunguza maambukizi ya magonjwa yasiyoambukiza	iv Programu 5 za mafunzo ya maambukizi dhidi ya magonjwa yasiyoambukizwa kutolewa ifikapo Juni 2026	Idadi ya watumishi waliopata mafunzo ya magonjwa yasiyoambukiza;	Taarifa za utekelezaji wa mafunzo	DFA
	v. Kuhamasishaji utekelezaji wa Mkakati wa Masuala ya usawa wa kijinsia	v. Wanawake kushirki katika shughuli za Urasimishaji ifikapo Juni 2026;	Asilimia ya wanawake wanaoshiriki kwenye shughuli za Urasimishaji	Taarifa za utekelezaji	DFA

KIAMBATISHO NA.4: MPANGO KAZI WA UTEKELEZAJI WA MPANGO MKAKATI WA MKURABITA 2021/2022 – 2025/2026

KIAMBATISHO NA.4: MPANGO KAZI WA UTEKELEZAJI WA MPANGO MKAKATI WA MKURABITA 2021/2022 – 2025/2026

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo	Kipimo	Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
					2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
A: URASIMISHAJI ARDHI KURAHISISHWA NA KUHARAKISHWA											
	i. Mamlaka za Serikali za Mitaa **80** Tanzania Bara kujenge wa uwezo wa` Urasimishaji Mjini (**20**) na Vijijini(**60**) ifikapo Juni 2026 ii. Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zanzibar	i. Kutoa mafunzo ya Urasimishaji ardhi vijijini kwa watendaji wa Mamlaka za Serikali za Mitaa 60 Tanzania Bara Kutoa mafunzo na vifaa kwa Wizara ya Ardhi na Maendeo ya Makaazi Zanzibar kwa ajili ya Urasimishaji ardhi vijijini kwa Wilaya 10 Zanzibar	Kuhamasisha Urasimishaji ardhi vijijini kupitia Timu ya Menejimenti ya Halmashauri (CMT)	MSM	3	12	18	18	9	60	DPBF & PBFM-Z
			Kununua na kusambaza vifaa vya Urasimishaji ardhi vijijini katika 60	MSM	3	12	18	18	9	60	DPBF & PBFM-Z
			Kutoa mafunzo ya Urasimishaji ardhi vijijini kwa timu za Wizara kwa ajili ya Wilaya 10 Zanzibar	Wilaya	1	2	2	3	2	10	DPBF & PBFM-Z
			Kutoa mafunzo ya Urasimishaji kwa timu za vijiji katika MSM 60 Tanzania Bara	MSM	3	12	18	18	9	60	DPBF & PBFM-Z
			Kutoa mafunzo ya Urasimishaji ardhi Mijini kwa timu za Wizara kwa ajili ya Wilaya 10 Zanzibar	Wilaya	1	2	2	3	2	10	DPBF & PBFM-Z
		Kutoa mafunzo ya	Kuhamasisha Urasimishaji ardhi		1	4	6	6	4	20	DPBF & PBFM-Z

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo	Kipimo	Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
					2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
	kujengewa uwezo kwa ajili ya Urasimishaji ardhi katika Shehia 2 vijijini na 2 mijini katika Wilaya 10 ifikapo Juni 2026.	Urasimishaji ardhi mijiji kwa watendaji wa Mamlaka za Serikali za Mitaa 20.	mijini kupitia Timu ya Menejiementi ya Halmashauri (CMT)								
			Kununua na kusambaza vifaa vya Urasimishaji ardhi mjini katika MSM 20 Tanzania Bara		1	4	6	6	3	20	DPBF & PBFM-Z
			Kununua na kusambaza vifaa vya Urasimishaji ardhi mjini katika Wilaya 10 Zanzibar		1	2	2	3	2	10	DPBF & PBFM-Z
	Mashamba **1,054,500** kurasimishwa katika Halmashauri **60** Tanzania Bara na Wilaya **10**	Kupima, kuandaa na kutoa hati za Mashamba **1,054,500** katika Mamlaka za Serikali za Mitaa 60 na Wilaya 10	Kupima mashamba katika mamlaka za Serikali za Mitaa 60 na wialya 10	Mashamba Tz Bara	52,439	209,757	314,636	314,636	157,318	1,048,787	DPBF & PBFM-Z
				Mashamba Znz Bara	286	1,143	1,428	1,428	1,428	5,713	
			Kuandaa hati za mashamba katika mamlaka za Serikali za Mitaa 60 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	CCROs Tz Bara	52,439	209,757	314,636	314,636	157,318	1.048,787	DPBF & PBFM-Z
				CROs Znz	286	1,143	1,428	1,428	1,428	5,713	

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo	Kipimo	Kiwango cha Utekelezaji 2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026	Jumla	Mhusika
	Zanzibarifikapo Juni 2026		Kutoa hati za mashamba katika mamlaka za Serikali za Mitaa 60 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	CCROs Tz Bara	52,439	209,757	314,636	314,636	157,318	1,048,787	DPBF & PBFM-Z
				CROs Znz	286	1,143	1,428	1,428	1,428	5,713	
	Viwanja **108,500** kurasimishwa katika Halmashauri za Miji/Majiji/Manispaa **20** Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibarifikapo 2026	Kupima, kuandaa na kutoa hati za viwanja **108,500** katika Mamlaka za Serikali za Mitaa 40 Tanzania na Wilaya 10	Kupima viwanja katika mamlaka za Serikali za Mitaa 20 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	Viwanja Tz Bara	5,097	20,387	30,580	30,580	15,290	101,933	DPBF & PBFM-Z
				Viwanja Znz	328	1,313	1,642	1,642	1,642	6,567	
			Kuandaa hati za viwanja katika mamlaka za Serikali za Mitaa 20 Tanzania Bara na wialya 10 Zanzibar	CROs Tz Bara	5,097	20,387	30,580	30,580	15,290	101,933	DPBF & PBFM-Z
				CROs Znz	328	1,313	1,642	1,642	1,642	6,567	
			Kutoa hati za viwanja katika mamlaka za Serikali za Mitaa 20 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	CROs Tz Bara	5,097	20,387	30,580	30,580	15,290	101,933	DPBF & PBFM-Z
				CROs Znz	328	1,313	1,642	1,642	1,642	6,567	
B: URASIMISHAJI BIASHARA KURAHISISHWA NA KUHARAKISHWA											
	Mamlaka za Serikali za Mitaa **40 Tanzania Bara**	Kutoa mafunzo Urasimishaji Biashara kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa 40	Kufanya kuhamasisha viongozi wa halmashauri	MSM bara	2	8	12	12	6	40	DPBF & PBFM-Z
				MSM Znz	1	2	3	3	2	10	
			Kufanya manunuzi ya vifaa vya	MSM bara	2	8	12	12	6	40	DPBF & PBFM-Z

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo	Kipimo	Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
					2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
	na Wilaya 10 Zanzibar kujenge wa uwezo ifikapo Juni 2026	Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	Urasimishaji Biashara	MSM Znz	1	2	3	3	2	10	
			kutoa mafunzo ya Urasimishaji kwa wadau katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	MSM bara	2	8	12	12	6	40	DPBF & PBFM-Z
				MSM Znz	1	2	3	3	2	10	
	Vituo Jumuishi 50 vya Urasimishaji, Uendelezaji Biashara, na uwekezaji kuanzishwa ifikapo Juni 2026	Kuanzisha Vituo Jumuishi 50 vya Urasimishaji, Uendelezaji Biashara, na uwekezaji katika Mamlaka za Mitaa 50	Kufanya ukarabati wa majengo ya kituo jumuishi cha Urasimishaji na Uendelezaji Biashara katika MSM **40 Tanzania Bara** na Wilaya **10 Zanzibar**	MSM bara	2	8	12	12	6	40	DPBF & PBFM-Z
				MSM Znz	1	2	3	3	2	10	
	Wafanya Biashara **789,000** kupata mafunzo ya Urasimis	Kutoa mafunzo ya Urasimishaji kwa WafanyaBiashara **789,000** katika	Kufanya uhamasishaji kwa wafanyaBiashara katika **MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10**	WafanyaBiashara bara	38,787	155,146	232,720	232,720	116,360	775,732	DPBF & PBFM-Z
				WafanyaBiashara Znz	663	2,654	3,980	3,980	1,990	13,268	

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo	Kipimo	Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
					2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
	haji Biashara ifikapo Juni 2026;	Mamlaka za **Mitaa 50**	Kutoa mafunzo ya Urasimishaji kwa WafanyaBiashara katika **MSM 40 na wialya 10 Zanzibar**	WafanyaBiashara bara	38,787	155,146	232,720	232,720	116,360	775,732	DPBF & PBFM-Z
				WafanyaBiashara Znz	663	2,654	3,980	3,980	1,990	13,268	
	Wafanya Biashara **552,000** kusajili Biashara ifikapo Juni 2026	Kuhamasisha usajili wa Biashara kwa wamiliki wa Biashara **552,000** katika Mamlaka za Mitaa 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	Kufanya uhamasishaji wa usajili wa Biashara katika katika MSM 40 Tanzania Bara na wialya 10 Zanzibar	WafanyaBiashara bara	27,136	108,542	162,814	162,814	81,407	542,712	DPBF & PBFM-Z
				WafanyaBiashara Znz	464	1,858	2,786	2,786	1,393	9,288	
			kufanya usajili Biashara katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	WafanyaBiashara bara	27,136	108,542	162,814	162,814	81,407	542,712	DPBF & PBFM-Z
				WafanyaBiashara Znz	464	1,858	2,786	2,786	1,393	9,288	
C: UPATIKANAJI WA MITAJI KWA WAMILIKI WA ARDHI NA BIASHARA KUWEZESHWA											
	Wamiliki wa mashamba **1,054,500** kupata mafunzo ya matumizi ya hati	Kutoa mafunzo ya matumizi ya hati kwa wamiliki wa mashamba katika Mamlaka za Serikali za Mitaa 40	Kuhamasisha wananchi juu ya mafunzo ya Matumizi CCROs katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	CCROs Tz Bara	52,439	209,757	314,636	314,636	157,318	1,048,787	DPBF & PBFM-Z
				CCROs Znz	286	1,143	1,428	1,428	1,428	5,713	
			Kutoa mafunzo ya matumizi ya kiuchumi ya	CCROs Tz Bara	52,439	209,757	314,636	314,636	157,318	1,048,787	DPBF & PBFM-Z

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo	Kipimo	Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
					2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
	ifikapo Juni 2026	Tanzania Bara na Wilaya 10 za Zanzibar	CCROs katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	CCROs Znz	286	1,143	1,428	1,428	1,428	5,713	
	Wamiliki wa viwanja **108,500** kupata mafunzo ya matumizi ya hati ifikapo Juni 2026	Kutoa mafunzo ya matumizi ya hati kwa wamiliki wa Viwanja katika Mamlaka za Serikali za Mitaa 40Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	Kuhamasisha wananchi juu ya mafunzo ya Matumizi CROs katika MSM 40 Tanzania Bara	CROs Tz Bara	5,097	20,387	30,580	30,580	15,290	101,933	DPBF & PBFM-Z
				CROs Znz	328	1,313	1,642	1,642	1,642	6,567	
			Kutoa mafunzo ya matumizi ya kiuchumi ya CROs katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	CROs Tz Bara	5,097	20,387	30,580	30,580	15,290	101,933	DPBF & PBFM-Z
				CROs Znz	328	1,313	1,642	1,642	1,642	6,567	
	Wamiliki wa Biashara **552,000** kupata mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara ifikapo Juni 2026	Kutoa mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara katika mamlaka za Serikali za Mitaa 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	Kufanya uhamasishaji juu ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara kwa wafanyaBiashara katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	Wafanyabiashara bara	27,136	108,542	162,814	162,814	81,407	542,712	DPBF & PBFM-Z
				Wafanyabiashara Znz	464	1,858	2,786	2,786	1,393	9,288	
			Kutoa mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara kwa wafanyaBiashara katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	Wafanyabiashara bara	27,136	108,542	162,814	162,814	81,407	542,712	DPBF & PBFM-Z
				Wafanyabiashara Znz	464	1,858	2,786	2,786	1,393	9,288	

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo	Kipimo	Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
					2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
	Mikataba 10 na Taasisi za fedha kutekelezwa ifikapo Juni 2026	Kufanya majadiliano na kuingia Mikataba na Taasisi za fedha	Kufanya utambuzi wa Taasisi za fedha zitakazoingia mikataba na MKURABITA	Mikataba	2	2	3	2	1	10	DFA
			Kuingia mkataba na Taasisi za fedha	Mikataba	2	2	3	2	1	10	DFA
	Wamiliki wa Biashara **110,000** na wamiliki wa ardhi **232,600** waliorasimisha kupata mkopo ifikapo Juni 2026	Kuratibu upatikanaji wa mikopo kwa wamiliki wa ardhi na Biashara	Kufanya utambuzi wa wanufaika wa Urasimishaji ardhi vijijini wanaostaili kupata mikopo	Wanufaika Tz bara	10,488	41,951	62,927	62,927	31,464	290,757	DFA
				Wanufaika Znz	57	229	343	343	171	1,143	
			Kufanya utambuzi wa wanufaika wa Urasimishaji ardhi mjini wanaostaili kupata mikopo	Wanufaika Tz bara	1,019	4,077	6,116	6,116	3,058	20,387	DFA
				Wanufaika Znz	66	263	394	394	197	1,313	
			Kufanya utambuzi wa wanufaika wa Urasimishaji Biashara wanaostaili kupata mikopo	Wanufaika Tz bara	5,367	21,469	32,204	32,204	16,102	107,347	DFA
				Wanufaika Znz	133	531	796	796	398	2,653	
			Kuwaunganisha wanufaika wa Urasimishaji ardhi vjijini na mikopo	Wanufaika Tz bara	10,488	41,951	62,927	62,927	31,464	290,757	DFA
				Wanufaika Znz	57	229	343	343	171	1,143	
			Kuwaunganisha wanufaika wa Urasimishaji ardhi mjini na mikopo	Wanufaika Tz bara	1,019	4,077	6,116	6,116	3,058	20,387	DFA
				Wanufaika Znz	66	263	394	394	197	1,313	
			Kuwaunganisha wanufaika wa	Wanufaika Tz bara	5,367	21,469	32,204	32,204	16,102	107,347	DFA

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo		Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
				Kipimo	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
			Urasimishaji Biashara na mikopo	Wanufaika Znz	133	531	796	796	398	2,653	
D: UWEZO WA TAASISI KUTOA HUDUMA BORA KUIMARISHWA											
	Muundo mpya wa MKURABITA kutekelezwa ifikapo Juni 2026	Kuandaa na kuwasilisha mapendekezo ya muundo mpya wa MKURABITA	Kuandaa mapendekezo ya muundo mpya wa MKURABITA	Rasimu							DFA
			Kuwasilisha mapendekezo ya muundo mpya ya MKURABITA	Rasimu							DFA
			Kutekeleza muundo mpya ya MKURABITA								DFA
	Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano kutekelezwa ifikapo Juni 2026	Kuandaa na Kutekeleza Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano	Kuandaa Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano								Mtaalam wa Mawasiliano
			Kutekeleza Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano								Mtaalam wa Mawasiliano
	Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria	Kubainisha mapendekezo mapya ya kisheria na kitaasisi.	Kufanya utafiti kuhusu vikwazo katika utekelezaji wa Urasimishaji								Mtaalam wa Sheria
			Kuandaa mapendekezo ya								

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo		Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
				Kipimo	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
	na Kitaasisi kutekelezwa ifikapo Juni 2026		maboresho ya kisheria na kitaasisi								
		Kufuatilia utekelezaji wa mapendekezo ya kisheria na kitaasisi.	Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi								Mtaalam wa Sheria
	Wadau wa Maendeleo kuchangia fedha ya utekelezaji wa Mpango Mkakati kwa takriban shilingi 3,378,000,000.00 sawa na asilimia 20 ya fedha za utekelezaji ifikapo Juni 2026	Kuratibu upatikanaji wa asilimia 20 za fedha za Maendeleo	Kuandaa maandiko ya mradi								DFA
			Kuwasilisha maandiko kwa wadau mbali mbali wa Maendeleo								DFA
			Kuingia mikataba na wadau wa Maendeleo								DFA
	Mpango wa	Kuandaa Mpango wa	Kuandaa Mpango wa Ufuatiliaji na								Afisa Utafiti,

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo		Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
				Kipimo	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
	Ufuatiliaji na Tathmini kutekelezwa ifikapoJuni 2026	Ufuatiliaji na Tathmini	Tathmini								Ufuatiliaji na Tathmini
		Kufanya tathmini ya awali ya kubaini viashiria vya mpango Mkakati	Kukusanya taarifa za awali ya kubaini viashiria vya mpango Mkakati								Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
			Kuchambua na kuandaa taarifa ya viashiria vya mpango Mkakati								Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
		Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji kwa kila robo mwaka	Kukusanya taarifa uwandani katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	MSM bara	2	8	12	12	6	40	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
				MSM Znz	1	2	3	3	2	10	
			Kuchambua na kuandaa taarifa za ufuatiliaji uwandani katika MSM 40Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	MSM bara	2	8	12	12	6	40	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
				MSM Znz	1	2	3	3	2	10	
		Kufanya tathmini ndogo za utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji kwa kila robo mwaka	Kukusanya taarifa uwandani katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	MSM bara	2	8	12	12	6	40	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
				MSM Znz	1	2	3	3	2	10	
			Kuchambua na kuandaa taarifa za tathmini ndogo uwandani katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	MSM bara	2	8	12	12	6	40	Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
				MSM Znz	1	2	3	3	2	10	

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo		Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
				Kipimo	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
		Kufanya tathmini 2 za Sekta Isiyo Rasmi	Kufanya utafiti wa sekta isiyo rasmi								Afisa Utafiti, Ufuatiliaji na Tathmini
E: UTEKELEZAJI WA MASUALA MTAMBUKA KUIMARISHWA											
	Programu 5 za mafunzo ya Mapambano dhidi ya Rushwa kutolewa ifikapo 2025;	Kutoa mafunzo ya mapambano dhidi ya Rushwa na Utawala Bora	Kutoa mafunzo mapambano dhidi ya Rushwa na Utawala Bora	Programu	1	1	1	1	1	5	DFA
	Programu 5 za mafunzo ya maambukizi dhidi ya VVU/UKIMWI kutolewa ifikapo Juni 2026	Kutoa mafunzo dhidi ya kujikinga na maambukizi ya VVU/UKIMWI	Kutoa mafunzo dhidi ya kujikinga na maambukizi ya VVU/UKIMWI	Programu	1	1	1	1	1	5	DFA
	Watumishi wenye maambukizi ya VVU kupata huduma	Kutoa huduma ya lishe kwa watumishi wanaoishi na VVU	Kutoa huduma ya lishe kwa watumishi wanaoishi na VVU	Programu	1	1	1	1	1	5	DFA

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli ndogo		Kiwango cha Utekelezaji					Jumla	Mhusika
				Kipimo	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026		
	za lishe ifikapoJuni 2026										
	Programu 5 za mafunzo ya maambukizi dhidi ya magonjwa yasiyoambukizwa kutolewa ifikapo Juni 2026	Kutoa mafunzo dhidi ya kujikinga na magonjwa yasiyoambukiza	Kutoa mafunzo dhidi ya kujikinga na magonjwa yasiyoambukiza	Programu	1	1	1	1	1		DFA
	Wanawake kushirki katika shughuli za Urasimishaji ifikapo Juni 2026;	Kufanya uhamasiahaji wa wanawake kushiriki katika shughuli za Urasimishaji uwandani	Kufanya uhamasiahaji wa wanawake kushiriki katika shughuli za Urasimishaji uwandani	Programu	1	1	1	1	1	5	DFA

KIAMBATISHO NA. 5: MCHANGANUO WA BAJETI YA UTEKELEZAJI WA MPANGO KAZI WA MPANGO MKAKATI 2021/2022 – 2025/2026

KIAMBATISHO NA. 5: MCHANGANUO WA BAJETI YA UTEKELEZAJI WA MPANGO KAZI WA MPANGO MKAKATI 2021/2022 – 2025/2026

Lengo	Shabaha	Shughuli kuu	Shughuli	Bajeti	Kipindi cha Utekelezaji				
					2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026
A: Urasimishaji Ardhi Kurahisishwa na Kuharakishwa	Mamlaka za Serikali za Mitaa **80 (60 vijijini na 20 mjini)**Tanzania Bara Kujengewa uwezo na wiazara ya Ardhi na Maendeleo ya Makaazi Zazibar kujengewa uwezo wa Urasimishaji Mjini katika Wilaya 10 na Urasimishaji ardhi vijiji Wilaya 10 Zanzibar ifikapo Juni 2026	Kutoa mafunzo ya Urasimishaji ardhi kwa watendaji wa Mamlaka za Serikali za Mitaa 80 (60 vijijini na 20 mjini) Tanzania Bara na 20 (10 mjini na 10 vijijini) Zanzibar	kuhamasisha Urasimishaji ardhi kupitia CMT & Menejiment ya Wizara	250,000,000	12,500,000	50,000,000	75,000,000	75,000,000	37,500,000
			Kununuzi na kusambaza vifaa vya Urasimishaji ardhi katika MSM 80 Tanzania Bara na 20 (10 vijijini na 10 mjini) Zanzibar	500,000,000	25,000,000	100,000,000	150,000,000	150,000,000	75,000,000
			Kutoa mafunzo ya Urasimishaji ardhi miijini kwa timu za Wilaya katika MSM MSM 20 Tanzania Bara na 10 Zanzibar	250,000,000	12,500,000	50,000,000	75,000,000	75,000,000	37,500,000
			Kutoa mafunzo ya Urasimishaji kwa timu za vijiji na Mitaa katika MSM 60 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	500,000,000	25,000,000	100,000,000	150,000,000	150,000,000	75,000,000
	Mashamba **1,054,500** kurasimishwa katika Halmashauri **60** ifikapo Juni 2026	Kupima, kuandaa na kutoa hati za Mashamba **1,054,500** katika Mamlaka za Serikali za Mitaa 50	Kupima mashamba katika MSM 60 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	2,800,000,000	140,000,000	560,000,000	840,000,000	840,000,000	420,000,000
			Kuandaa hati za mashamba katika MSM 60 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	1,825,000,000	91,250,000	365,000,000	547,500,000	547,500,000	273,750,000
			Kutoa hati za mashamba katika MSM 60 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	975,000,000	48,750,000	195,000,000	292,500,000	292,500,000	146,250,000

	Viwanja **108,500** kurasimishwa katika Halmashauri za Miji/Majiji/Manispaa **20** Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar ifikapoJuni 2026	Kupima, kuandaa na kutoa hati za viwanja 108,500 katika Mamlaka za Serikali za Mitaa 0	Kupima viwanja katika MSM 20 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	1,200,000,000	60,000,000	240,000,000	360,000,000	360,000,000	180,000,000
			Kuandaa hati za viwanja katika MSM 20 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	475,000,000	23,750,000	95,000,000	142,500,000	142,500,000	71,250,000
			Kutoa hati za viwanja katika MSM 20 Tanania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	475,000,000	23,750,000	95,000,000	142,500,000	142,500,000	71,250,000
JUMLA LENGO A				9,250,000,000	462,500,000	1,850,000,000	2,775,000,000	2,775,000,000	1,387,500,000
B: Urasimishaji Biashara aKurahisishwa na Kuharakishwa	Mamlaka za Serikali za Mitaa **40 Tanzania Bara** kujengewa uwezo na wiazara ya Biashara na Maendeleo ya Viwanda kwa ajili ya Wilaya 10 Zanzibar ifikapo Juni 2026	Kutoa mafunzo Urasimishaji Biashara kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa 40 na kwa Wilaya 10 Zanzibar	Kufanya kuhamasisha viongozi wa MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	150,000,000	7,500,000	30,000,000	45,000,000	45,000,000	22,500,000
			kufanya manunuzi wa vifaa vya Urasimishaji Biashara	250,000,000	12,500,000	50,000,000	75,000,000	75,000,000	37,500,000
			kutoa mafunzo ya Urasimishaji kwa wadau katika MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	350,000,000	17,500,000	70,000,000	105,000,000	105,000,000	52,500,000
	Vituo Jumuishi 50 vya Urasimishaji, Uendelezaji	Kuanzisha Vituo Jumuishi 40 vya Urasimishaji, Uendelezaji Biashara, na uwekezaji katika	Kufanya ukarabati wa majengo ya kituo jumuishi cha Urasimishaji na Uendelezaji Biashara katika **MSM 40 Tanzania Bara na Wilaya 10**	1,250,000,000	62,500,000	250,000,000	375,000,000	375,000,000	187,500,000

	Biashara, na uwekezaji kuanzishwa ifikapo Juni 2026	MSM Tanzania Bara na Wilaya 10 Zanzibar	**Zanzibar**						
	WafanyaBiashara **789,000** kupata mafunzo ya Urasimishaji Biashara ifikapo Juni 2026;	Kutoa mafunzo ya Urasimishaji kwa WafanyaBiashara 789,000 katika Mamlaka za Mitaa 40 Tanzania \bnara na Wilaya 10 Zanzibar	Kufanya uhamasishaji kwa wafanyaBiashara katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	250,000,000	12,500,000	50,000,000	75,000,000	75,000,000	37,500,000
			Kutoa mafunzo ya Urasimishaji kwa WafanyaBiashara katika **MSM 40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	950,000,000	47,500,000	190,000,000	285,000,000	285,000,000	142,500,000
	WafanyaBiashara **552,000** kusajili Biashara ifikapo Juni 2025	Kuhamasisha usajili wa Biashara kwa wamiliki wa Biashara 552,000 katika Mamlaka za Mitaa 40 Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	Kufanya uhamasishaji wa usajili wa Biashara katika katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	50,000,000	2,500,000	10,000,000	15,000,000	15,000,000	7,500,000
			kufanya usajili Biashara katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	50,000,000	2,500,000	10,000,000	15,000,000	15,000,000	7,500,000
JUMLA LENGO B				3,300,000,000	165,000,000	660,000,000	990,000,000	990,000,000	495,000,000

C: Upatikanaji wa mitaji kwa wamiliki wa ardhi na Biashara Kuwezeshwa	Wamiliki wa mashamba **703,000** kupata mafunzo ya matumizi ya hati ifikapo Juni 2026	Kutoa mafunzo ya matumizi ya hati kwa wamiliki wa mashamba katika Mamlaka za Serikali za Mitaa **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	Kuhamasisha wananchi juu ya mafunzo ya Matumizi CCROs katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	150,000,000	7,500,000	30,000,000	45,000,000	45,000,000	22,500,000
			Kutoa mafunzo ya matumizi ya kiuchumi ya CCROs katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	600,000,000	30,000,000	120,000,000	180,000,000	180,000,000	90,000,000
	Wamiliki wa viwanja **217,000** kupata mafunzo ya matumizi ya hati ifikapo Juni 2026	Kutoa mafunzo ya matumizi ya hati kwa wamiliki wa Viwanja katika Mamlaka za Serikali za Mitaa **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	Kuhamasisha wananchi juu ya mafunzo ya Matumizi CROs katika MSM **40** Tanzania Bara na Wilaya **10** Zanzibar	150,000,000	7,500,000	30,000,000	45,000,000	45,000,000	22,500,000
			Kutoa mafunzo ya matumizi ya kiuchumi ya CROs katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	600,000,000	30,000,000	120,000,000	180,000,000	180,000,000	90,000,000

	Wamiliki wa Biashara **552,000** kupata mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara ifikapo Juni 2026	Kutoa mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara katika mamlaka za Serikali za Mitaa **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	Kufanya uhamasishaji juu ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara kwa wafanyaBiashara katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	150,000,000	7,500,000	30,000,000	45,000,000	45,000,000	22,500,000
			Kutoa mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara kwa wafanyaBiashara katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	600,000,000	30,000,000	120,000,000	180,000,000	180,000,000	90,000,000
	Mikataba 10 na Taasisi za fedha kutekelezwa ifikapo Juni 2026	Kufanya majadiliano na kuingia Mikataba na Taasisi za fedha	Kufanya utambuzi wa Taasisi za fedha zitakazoingia mikataba na MKURABITA	10,000,000	500,000	2,000,000	3,000,000	3,000,000	1,500,000
			Kuingia mkataba na Taasisi za fedha	40,000,000	2,000,000	8,000,000	12,000,000	12,000,000	6,000,000
	Wamiliki wa Biashara **110,000** na wamiliki wa ardhi **184,000** waliorasimish	Kuratibu upatikanaji wa mikopo kwa wamiliki wa ardhi na Biashara	Kufanya utambuzi wa wanufaika wa Urasimishaji wanaostaili kupata mikopo	15,000,000	750,000	3,000,000	4,500,000	4,500,000	2,250,000

	a kupata mkopo ifikapo Juni 2026		Kuwaunganisha wanufaika wa Urasimishaji na mikopo	35,000,000	1,750,000	7,000,000	10,500,000	10,500,000	5,250,000
	JUMLA LENGO C			2,350,000,000	117,500,000	470,000,000	705,000,000	705,000,000	352,500,000
D: Uwezo wa Taasisi kutoa huduma bora Kuimarishwa	Muundo mpya wa MKURABITA kutekelezwa ifikapo Juni 2026	Kuandaa na kuwasilisha mapendekezo ya muundo mpya wa MKURABITA	Kuandaa mapendekezo ya muundo mpya wa MKURABITA	5,000,000	250,000	1,000,000	1,500,000	1,500,000	750,000
			Kuwasilisha mapendekezo ya muundo mpya ya MKURABITA	5,000,000	250,000	1,000,000	1,500,000	1,500,000	750,000
			Kutekeleza muundo mpya ya MKURABITA	10,000,000	500,000	2,000,000	3,000,000	3,000,000	1,500,000
	Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano kutekelezwa ifikapo Juni 2026	Kuandaa Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano	Kuandaa Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano	25,000,000	1,250,000	5,000,000	7,500,000	7,500,000	3,750,000
		Kutekeleza Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano	Kutekeleza Mkakati mpya wa Elimu, Habari na Mawasiliano	525,000,000	26,250,000	105,000,000	157,500,000	157,500,000	78,750,000

	Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi kutekelezwa ifikapo Juni 2026	Kubainisha mapendekezo mapya ya kisheria na kitaasisi.	Kufanya utafiti kuhusu vikwazo katika utekelezaji wa Urasimishaji	25,000,000	1,250,000	5,000,000	7,500,000	7,500,000	3,750,000
		Kufuatilia utekelezaji wa mapendekezo ya kisheria na kitaasisi.	Kuandaa mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi	225,000,000	11,250,000	45,000,000	67,500,000	67,500,000	33,750,000
	Wadau wa Maendeleo kuchangia fedha ya utekelezaji wa Mpango Mkakati kwa takriban shilingi 3,378,000,000.00 sawa na asilimia 20 ya fedha za utekelezaji ifikapo Juni 2026	Kuratibu upatikanaji wa asilimia 20 za fedha za Maendeleo	Kuandaa maandiko ya mradi	25,000,000	1,250,000	5,000,000	7,500,000	7,500,000	3,750,000
			Kuwasilisha maandiko kwa wadau mbali mbali wa Maendeleo	50,000,000	2,500,000	10,000,000	15,000,000	15,000,000	7,500,000
			Kuingia mikataba na wadau wa Maendeleo	25,000,000	1,250,000	5,000,000	7,500,000	7,500,000	3,750,000
	Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini kutekelezwa	Kuandaa Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini	Kuandaa Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini	10,000,000	500,000	2,000,000	3,000,000	3,000,000	1,500,000

	ifikapo 2026	Kufanya tathmini ya awali ya kubaini viashiria vya mpango Mkakati	Kukusanya taarifa za awali ya kubaini viashiria vya mpango Mkakati	40,000,000	2,000,000	8,000,000	12,000,000	12,000,000	6,000,000
			Kuchambua na kuandaa taarifa ya viashiria vya mpango Mkakati	10,000,000	500,000	2,000,000	3,000,000	3,000,000	1,500,000
		Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji kwa kila robo mwaka	Kukusanya taarifa uwandani katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	25,000,000	1,250,000	5,000,000	7,500,000	7,500,000	3,750,000
			Kuchambua na kuandaa taarifa za ufuatiliaji uwandani katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	25,000,000	1,250,000	5,000,000	7,500,000	7,500,000	3,750,000
		Kufanya tathmini ndogo za utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji kwa kila robo mwaka	Kukusanya taarifa uwandani katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	200,000,000	10,000,000	40,000,000	60,000,000	60,000,000	30,000,000
			Kuchambua na kuandaa taarifa za ufuatiliaji uwandani katika MSM **40** Tanzania Bara na wialya **10** Zanzibar	50,000,000	2,500,000	10,000,000	15,000,000	15,000,000	7,500,000
		Kufanya tathmini 2 za Sekta Isiyo Rasmi	Kufanya utafiti wa sekta isiyo rasmi	600,000,000	30,000,000	120,000,000	180,000,000	180,000,000	90,000,000
JUMLA LENGO D				1,880,000,000	94,000,000	376,000,000	564,000,000	564,000,000	282,000,000

E: Utekelezaji wa Masula a Mtambuka Kuimarishwa	Programu 5 za mafunzo ya Mapambano dhidi ya Rushwa kutolewa ifikapo 2026;	Kutoa mafunzo mapambano dhidi ya Rushwa na Utawala Bora	Kutoa mafunzo mapambano dhidi ya Rushwa na Utawala Bora	25,000,000	1,250,000	5,000,000	7,500,000	7,500,000	3,750,000
	Programu 5 za mafunzo ya maambukizi dhidi ya VVU/UKIMWI kutolewa ifikapo 2026;	Kutoa mafunzo dhidi ya kujikinga na maambukizi ya VVU/UKIMWI	Kutoa mafunzo dhidi ya kujikinga na maambukizi ya VVU/UKIMWI	25,000,000	1,250,000	5,000,000	7,500,000	7,500,000	3,750,000
	Watumishi wenye maambukizi ya VVU kupata huduma za lishe ifikapo 2026;	Kutoa huduma ya lishe kwa watumishi wanaoishi na VVU	Kutoa huduma ya lishe kwa watumishi wanaoishi na VVU	10,000,000	500,000	2,000,000	3,000,000	3,000,000	1,500,000
	Programu 5 za mafunzo ya maambukizi dhidi ya magonjwa yasiyoambukizwa kutolewa ifikapo 2026’	Kutoa mafunzo dhidi ya kujikinga na magonjwa yasiyoambukiza	Kutoa mafunzo dhidi ya kujikinga na magonjwa yasiyoambukiza	25,000,000	1,250,000	5,000,000	7,500,000	7,500,000	3,750,000

	Wanawake kushirki katika shughuli za Urasimishaji ifikapo 2026;	Kufanya uhamasiahaji wa wanawake kushiriki katika shughuli za Urasimishaji uwandani	Kufanya uhamasiahaji wa wanawake kushiriki katika shughuli za Urasimishaji uwandani	25,000,000	1,250,000	5,000,000	7,500,000	7,500,000	3,750,000
JUMLA LENGO E				**110,000,000**	**5,500,000**	**22,000,000**	**33,000,000**	**33,000,000**	**16,500,000**
JUMLA KUU				**16,890,000,000**	**844,500,000**	**3,378,000,000**	**5,067,000,000**	**5,067,000,000**	**2,533,500,000**

KIAMBATISHO NA. 6: BANGOKITITA LA MFUMO WA MATOKEO NA BAJETI

KIAMBATISHO NA. 6: BANGOKITITA LA MFUMO WA MATOKEO NA BAJETI

Lengo mahususi	Matokeo tarajiwa	Viashiria vya matokeo	Bajeti
A: Urasimishaji Ardhi Kurahisishwa na Kuharakishwa	i. Umiliki na uendelevu wa ajenda ya Urasimishaji ardhi kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa; ii. Kupungua kwa viwanja na mashamba yanayomilikiwa katika sekta isiyo rasmi	i. Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizojengewa uwezo ii. Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizoendeleza Urasimishaji iii. Idadi ya mashamba yaliyorasimishwa iv. Idadi ya viwanja yaliyorasimishwa	9,250,000,000
B: Urasimishaji Biashara Kurahisishwa na Kuharakishwa	i. Umiliki na uendelevu wa ajenda ya Urasimishaji Biashara kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa; ii. Kupungua kwa Biashara zinazomilikiwa katika sekta isiyo rasmi iii. Kuongezeka kwa mapato yatokanayo na leseni iv. Uwepo wa Vituo Jumuishi vya Urasimishaji, Uendelezaji Biashara	i. Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizojengewa uwezo ii. Idadi ya mamlaka za Serikali za Mitaa zilizoendeleza Urasimishaji Biashara iii. Idadi ya Vituo vilivyoanzishwa iv. Uwepo wa huduma zinazotolewa kituoni; v. Idadi ya WafanyaBiashara waliopata mafunzo vi. Idadi ya Biashara zilizosajiliwa vii. Kiasi cha Mapato ya ada za leseni kilichokusanywa	3,300,000,000
C: Upatikanaji wa mitaji kwa wamiliki wa ardhi na Biashara kuwezeshwa	i. Ongezeko la wamiliki wa ardhi na Biashara wanaoendesha shughuli zao katika mfumo rasmi ii. Ongezeko la wamiliki wa ardhi na Biashara walionufaika na mikopo	i. Idadi ya wamiliki wa Mashamba waliopata mafunzo ya matumizi ya hati miliki ii. Idadi ya wamiliki wa viwanja waliopata mafunzo ya matumizi ya hati miliki iii. Idadi ya wamiliki wa Biashara	2,350,000,000

Lengo mahususi	Matokeo tarajiwa	Viashiria vya matokeo	Bajeti
		waliopata mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara iv. Idadi ya Mikataba na Taasisi za fedha iliyotekelezwa v. Idadi ya wamiliki wa ardhi walionufaika na mikopo vi. Kiasi cha mkopo kilichotolewa kwa wamiliki wa ardhi vii. Idadi ya wamiliki wa Biashara walionufaika na mikopo viii. Kiasi cha mkopo kilichotolewa kwa wamiliki wa Biashara	
D: Uwezo wa Taasisi kutoa huduma bora kuimarishwa	i. Uwepo wa Watumishi wanaokidhi mahitaji ya Taasisi ii. Kuongezeka kwa uelewa na ushiriki wa umma katika shughuli za Urasimishaji iii. Ongezeko la Fedha za utekelezaji kutoka kwa wadau wa Maendeleo iv. Kuongezeka kwa afanishi wa utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji v. Kupungua kwa urasimu wa utekelezaji wa shughuli za Urasimishaji	i. Uwepo kwa Muundo mpya wa MKURABITA ii. Idadi ya watumishi wapya walioajiriwa iii. Uwepo wa Mkakati wa Mawasiliano iv. Idadi ya Machapisho ya elimu na habari; v. Idadi ya vipindi vya radio na runinga vilivyorushwa vi. Kuwepo kwa studio ya habari vii. Idadi ya taarifa na matukio katika Tovuti na mitandao ya kijamii viii. Idadi ya watu waliotembelea Tovuti ix. Idadi ya Mapendekezo ya Maboresho yaliyotekelezwa x. Kiasi cha fedha zilizopatikana kutoka kwa wadau wa Maendeleo	1,880,000,000

Lengo mahususi	Matokeo tarajiwa	Viashiria vya matokeo	Bajeti
		xi. Uwepo wa Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini xii. Uwepo wa taarifa za Ufuatiliaji na Tathmini xiii. Taarifa ya Tathmini ya awali ya kubaini viashiria vya Mpango Mkakati xiv. Taarifa ya Tathmini za awali ya kubaini mapendekezo ya kisheria na kitaasisi	
E: Utekelezaji wa Masuala Mtambuka kuimarishwa	i. Kupungua kwa matukio ya rushwa ofisini ii. Kupungua kwa malalamiko ya rushwa iii. Kupungua kwa maambukizi ya VVU iv. Kuimarika kwa afya za wanaoishi na VVU v. Kuongezeka kwa wanaopima ukimwi kwa hiari vi. Kupungua kwa maambukizi ya magonjwa yasiyoambukiza	i. Idadi ya watumishi waliopata Mafunzo juu ya mapambano dhidi ya Rushwa na Utawala Bora; ii. Idadi ya matukio ya rushwa yaliyoripotiwa iii. Idadi ya watumishi waliopata Mafunzo ya VVU/UKIMWI iv. Idadi ya watumishi waliopima VVU kwa hiari v. Idadi ya watumishi wenye VVU waliopata huduma ya Lishe vi. Idadi ya watumishi waliopata mafunzo ya magonjwa yasiyoambukiza; vii. Asilimia ya wanawake wanaoshiriki kwenye shughuli za Urasimishaji	110,000,000
JUMLA YA BAJETI			**16,890,000,000**

KIAMBATISHO NA 7: MPANGO WA UFUATILIAJI

KIAMBATISHO NA 7: MPANGO WA UFUATILIAJI

Maelezo ya Kiashiria	Taarifa za Msingi		Miaka ya Malengo					Methodolojia				Vipindi vya kutoa taarifa	Mhusika
	Mwaka	Kiasi	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Vyanzo vya taarifa	Njia na mbinu za ukusanyaji	Vipindi vya ukusanyaji taarifa	Njia za uthibitishaji		
Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizojengewa uwezo katika Urasimishaji ardhi	2019	52	4	16	24	24	12	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizoendeleza Urasimishaji ardhi	2019	52	4	16	24	24	12	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa Tathmini ndogo	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya mashamba yaliyorasimishwa	2019	110,000	52,725	210,900	316,350	316,350	158,175	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya halmashauri	2019	52	3	12	18	18	9	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF

Maelezo ya Kiashiria	Taarifa za Msingi		Miaka ya Malengo					Methodolojia				Vipindi vya kutoa taarifa	Mhusika
	Mwaka	Kiasi	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Vyanzo vya taarifa	Njia na mbinu za ukusanyaji	Vipindi vya ukusanyaji taarifa	Njia za uthibitishaji		
zilizopata set ya vifaa3 vya Urasimishaji Mashamba									utekelezaji				
Idadi ya viwanja yaliyorasimishwa	2019	15,118	5,425	21,700	32,550	32,550	16,275	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa zilizopatiwa seti ya vifaa4 vya Urasimishaji viwanja vilivyotolewa	2019	30	3	10	15	15	8	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila nusu mwaka	Taarifa za utekelezaji	Nusu mwaka	DPBF
Idadi ya Mamlaka za Serikali za	2020	50	3	10	15	15	8	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF

3 SETI MOJA YA VIFAA KATIKA HALMASHAURI INAJUMUISHA SETI YA KOMPYUTA, PRINTA, SKANNA NA GPS(5)

4 SETI MOJA YA VIFAA KATIKA HALMASHAURI INAJUMUISHA SETI YA KOMPYUTA, PRINTA NA SKANNA

Maelezo ya Kiashiria	Taarifa za Msingi		Miaka ya Malengo					Methodolojia				Vipindi vya kutoa taarifa	Mhusika
	Mwaka	Kiasi	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Vyanzo vya taarifa	Njia na mbinu za ukusanyaji	Vipindi vya ukusanyaji taarifa	Njia za uthibitishaji		
Mitaa zilizojengewa uwezo katika Urasimishaji Biashara													
Idadi ya mamlaka za Serikali za Mitaa zilizoendeleza Urasimishaji Biashara	2020	50	3	10	15	15	8	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya Halmashauri zilizopatiwa seti ya vifaa5 vya Urasimishaji Biashara	2020	50	3	10	15	15	8	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya Vituo vilivyoanzishw	2019	12	3	10	15	15	8	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF

5 SETI YA VIFAA VYA URASIMISHAJI BIASHARA KATIKA HALMASHAURI NI PAMOJA NA SETI YA KOMPYUTA, SKANA NA PRINTA

Maelezo ya Kiashiria	Taarifa za Msingi		Miaka ya Malengo					Methodolojia				Vipindi vya kutoa taarifa	Mhusika
	Mwaka	Kiasi	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Vyanzo vya taarifa	Njia na mbinu za ukusanyaji	Vipindi vya ukusanyaji taarifa	Njia za uthibitishaji		
a									utekelezaji				
Idadi ya wafanyaBiashara waliopata huduma kituoni	2020	TE						Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya WafanyaBiashara waliopata mafunzo ya Uendelezaji na ursimishaji Biashara	2019	100,000	39,450	157,800	236,700	236,700	118,350	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya Biashara zilizosajiliwa	2020	100,000 TE	27,600	110,400	165,600	165,600	82,800	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Kiasi cha Mapato ya ada za leseni kilichokusanywa	2020	TE	-	-	-	-	-	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya wamiliki wa Mashamba waliopata mafunzo ya	2020	TE	52,725	210,900	316,350	316,350	158,175	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF

Maelezo ya Kiashiria	Taarifa za Msingi		Miaka ya Malengo					Methodolojia				Vipindi vya kutoa taarifa	Mhusika
	Mwaka	Kiasi	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Vyanzo vya taarifa	Njia na mbinu za ukusanyaji	Vipindi vya ukusanyaji taarifa	Njia za uthibitishaji		
matumizi ya hati miliki													
Idadi ya wamiliki wa viwanja waliopata mafunzo ya matumizi ya hati miliki	2020	TE	5,425	21,700	32,550	32,550	16,275	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya wamiliki wa Biashara waliopata mafunzo ya uendeshaji na Uendelezaji Biashara	2020	TE	39,450	157,800	236,700	236,700	118,350	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Idadi ya Mikataba na Taasisi za fedha iliyotekelezwa	2020	TE	2	2	2	2	2	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA
Idadi ya wamiliki wa	2020	TE	11,630	46,520	69,780	69,780	34,890	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA

Maelezo ya Kiashiria	Taarifa za Msingi		Miaka ya Malengo					Methodolojia				Vipindi vya kutoa taarifa	Mhusika
	Mwaka	Kiasi	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Vyanzo vya taarifa	Njia na mbinu za ukusanyaji	Vipindi vya ukusanyaji taarifa	Njia za uthibitishaji		
ardhi walionufaika na mikopo									utekelezaji				
Kiasi cha mkopo kilichotolewa kwa wamiliki wa ardhi	2020	TE						Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA
Idadi ya wamiliki wa Biashara walionufaika na mikopo	2020	TE	5,500	22,000	33,000	33,000	16,500	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DPBF
Kiasi cha mkopo kilichotolewa kwa wamiliki wa Biashara	2020	TE	-	-	-	-	-	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA
Uwepo kwa Muundo mpya wa MKURABITA	2020	TE	1	-	-	-	-	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA
Idadi ya watumishi wapya	2020	23	2	3	2	2	2	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA

Maelezo ya Kiashiria	Taarifa za Msingi		Miaka ya Malengo					Methodolojia				Vipindi vya kutoa taarifa	Mhusika
	Mwaka	Kiasi	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Vyanzo vya taarifa	Njia na mbinu za ukusanyaji	Vipindi vya ukusanyaji taarifa	Njia za uthibitishaji		
walioajiriwa													
Uwepo wa Mkakati wa Mawasiliano	2020	TE	1	-	-	-	-	Taarifa za Halmashauri	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DCS
Machapisho ya elimu na habari;	2020	TE	75	150	100	100	75	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DCS
Idadi ya vipindi vya radio na runinga vilivyorushwa	2020	45	30	60	40	40	30	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DCS
Kuwepo kwa studio ya habari	2020	TE	1	0	0	0	0	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DCS
Idadi ya taarifa na matukio katika Tovuti na mitandao ya kijamii	2020	TE	30	60	40	40	30	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DCS
Idadi ya watu waliotembelea Tovuti	2020	TE						Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DCS
Idadi ya Mapendekezo ya Maboresho	2020	TE	4	8	5	5	4	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	SHERIA

Maelezo ya Kiashiria	Taarifa za Msingi		Miaka ya Malengo					Methodolojia				Vipindi vya kutoa taarifa	Mhusika
	Mwaka	Kiasi	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Vyanzo vya taarifa	Njia na mbinu za ukusanyaji	Vipindi vya ukusanyaji taarifa	Njia za uthibitishaji		
yaliyotekelezwa													
Kiasi cha fedha zilizopatikana kutoka kwa wadau wa Maendeleo	2020	TE	168,900,000	675,600,000	1,013,400,000	1,013,400,000	506,700,000	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA
Uwepo wa Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini	2020	TE	1					Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	RMO
Uwepo wa taarifa za Ufuatiliaji wa shughuli za Urasimishaji uwandani kila robo mwaka	2020	TE	4	4	4	4	4	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	RMO
Asilimia ya watumishi waliopata Mafunzo juu ya mapambano dhidi ya	2020	TE	100%	100%	100%	100%	100%	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA

Maelezo ya Kiashiria	Taarifa za Msingi		Miaka ya Malengo					Methodolojia				Vipindi vya kutoa taarifa	Mhusika
	Mwaka	Kiasi	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Vyanzo vya taarifa	Njia na mbinu za ukusanyaji	Vipindi vya ukusanyaji taarifa	Njia za uthibitishaji		
Rushwa na Utawala Bora;													
Asilimia ya matukio ya rushwa yaliyoripotiwa	2020	TE	0%	0%	0%	0%	0%	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA
Asilimia ya watumishi waliopata Mafunzo ya VVU/UKIMWI	2020	TE	100%	100%	100%	100%	100%	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA
Asilimia ya watumishi waliopima VVU kwa hiari	2020	TE	100%	100%	100%	100%	100%	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA
Asilimia ya watumishi wenye VVU waliopata huduma ya Lishe	2020	TE	-	-	-	-	-	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA
Asilimia ya watumishi waliopata	2020	TE	100%	100%	100%	100%	100%	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA

Maelezo ya Kiashiria	Taarifa za Msingi		Miaka ya Malengo					Methodolojia				Vipindi vya kutoa taarifa	Mhusika
	Mwaka	Kiasi	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Vyanzo vya taarifa	Njia na mbinu za ukusanyaji	Vipindi vya ukusanyaji taarifa	Njia za uthibitishaji		
mafunzo ya magonjwa yasiyoambukiza													
Asilimia ya wanawake wanaoshiriki kwenye shughuli za Urasimishaji	2020	TE	50%	50%	50%	50%	50%	Taarifa za ofisi	Mapitio ya Taarifa za utekelezaji	Kila robo mwaka	Taarifa za utekelezaji	Robo mwaka	DFA

NB: Kifupicho TE kimetumika kuwakilisha ***"kiashiria hiki kitafanyiwa kazi"*** kwa kiingereza ***"to be established"***